

E. L O V I N E S C U

H O R A Ţ I U

O D E Ş I E P O D E

EDITURA „A N C O R A“, BUCUREŞTI

E. L O V I N E S C U

H O R A Ţ I U

ODE ŞI EPODE

I N T R O D U C E R E

Viața lui Quintus Horatius Flaccus se poate rezuma în puține cuvinte.

Viața oricărui scriitor se rezumă, în genere, la activitatea lui literară: biografia dispare în bibliografie, contopire cu atât mai naturală la un poet, care, prin înclinări sufletești și apoi, probabil, prin atitudine voluntară, s'a ținut departe de orice activitate publică. Prietenia lui cu Mecena și cu August i-a adus, de sigur, un spor de prestigiu personal, dar nu i-a deschis măcar calea spre „cursul onorurilor“, prin care trebuia să treacă orice cetățean roman ce se destina carierei publice. Ieșind din umbra vieții de boem, poetul nu s'a scoborât în vălmășagul câmpului lui Marte; în marginea măririlor omenești de o zi, el și-a realizat însă o operă de artă ce i-a perpetuat amintirea nu numai cât „pontiful se va urca pe Capitoliu însoțit de tăcuta vestală“, după cum spunea el, și nu numai pe malurile vijeliosului Aufid sau prin secetoasele ținuturi ale lui Daunus — ci două mii de ani și pe toate latitudinile pământului. Pontiful nu se mai urcă pe Capitoliu — dar pretutindeni tinerimea studioasă se pleacă încă peste versurile poetului pentru a le studia, iar oameni cu gustul format la eleganța lui etică și estetică își fac și acum dintr'însul o plăcere și chiar o călăuză morală.

* * *

Pentru a trage un cadru al vieții lui Horațiu, din care vor lipsi amănuntele semnificative, ne vom mărgini, deci, numai la câteva elemente.

Horațiu s'a născut la 8 Decembrie 65 a. Chr. (689 dela fundarea Romei) sub consulatul lui L. Aurelius Cotta și L. Manlius Torquatus, în orașelul Venusia, de la hotarul Apuliei cu Lucania. Tatăl său era un libert, fost sclav public al orașului, exercitând profesia de coactor, cumpărător la mezarurile publice, iar, după alții, și de negustor de pește sărat, ceiace nu l'a împiedecat de ași cumpăra un ogor pe malurile Aufidului, la poalele Volturului, unde poetul și-a petrecut o bună parte a copilăriei: opera lui e plină de amintirea fragedă a acestor finuturi muntoase și, mai ales, inviorată de un viu sentiment al naturii, care nu putea veni de cât dintr'o lungă viețuire în sânul ei.

Incepută la Venusia, educația lui s'a continuat la Roma, unde, vânzându-și moșioara, tatăl lui Horațiu se mutase tocmai în vederea educației fiului său; de aci, tânărul pleacă în anul 44 la Atena, ca toți tinerii nobili ceși desăvârșiau studiile în metropola Greciei. După asasinarea lui Cezar, M. Brutus se retrăsese și el la Atena, unde, urmând cursurile de filozofie ale lui Teomneste și Cratipp, își pregătia și o armată în Macedonia; prin influența sa asupra tinerimii romane, el făcea înrolări și în Atena. Tânărui Horațiu se vede ridicat deodată la importantul rang de tribun al unei legiuni; în această situație improvizată participă la lupta de la Philippi, și nu spre cinstea lui. Cu destul umor ne-a povestit el mai târziu (Oda VII, cartea II) cum a luat-o la goană, „părăsindu-și scutul nu tocmai frumos“. Cu această luptă cariera mi-

litară a lui *Horafiu* se încheie și amestecul lui în luptele civile își găsește un sfârșit fericit. Amnistia acordată soldaților lui *Brutus* și *Cassius* îl aduce la Roma, potolit și umil. Tatăl său murise: veteranii îi împărțise moșioara; mai înainte de toate, tânărul trebuia să-și găsească un mijloc de trai: el nu se ferește, deci, de a-și cumpăra un birou de grefier pe lângă *questor*. Pus oarecum la adăpostul mizeriei obișnuite a scriitorilor la Roma, el își începe cariera de poet. Debutează prin versuri satirice; între 35 — 34 apare prima carte de Satire; câțiva ani după aceea apar Epodele și cartea II a Satirelor. *Varius* și *Virgiliu* îl prezintă lui *Mecena*. Scena ne-a fost povestită de însuși *Horafiu* în Satira VI din Cartea I: intimidat, *Horafiu* abia îngăimează câteva cuvinte, iar *Mecena* îi arată prea puțină atenție. Numai după nouă luni se reiau raporturile între dânsii, ce aveau să ducă la o prietenie imortalizată prin atâtea ode celebre ale lui *Horafiu*; renumele omului politic și mare ocrotitor al artelor ne-a venit, astfel, pe aripa versurilor poetului și trăește prin ele cu o actualitate pururi reînnoită. Prin *Mecena*, *Horafiu* ajunge și în familiaritatea lui *August*, care, oferindu-i postul de secretar particular, e refuzat, ceiace ne dovedește gustul de independență a poetului. Din legături de prietenie atât de puternice, *Horafiu* nu s'a ales de cât cu o vilă la *Tibur*, dăruită de *Mecena*, și cu puțința de a duce o viață liniștită închinată poeziei. Activitatea lui literară s'ar putea despărți în trei epoce firești:

1. De la 44—30 epoca Epodelor și a Satirelor.
2. De la 30 — 23 epoca primelor trei cărți de Ode.
3. De la 23 — 13 epoca Epistolelor (după 23); a Cântului secular (17) și a cărții IV de Ode (13).

La sfârșitul anului 8 a. Chr., câteva luni după moartea lui Mecena, se stinge și Horațiu, în vârstă de 57 de ani; mormântul lui de pe Esquilin se afla alături de cel al marelui său prieten și protector.

* * *

Horațiu este expresia cea mai tipică a lirismului și satirei latine. Opera lui literară trebuie, deci, privită sub această dublă înfățișare.

Poporul roman n'a fost, de sigur, un popor liric și, s'ar putea zice, n'a avut nici o înclinare specifică spre artă. În afară de istorie, elocință și drept, cultura și literatura lui s'au dezvoltat prin influența culturii grecești; poezia latină și, în deosebi, cea lirică, este deci o producție relativ artificială, tardivă și sporadică. Plecând dela această constatare de fapt, poezia lui Horațiu, cu toată calitatea ei artistică eminentă, e caracterizată prin influența grecească (mai ales a lui Alceu, Safo, Stesichor, mai rar Pindar) și prin lipsa unui lirism profund, de înțelegem prin lirism emoția și avântul, pe care Horațiu, ca bun Roman, le-a cunoscut prea puține. Claviatura sufletească a poetului este deci mărginită la o sumă de sentimente medii; deși poet al amorului, n'a cunoscut, de pildă, pasiunea; dragostea lui s'a limitat în regiunile grației și ale jocului distractiv, evoluând spre obiecte diferite. Dacă avântul și amploarea sentimentului lipsesc, arta este însă pururi prezentă și, pentru noi, e expresia cea mai fericită a geniului latin, făcut din armonie, cumpătare, discreție. Arta lui Horațiu continuă a fi un obiect de studiu: cuvântul e plastic, concretizând ideia abstractă prin imagini și metafore; fraza poetică e limpede și strofa grațioasă și șerpuitoare. Prin această artă, dar

și printr'o atitudine sufletească, asupra căreia vom reveni, opera lui Horațiu, cu tot artificialul mitologic, cu tot convenționalul dinastic și civic, e vie și astăzi.

Dacă avântul liric îi lipsește poetului, spiritul satiric și aptitudinea pentru morală și filozofie practică își găsesc în Horațiu o expresie mult mai firească; și prin această latură poetul se integrează în geniul rasei sale. Mai greoi și, oarecum, mai suburban în primele lui Satire, talentul i-se desrobește și i-se afirmă până la virtuozitate în Epistole; poezia e întoarsă spre o liberă „convorbire“ asupra unor probleme, mai ales de ordin moral, fără zadarnice discuții teoretice, ci viu ilustrată prin anecdote, prin cazuri tipice, prin fable, printr'un dramatism destul de caracteristic. Privim această operă ca partea cea mai originală a activității lui Horațiu; îndărătul Epistolelor, nu mai sunt modele grecești ci însuși geniul roman lucid, practic și, mai ales, sarcastic.

Horațiu nu reprezintă numai o estetică ci și o etică. El fixează atenția cititorilor nu numai prin eleganța strofelor sale lirice sau prin spirit de observație și ironie — ci și prin atitudine față de viață: e un poet filozof, în sensul unei viziuni anumite asupra lumii.

Acțiunea bimilenară a poetului e datorită probabil mai mult acestei calități filozofice: opera lui nu e numai un document estetic ci și o călăuză a vieții. Filozofia lui poate fi un loc comun, dar puțini au simțit mai stăruitor zădărnicia vanității omenești și, mai ales, puțini au sugerat-o în versuri atât de definitive. Tuturor celor răniți de viață, Horațiu le devine un neprețuit

tovarăș și povățuitor, care sfâșie vălurile aparențelor și nimicește falșii idoli ai măririlor lumești, îndărătul cărora, neostenit, el proiectează spectrul sinistru al morții, implacabile și obștești.

Lectura lui Horațiu este, astfel, o salutară scufundare în realitate.

E. L.

CARTEA I

Lui Mecena

Dedicație lui Mecena a primelor trei cărți de ode. Scrisă înainte de anul 23 a. C.

Mecena, o născutule din tulpină de regi¹⁾, pavăza și dulcea mea podoabă, unora le place să ridice cu carul praful arenei olimpice: când ocolesc țința cu roatele fierbinți și când dobândesc nobila ramură de finic, ei se cred înălțați în slava zeilor, stăpânitorii pământului; unul e fericit de se zorește poporul nestatornic să-l ridice pe întreita treaptă a onorurilor²⁾; altul de a adunat în hambar tot grâul ariilor Libiei. Pe cel ce-și găsește fericirea în cultivarea ogorului părintesc, de i-ai făgădui comorile regelui Attalus³⁾, nu l-ai face să spintece marea mirtică⁴⁾ cu o corabie din lemn de Cipru. Când vântul Africei se luptă cu valurile mării icarice⁵⁾, speriat, neguțătorul laudă viața tihnită și ogoarele din jurul orașului natal; cum nu poate însă îndura sărăcia, el își drege repede corăbiile stricate. Unora le plac paharele de vin vechiu de Massicum⁶⁾: o parte din zi, se întind sub copacul verde sau la iz-

1) Mecena descindea dintr'o familie de nobili din Arretium, oraș etrusc.

2) Questura, pretura și consulatul sunt cele trei magistraturi superioare.

3) Bogăția regilor Attali din Pergam era proverbială.

4) O parte din marea egeică în jurul insulei Myrtos.

5) Marea icarică e între insulele Samos și Icaria.

6) De pe colina Massicum din Campania

vorul liniștit al unei ape binecuvântate. Altora le plac lagărele și sunetul trâmbiței amestecat cu cel al goarnei și luptele blestemate de mame; uitând de gingașa-i soție, de îndată ce câinii i-au adulmecat o căprioară sau mistrețul marsic ¹⁾ i-a scăpat din rețele, vânătorul înfruntă gerul iernii.

Pe mine, cununa de iederă, podoaba frunților învățate, mă trece în rândul zeilor. Pădurea răcoroasă, cântările ușoare ale nimfelor și satirilor mă despart de gloată; ajunge ca Euterpe să cânte din flaut și Polyhymnia să-și înstrune lira; iar de mă vei număra printre poeții lirici, de mândrie voi lovi stelele cu creștetu-mi.

1) Vânătoarea de mistreți se făcea în țara Marșilor și în Lucania.

II

Lui Cezar August

Scrisă probabil la 29 a. Cr

Destulă zăpadă, destulă năpraznică grindină a trimis tatăl zeilor; trăsând, cu dreapta-i înarmată, templele sfinte, destul a speriat Roma, destul a speriat omenirea întreagă cu reîntoarcerea groaznicului veac al Pyrrhei¹⁾ ce se plângea de atâtea minuni nemaipomenite: Proteu mânându-și turma²⁾ pe vârful munților; peștii încurcându-se în creștetul ulmilor, adăpostul obișnuit al porumbeilor; căprioarele sfioase înnotând în valurile revărsate. Asvârlindu-și furios apele departe de malul etrusc³⁾, Tibrul gălbui s'a năpustit asupra monumentului regelui Numa⁴⁾ și asupra templului Vestei; înduioșat de lacrimile soției sale, Ilia⁵⁾, îi făgăduiește că o va răzbuna: fără învoirea lui Jupiter, el își părăsește, deci, albia și se revarsă pe țărmul lui stâng. Rărită din pricina războaielor, tinerimea romană

1) E vorba de potopul, din care n'a scăpat decât Deucalion și Pyrrha.

2) Turma de animale marine a lui Neptun.

3) E vorba de inundația Tibrului după asasinarea lui Cezar (44 a. Ch); țărmul etrusc era drept, abrupt, pe când țărmul stâng era șes; pe el se întindea Roma.

4) Atriul Vestei, în care locuia Marele Pontif, la piciorul Palatinului.

5) Vestala Ilia (sau Rhea Silvia) mama lui Romulus și Remus și fiica lui Enea. După o tradiție a fost aruncată în Tiber, a cărui soție i-a devenit. Ea se plânge Tibrului de asasinarea lui Cezar, strănepotul ei.

va afla mai târziu de luptele noastre; va afla că Romanii și-au călit ferul, de care ar fi trebuit să piară primejdioșii Perși ¹⁾. Pe ce zeu să-l invoace poporul în ajutorul țării ce se prăbușește? Cu ce rugăciuni să înduplece fecioarele sfinte urechile Vestei, care nu le mai ascultă cântecele? Cui îi va da Jupiter sarcina de a ispăși crimele? Vino, rugă-mu-te, Apolon, zeu al augurilor, cu mantia-ți de nouri pe umerii albi; sau tu, zâmbitoare Erycina ²⁾, în jurul căreia sburălesc Jocurile și Amorul; sau tu, Marte, tată al Romanilor, aruncă-ți privirea asupra neamului și strănepoților uitați! Satură-te de aceste lupte fără sfârșit, deși ți plac strigătele războinice, sclipitoarele coifuri și privirea feroasă a Maurilor împotriva dușmanului însângerat; sau tu, înaripat fiu al Maei ³⁾, arătându-te pe pământ sub chipul unui tânăr, îngăduie să te numim răzbunătorul lui Cezar: întârzie-i întoarcerea în cer, și, bucuros, rămâi cât mai mult în mijlocul poporului roman; o, de nu ni te-ar smulge un vânt grăbit, înainte de a ne fi iertat crimele! Bucură-te mai vârtos, aici, printre noi, de marele triumfuri ⁴⁾; primește să te numim tată și căpetenie a patriei și nu îngădui Mezilor ⁵⁾ să năvălească, nepedepsiți, cât timp vei stăpâni tu, o Cezar!

1) De fapt, e vorba de Parți.

2) Venus, numită astfel dela muntele Eryx din Sicilia, unde avea un templu.

3) Mercur cu care poetul identifică pe August.

4) August urma să-și serbeze cele trei triumfuri împotriva Panoniei, Macedoniei și Egiptului.

5) Tot Parții.

III

Corăbiei ce ducea pe Virgiliu la Atena

Nu se cunoaște altă călătorie a lui Virgiliu decât cea dela 19 a. Chr. Probabil că poetul avusese însă de mai de mult intenția de a vizita Grecia, când a fost compusă oda.

Călăuzească-te pe mare zeița a tot stăpânitoare a Ciprului, stelele strălucitoare ale fraților Elenei¹⁾ și, încătușând pe celelalte vânturi afară de Iapix²⁾, călăuzească-te tatăl vânturilor³⁾, o corabie, căreia i-am încredințat pe scumpul meu Virgiliu; du-l nevătămat pe țarmul Aticei și păstrează-mi jumătatea sufletului. Intr'un întreit înveliș de stejar și de bronz i-a fost cercuită inima celui ce-a îndrăznit mai întâi să-și incredinteze șubreda-i barcă mării deslănțuite; de aceea nu s'a temut de încăerarea năvalnicului vânt al Africei cu crivățul, nici de funestele Hyade⁴⁾, nici de mânia Notului⁵⁾, atotputernicul stăpân al Adriaticei, fie că-i răscolește valurile, fie că i le potolește. Ce moarte putea să înspăimânte pe cel ce a privit cu ochi netulburați dihaniile plutitoare, marea umflată și temutele stânci ale Acrocerauniei? In zadar înțelepciunea zeilor a mai despărțit pământurile prin ape, dacă nelegiuitele corăbii brăzdează mările ce nu trebuiau

1) Castor și Pollux — constelația Gemenilor.

2) Vânt din N-V: favoriza navigația din Italia și Grecia.

3) Eol.

4) O constelație al cărei răsărit și apus sunt însoțite de furtuni.

5) Vânt de Sud.

străbătute. Dornic de a iscodi totul, neamul omenesc se năpustește și spre ce nu-i îngăduit. Viclenia fatală a îndrăznețului Prometeu a adus oamenilor focul. După furarea lui din lăcașul zeilor, alaiul boalelor, necunoscute până la dânsul, s'a năpustit asupra pământului; târzie odinioară, moartea și-a grăbit și ea pasul. Cu aripi neîngăduite omului, Dedal a ispitit golul văzduhului: Hercul a trecut cu sila Acheronul¹⁾; nimic nu mai e cu neputință muritorilor : nebuni, voim să ajungem până la cer și, prin fărădelegile noastre, nu îngăduim lui Jupiter să-și părăsească fulgerele mânioase.

1) A venit în infern pentru a libera pe Pirithous și Teseu

IV

Lui Sestius

L. Sestius, partizan al lui Pompei, a devenit prieten al lui August : a fost consul în 23 a. Chr. Data odei e necunoscută.

Intoarcerea plăcută a primăverii și a zefirului a muiat cerbicia iernii; pârghiile trag în mare corăbiile scoase pe uscat. Turma nu se mai simte bine în staul, nici plugarul la vatră; câmpiile nu mai strălucesc de zăpada albă. La lumina lunii, Venus Cytherea își conduce corurile; prinzându-se cu Nimfele, frumoasele Grații isbesc pământul în măsură, în timp ce neostentitul Vulcan dă foc cuptoarelor Ciclopilor¹⁾.

Acum e bine să ne încununăm capetele înmiresmate cu mirt verde sau cu flori răsărite din pământul jilav. Acum, să jertfim Faunului în pădurile umbroase o oaie sau un ied. Palida moarte lovește cu acelaș picior în bordeiele săracilor și în palatele regilor²⁾. Fericite Sestius, scurtimea vieții nu ne îngăduie deșertăciunea speranțelor lungi; în curând, noaptea ne va copleși; în curând vei vedea Manii basmelor noastre și jalnicele lăcășuri ale lui Pluton; ajuns acolo, nu vei mai trage la sorț pe regele ospățului³⁾.

1) E vorba de vulcanii ce-și încep activitatea primăvara

2) La cei vechi, vizitatorii băteau în ușe cu piciorul.

3) La orice ospăț se alegea prin sorț un rege al ospățului ce fixa numărul de pahare, pe care trebuia să le bea fiecare

Lui M. Vipsanius Agrippa

M. Vipsanius Agrippa (63-12 a. Chr.) generalul celebru devenit ginerele lui August (24); a fost de trei ori consul. Data poeziei, probabil 30 sau 29.

Varius¹⁾, vulturul poeziei eroice, îți va cânta vitejia și biruințele și toate isprăvile soldaților, făcute pe mare sau pe uscat, sub conducerea ta. Eu, o Agrippa nu m'ași încerca să-ți cânt faptele, după cum n'ași cânta mânia năprasnică a neînduplecatului Achile²⁾, nici rătăcirile pe mare ale vicleanului Ulise³⁾, nici crâncenul neam al lui Pelops⁴⁾. Nu sunt pe măsura unor subiecte atât de mari; sfiiciunea și inspirația pașnicei mele lire mă opresc să micșorez din lipsa talentului meu laudele cuvenite faptelor marelui Cezar și alor tale. Cine ar putea zugrăvi cu vrednicie pe Marte cu tunica lui de oțel, pe Merion⁵⁾ înegrit de pulberea troiană sau pe Diomedea⁶⁾ cel asemenea zeilor prin ajutorul zeiței Pallas?

1) L. Varius Rufus (74-14 a. Chr.) poet și prieten al lui Virgiliu, autorul unei epopei „de morte Caesaris“.

2) Illada.

3) Odiseia.

4) Tragedia Atrizilor tratată în „Tieste“ a lui Varius.

5) Merion, un cretan, fiu al lui Molos; era vizitiul lui Idomeneu.

6) Diomedea, fiul lui Tideu. Cu ajutorul zeiței Minerva a rănit pe Marte și pe Diana.

VII

Lui Munatius Plancus

L. Munatius Plancus, rând pe rând prieten al lui Pompei și al lui Cezar, a părăsit pe Octav pentru Antoniu și s'a reîntors apoi la Octav; a guvernat Galia transalpină și Siria. Data odei e nesigură; probabil la 29 a. Chr.

Cânte alții însořitul Rodos, Mitilene sau Efesul, Corintul așezat între două mări sau Teba, patria lui Bacus, Delfi, lăcașul lui Apollo, sau tesalica Tempe ¹⁾; încununându-și fruntea cu frunza de măslin culeasă de pretutindeni, rămână pe seama altora grija de a înălța un imn nepieritor cetății fecioarei Pallas ²⁾; în cinstea Junonei, cânte alții Argosul cu caii săi și bogata Micene ³⁾.

Pe mine, nici răbdătoarea Lacedemonă, nici câmpiile îmbelșugate ale Larisei ⁴⁾ nu mă desfată ca peștera, în care răsună Albunea și ca spumegosul Anio ⁵⁾, ca dumbrava lui Tiburnus ⁶⁾ și ca livezile lui scăldate de pârae repezi. Limpedele Notus ⁷⁾ împrăștie uneori norii de pe cerul întunecos și nu ridică mereu ploi; nu uita, deci, o Plancus, să-ți înnece mâhnirile și necazul vieții în aromeala vinului, de te-ai afla în la-

1) Celebra vale din Tesalia.

2) Atena.

3) Patria lui Agamemnon.

4) Oraș în Tesalia, patria lui Achile.

5) Azi Taverone.

6) Fiul lui Amphiarus. E fondatorul mitic al Tiburului.

7) Vânt de S.-S.-V.

gărele strălucitoare de steaguri sau la umbra deasă a Tiburului tău.

Fugind de Salamina și de tatăl său, se spune că, încins pe tâmplele ude de vin cu o cunună de plop, Teucer ¹⁾ cuvântase astfel prietenilor îndurerați: „Ne vom duce, prieteni și tovarăși, ori unde ne va mâna o soartă mai blândă decât tata. Călăuziți de Teucer și sub auspiciile lui, nu vă temeți de nimic! Fără de greșul Apolon mi-a făgăduit o altă Salamină pe un alt pământ. Voi care ați îndurat vitejește cu mine cele mai crude încercări, înecați-vă acum grijile în vin; mâne vom porni din nou la drum pe întinsul mării“.

1) Teucer era fiul lui Telamon, regele Salaminei, cel mai bun arcaș al Grecilor în războiul Troei. A fost isgonit de tatăl său pentru că n'a împiedicat sau răzbunat moartea lui Ajax, fratele său.

VIII

Lydiei

Data e necunoscută.

Lydia, spune-mi, te implor pe toți zeii, de ce te silești să pierzi pe Sybaris cu dragostea ta? De ce nu-i mai place câmpul lui Marte, el care-i înfrunta odinioară praful și căldura? De ce nu se mai arată călare între ostașii de o seamă cu dânsul și nu mai strunește în zăbala dințată ¹⁾ armăsarii galici? De ce se teme să se scalde în galbenul Tibru ²⁾ și se ferește de untdelemnul atleților ca de sângele viperei? de ce nu are brațele strivite de arme, el care odinioară era în frunte la aruncarea discului și a lăncii dincolo de țintă?

De ce se ascunde ca Achile ³⁾, la apropierea jalnicei căderi a Troei, pentru ca haina bărbătească să nu-l târască în mijlocul măcelului și al oștilor liciene ⁴⁾.

1) O zăbală cu „dinți de lup“ întrebuințata la caii din Galia greu de stăpânit.

2) Trecerea Tibrului înnot era unul din exercițiile obicnuite ale tinerimii romane.

3) După o legendă Achile s'a ascuns sub haine femeiești la Scyros, printre fetele lui Lycomedes.

4) Licienii erau principalii aliați ai Troenilor.

IX

Taliarchului

Taliarchul e „regele ospățului“. Data nesigură, poate 30—29.

Privește cum se înalță Soracte¹⁾, alb de zăpada troenită; pădurile se încovoae sub povara lor: înghețul a încremenit apele. Alungă frigul, o Taliarche, punând lemne pe foc, și toarnă mai darnic vinul de patru ani din amfora sabină. Lasă pe seama zeilor grija celorlalte; ei au potolit vânturile ce se luptau cu valurile mării deslănțuite și nici chiparoșii, nici bătrânii ulmi nu se mai clintesc. Ferește-te de a cerceța ce va aduce ziua de mâine; pe orice clipă socotește-o ca pe un dar al soartei. Tânăr, și până ce bătrânețea nu-ți va încărunți părul, nu disprețui dragostea și dansul. Acum e vremea jocurilor din câmpul lui Marte, a locurilor de plimbare și, pe înserate, a șoaptelor dulci din ceasul de întâlnire; acum e vremea râsului sglobiu, al fetei ascunse în ungher și a brățării sau a inelului smuls de pe degetul ce nu se apără.

1) Soracte, munte ce putea fi văzut din Roma.

X

Lui Mercur

Scrisă în vederea unei serbări: dată nesigură.

Pe tine, care, prin cuvânt și din obicinuința palestrei¹⁾, ai mlădiat firea sălbatică a primilor oameni, pe tine iscusitule la vorbă nepot al lui Atlas²⁾, crainic al marelui Jupiter și al zeilor, născocitor al lirei încovoiate, pe tine, ce știi împlini orice, pe tine, Mercur, te cânt³⁾; copil încă, ai furat boii lui Apolon; deși te-a amenințat ca să-i dai îndărăt, el a zâmbit totuși când s'a văzut și fără tolba de săgeți.

Ieșind din Troia cu daruri bogate, numai cu ajutorul tău a putut Priam înșela supravegherea trufașilor Atrizi, focurile tesalice⁴⁾ și lagărele vrășmașe Troei. Iubit de zeii Olimpului și de cei ai Infernului, tu duci în lăcașurile fericiților sufletele cucernice și strângi în juru-ți cu varga de aur⁵⁾ ceata ușoară a umbrelor.

1) Palestra e școala de exerciții fizice.

2) Mercur era fiul Maei, fiica lui Atlas.

3) Mercur e și zeul furturilor. Horațiu adaugă însă că fură „în glumă“.

4) Focurile gardei lui Achile.

5) Caduceul.

XI

Leuconoeii

Data între 29 — 26.

Nu ți-e îngăduit, o Leuconoe, să cunoști capătul rânduit de zei zilelor mele și alor tale, nici să te încerci în socotelile vracilor babilonici¹⁾. Cu cât e mai bine să rabzi tot ce ți se întâmplă! Fie-că Jupiter ne-a mai lăsat câte-va ierni, fie-că ne-a sorocit numai pe aceasta ce sdrobește de cheiu valurile mării tireniene, fii cuminte, strecoară-ți vinul²⁾ și măsoară-ți nădej-dile după scurtimea vieții. Cât ai stat de vorbă, timpul a și trecut. Bucură-te de ziua de azi și nu te încrede în cea de mâne.

1) Chaldeii erau celebri prin matematici și astronomie. Pe timpul lui Horațiu superstițiile orientale și credința în astrologie erau foarte răspândite la Roma.

2) Cei vechi conservau vinurile în rășină; ele trebuiau deci să fie apoi strecurate.

XII

Lui August

Data între 25—23

Ce om, erou sau zeu îți vei alege, o Clio, pentru a-l slăvi cu lira sau cu flautul sonor? Pe al cui nume, ecoul șagalnic îl va repeta pe marginea umbroasă a Heliconului ¹⁾, pe Pind ²⁾ sau pe înghețatul Haemus ³⁾, ale cărui păduri s'au luat deodată după cântecul lui Orfeu; cu arta învățată dela maică-sa ⁴⁾, el opria în drum căderea grăbită a apelor și vânturile iuți și prin dulceața cântecului lua după dânsul stejarii ce-l ascultau.

Ce ași putea însă să cânt înainte de a fi înălțat laudele cuvenite Tatălui ce rânduește lucrurile oamenilor și ale zeilor, marea și pământul, universul întreg prin înșiruirea anotimpurilor? El n'a plăsmuit nimic mai presus de dânsul; și nimic nu-i în natură asemenea sau aproape de dânsul; Minerva pășește totuș în urma lui; nu te voi trece sub tăcere nici pe tine, Diano, fecioară vrășmașe a fiarelor sălbatice, nici pe tine, Febus, temutul prin săgeata dibace. Voi cânta și pe Alcide ⁵⁾ și pe fiii Ledei ⁶⁾, unul cunoscut prin bi-

1) Munte închinat Muzelor, în Beoția.

2) Pindul în Tessalia.

3) Balcanii.

4) Orfeu era fiul Caliopei.

5) Hercule.

6) Castor și Pollux.

ruințile la cursele de cai, și celalt în luptele cu pumnii: de îndată ce alba lor stea se arată corăbierilor, apa frământată lunecă îndărăt de pe stânci; vânturile se potolesc; norii se risipesc și, supuse, valurile amenințătoare se așează în sânul mării.

Nu știu încă pe cine voi aminti mai întâi după aceștia: pe Romulus sau domnia liniștită a lui Pompilius, fascele trufașe ale lui Tarquinius¹⁾ sau eroica moarte a lui Caton? Recunoscător, voi cânta într'un imn anume pe Regulus și pe cei doi Scaurus²⁾ și pe Paulus Aemilius³⁾, ce și-a pierdut nobila-i suflare în luptă cu învingătorul Anibal și pe Fabricius⁴⁾. Acesta ca și Camillus⁵⁾ și netunsul Curius⁶⁾, atât de vrednic la războiu, au ieșit din crunta sărăcie, din ogorul părintesc cu vatra lui modestă. Gloria lui Marcellus⁷⁾ crește pe nesimțite ca un copac; între toți, steaua lui Iuliu⁸⁾ strălucește însă ca luna printre lumini mai mici. Tată și păzitor al neamului omenesc, o fiu al lui Saturn, ție ți-a fost încredințată soarta marelui Octavian Cezar; după tine, el domnește pe pământ. Fie că, învingându-i într'o luptă dreaptă, va respinge pe

1) Tarquiniu, învingând pe Etrusci, a împrumutat dela ei fascele.

2) M. Aemilius Scaurus și fiul său.

3) Care a fost învins la Cannae (216 a. Chr.).

4) C. Fabricius Luscinus, consul în 283 și în 278 a. Chr. celebru prin lupta cu Pyrrhus.

5) M. Furius Camillus, de cinci ori dictator, învingător al Veilor (397 a. Chr.) și al Galilor (390 a. Chr.).

6) M. Curius Dentatus, consul în 296 și 275 învingător al Samniților și al lui Pyrrhus.

7) M. Claudius Marcellus, de cinci ori consul, cuceritoru Siracuzei (212).

8) A lui Iuliu Cezar și a lui August.

Parții, ce amenințau Lațiul, fie că va respinge pe Serii și pe Inzli dela capătul răsăritului,, mai pe jos de tine dar, cu dreptate, va stăpâni peste universul întins, în timp ce tu vei sgudui Olimpul cu năprasnicu-ți car și-ți vei svârli trăsnetele răsbunătoare peste dumbrăvile noastre pângărite de crime.

Republicii ¹⁾

După unil oda e din 32, adică din timpul pregătirii luptei dela Actium, alții o pun în 29, când Octav a voit să părăsească puterea.

Valurile te vor smulge din nou în mare, corabie !
Ce faci ? Rămâi liniștită în port. Nu-ți vezi coapsele golite de lopeți și catargul rupt de repedele vânt ai Africei ? n'auzi cum gem vintrelele ? fără funii, nu vezi cum abia poți ține piept mării tot mai umflate ? Nu mai ai pânze întregi, nu mai ai zei ca la nevoie să-i chemi în ajutor. Brad din Pont ²⁾, fiică a unei nobile păduri, în zadar te lauzi cu neamul și cu numele tău nefolositor ; corăbierul speriat nu se mai încrede în pupa-ți zugrăvită ³⁾ De nu voești să ajungi jucăria vânturilor, ia seama. Pricină de mâhnire odioasă iar acum de dragoste și de grijă, ferește-te de apele ce curg printre Cicladele strălucitoare ⁴⁾.

1) Oda e alegorică și se referă la vasul statului. E imitată după Alceu.

2) Pădurile Pontului furnizau materialul de corăbii.

3) Luxul exterior al corăbiei nu mai inspiră încredere.

4) Marea Cicladelor era primejdioasă.

Profeția lui Nereu

Data probabilă 31—30.

Vicleanului păstor ce ducea pe Elena peste mări, în corabia din lemnul Idei¹⁾, potolind vânturile rezezi într'o liniște nedorită, Nereu²⁾ i-a prezis destinul crunt : „Sub rele semne o duci acasă pe această femeie ; hotărîta să-ți deslege căsătoria și să nimicească vechiul regat al lui Priam, Grecia îți va cere-o îndărăt cu oști nenumărate. Vai ! cât sunt de asudați caii și cât de asudați ostașii ! Câte morți urzești neamului Dardan³⁾ ! Mânioasă, Minerva își pregătește casca, pavăza și carul. Mândru de sprijinul Venerei, în zadar îți vei pieptăna pletele și vei cânta, întovărășindu-te cu lira, cântece plăcute femeilor ; închis în iatac, în zadar vei căuta să scapi de lăncile năprasnice, de săgețile de trestie ale Cretei⁴⁾, de sgomotul luptei, și de năvalnicul Ajax⁵⁾ ; într'o zi, și totuș prea târziu încă, îți vei murdări pletele adultere în pulbere. Nu vezi în urmă-ți pe Ulise, ucigașul tău, nu vezi pe Nestor⁶⁾ din Pylos ? Neînfricoșați, te și încolțesc din spate Teucer din Salamina, iscusitul la luptă și, la nevoie,

1) Corabia era deci troiană.

2) Nereu, Tatăl celor 50 de Nereide, divinitate marină cu darul profeției.

3) Dardanus era străbunul mitic a Troenilor.

4) Cretanii erau celebri ca arcași.

5) Ajax. fiul lui Oileu.

6) Nestor a domnit timp de trei generații.

harnicul conducător de cai Stenelus ¹⁾). Vei cunoaște și pe Merion ²⁾). Iată-l pe crudul Diomede, mai viteaz decât tatăl său; fierbe să te găsească; dar după cum, uitându-și păscutul, cerbul fuge de lupul zărit de cealaltă parte a văei, fricos, vei fugi și tu gâfâind dinaintea lui; nu aceasta i-o făgăduiseși totuș Elenei tale! Supărarea flotei lui Achile ³⁾) va prelungi, negreșit, zilele Ilionului și ale femeilor troene; după trecerea iernilor sorocite, focul Grecilor va arde totuș palatele Pergamului!

1) Vizitiul și prietenul lui Diomede.

2) Cretan. vizitiul lui Idomeneu

3) E vorba de mânia lui Achile ce l'a făcut să-și retragă armata din luptă.

XVI

Palinodie

Data nesigură.

O fată, mai frumoasă decât frumoasa-ți mamă, fă din iambii mei de ocară ce vei voi : alege sau focul sau apele Adriaticei. Nici Cibeles, nici Apolon Pythicul nu tulbură mintea preoților în temple; nici Bacus, nici Coribanții ¹⁾ nu-și lovesc talgerele asurzitoare — ca trista mânia. Nimic n'o sperie : nici sabia ucigătoare a Noricului ²⁾), nici marea cu naufragiile ei, nici focul năpraznic, nici Jupiter însuși, când se năpustește în sgotul groaznic al trăsnetului.

Silit să adauge lutului din care ne-a făcut câte o părticică luată dela celelalte dobitoace, se spune că Prometeu ne-ar fi pus în inimă mânia leului. Mânia a prăbușit pe Tieste ³⁾ la o peire groaznică ; mânia a răsturnat din temelie cetățile trufașe și a trecut peste ziduri plugul oastei biruitoare. Potolește-te deci. Și pe mine în frageda-mi tinerețe, m'a încercat, și m'a împins, năvalnic, în iambii repezi. Acum mă silesc să înlocuiesc versurile amare prin versuri dulci ; de vreme ce mi-am retras ocările, fii iarăși prietena de odinioară și dărue-mi iarăși inima.

1) Coribanții, preoții Cibelei.

2) Ferul din Noric era foarte prețuit.

3) Isgonit de fratele său Atreu, Tieste trimise pe Plistene, pe care-l crescuse ca pe fiul său, să-l ucidă pe Atreu, Plistene era de fapt însă fiul lui Atreu. Atreu îl ucise și îl oferi ca mâncare lui Tieste, la un ospăț dat ca de împăcare.

Tyndaridei

Data probabilă 28 sau 27 a Chr.

Părăsindu-și Lyceul ¹⁾, sprintarul Faun vine adesea pe veselul Lucretii ²⁾, de'mi ferește caprele de căldura verii și de vânturile ploioase. De îndată ce văile și stâncile de pe dealul Usticei ³⁾ răsună de fluierul lui dulce, soațele duhnitorului țap roesc fără grije prin pădure după cimbru și după lăstarii ascunși; iezii nu se tem de verzile șopârle, nici de lupii răpitori. Zeii mă ocrotesc, o Tyndaris; cucernicia și versurile mele le merg la inimă. Aici Belșugul îți va revărsa bogățiile câmpenești din cornul lui plin. Aici, într'o vale retrasă, la adăpost de arșița verii, vei cânta în versuri anacreontice dragostea învrăjbită a Penelopei și a nestatornicei Circe pentru acelaș Ulise. Aici, la umbră, vei goli paharele ușorului vin de Lesbos; Bacus nu se va lua la luptă cu Marte ⁴⁾ și nu te vei teme că, bănuindu-te, să nu se năpustească asupra-ți pornitul Cyrus ⁵⁾ spre a-ți sfâșia cununa de pe plete sau haina nevinovată.

1) Muntele Lyceu din Arcadia.

2) Munte din Sabina.

3) Colină din fața casei lui Horațiu.

4) Băutura nu va degenera la ceartă

5) Cyrus, amantul ei, o bănuiește de necredință.

XVIII

Lui Varus

Data între 26 — 24.

Înainte de viștea sfinte nu sădi nici un copac, o Varus, pe dulcele pământ al Tiburului, lângă zidurile lui Catilus¹⁾. Zeii au amărit viața celor ce nu beau; nici nu fug altfel rozătoarele griji. După ce-a băut, cine se mai plânge de greutatea ostășiei sau de sărăcie? cine nu te cântă mai de grabă pe tine Bacus și pe frumoasa Venus? Cearta Centaurilor cu Lapiții după băutură²⁾ ne arată însă că trebuie să ne folosim cum-pătat de darurile zeului; tot așa ne-o arată și mânia lui Bacus împotriva Tracilor; în nepotolita lor lăcomie, ne mai stăpânindu-și patimile, ei nu mai deosebiau ceiace e îngăduit de ceiace nu e. Neprihănitule Bassareu³⁾, nu eu voi lovi din tirs fără voia ta și nici nu voi scoate la lumină sfintele tale odoare ascunse în frunziș⁴⁾. Oprește însă asurzitoarele țimbale și trâmbița Berecintei⁵⁾; pe urma lor vine orbul amor propriu, trufia cu secul ei cap înălțat până la ceruri și indiscreția mai străvezie decât sticla.

1) Catilius e unul din fundatorii mitici ai Tiburului.

2) Aceasta a avut loc la nunta lui Pirithous, regele Lapiților, cu Hippodamia.

3) Un epitet al lui Bacus.

4) Obiectele de cult ale lui Bacus erau puse într'un coș acoperit de frunze.

5) Un epitet al Cibelei.

Lui Mecena

Data probabilă 26.

Scumpe Mecena, vei bea în modestele mele cupe un vin prost rabin înfundat de mine însumi într'o amforă greacă, în ziua în care ai fost primit la teatru cu aplauze ¹⁾, pe care le-au repetat țărmurile Tibrului tău natal ²⁾ și veselul ecou al muntelui Vatican. La tine, vei bea Cecub și vinul stors în teascurile din Cales ³⁾; eu n'am însă nici vii la Falern, nici dealuri la Formii ca să-mi dreagă paharele.

1) După o boală grea în 30 a. Chr. Mecena a fost primit cu aclamații în teatrul lui Pompei.

2) Tibrul venia din Etruria, patria lui Mecena.

3) Oraș din Campania așezat pe „Via Latină“.

Dianeii și lui Apolon

Data probabilă 28.

Blânde fecioare, cântați pe Diana; tineri, cântați pe Apolon, pletosul, și pe Latona, mult iubita de atot puternicul Jupiter. Fecioarelor, slăviți pe zeița îndrăgită de ape și de coama pădurilor, cu care se acopere răcorosul Algid ¹⁾ sau negurosul Erimant ²⁾ sau verdele Cragus ³⁾; tineri, voi slăviți valea Tempei ⁴⁾ și Delosul, locul de naștere al lui Apolon și umăru-i împodobit cu tolba și cu lira dăruită de fratele său Mercur. Induișat de rugăciunile voastre, el va feri dela Cezar și dela poporul lui, întorcând asupra Perșilor ⁵⁾ și Britanilor, grozăviile războiului, foamea năpraznică și ciurma.

1) Lanț de munți din Lațiu.

2) Erymantul, munte din Arcadia.

3) Cragus, munte din Lycia (Asia).

4) Din Tesalia.

5) In loc de Parți.

Lui Aristius Fuscus

*Data probabil 25. Aristius Fuscus e un poet și un gramatic
cărui Horafiu i-a mai dedicat și Epistola 10-a din cartea I.*

Omul întreg și neprihănit n'are nevoie, o Fuscus, nici de sulilele Maurilor, nici de arcul, nici de tolba lui plină de săgeți înveninate, de trece prin Sirtele înflăcărâte, prin neprimatorul Caucaz sau prin ținuturile udate de vechiul Hydaspe ¹⁾. Pe când hoinăream, fără grije, prea departe, în pădurea sabină, cântând pe Lalage, deși neînarmat, un lup a fugit de mine: un lup cum n'a hrănit nici războinica Daunie ²⁾ în întinsele ei păduri de stejar, nici țara regelui Juba ³⁾, uscata prăsitoare de lei. Du-mă în ținuturile înghețate, în care adierea verii nu înviorează nici un copac, colț de lume învăluit în cețele unui cer apăsător; du-mă sub carul soarelui prea apropiat, pământ nelocuit ⁴⁾,— eu voi iubi mereu pe Lalage, cu râsul dulce, cu graiul dulce.

1) Un afluent al râului Indus.

2) E Apulia colonizată de Daunus, fiul lui Lycaon, regele Iliriei.

3) Mauritania sau Numidia.

4) La equator.

Lui Virgiliu

Scrisă cu ocazia morții lui Quintilius Varus¹⁾, un critic distins. Data 24.

Ce sfiiciune sau ce cumpătare mi-ar putea înfrâna durerea după un prieten atât de scump? Inspiră-mi, o Melpomene, cântece de jale; Jupiter ți-a dat o liră și un glas armonios. Quintilius s'a odihnit deci pe vecie! Când Cinstea, Bunacredința, neprihănită soră a Dreptății, Adevărul nepătat, vor mai găsi un om să-i samene?

A murit vrednic de lacrimile tuturor oamenilor de bine; de lacrimile nimănui mai vrednic decât de ale tale, o Virgiliu. În zadar ceri însă dela zei pe Quintilius: nu ți l'a dat pentru totdeauna. De ai cânta mai dulce decât trarul Orfeu din lira-i ascultată și de copaci, sângele nu va însufleți o umbră deșartă; neînduplecat cu cei ce-l roagă să le schimbe ursitele, Mercur a împins-o în neagra turmă a umbrelor²⁾. Năprasnică soartă; răbdarea ușurează însă tot ce nu se poate schimba.

1) Tot lui Varus e dedicată și oda XVIII din această carte.

2) Mercur era conducătorul sufletelor în infern

XXVI

Lui Aelius Lamia

Data probabilă 30.

Prieten al Muzelor, îmi voi lăsa pe seama vânturilor flușturatice tristețea și frica ; mâne-le în valurile Cretei¹⁾. Nici nu voi să știu ce rege domnește peste ținuturile de sub Ursă sau de ce se teme Tiridate²⁾. O muză Pimplee³⁾, îndrăgostită de izvoarele neîncepute⁴⁾, împletește florile însorite, împletește o cunună scumpului meu Lamia⁵⁾. Fără tine laudele mele nu slujesc la nimic ; ție și surorilor tale vi se cuvine să luați lira lesbică și să-l slăviți în melodii noi⁶⁾.

1) Mare furtunoasă..

2) Tiridate e regele Parților. Alungat de Phraate IV, s'a refugiat în Siria și apoi în Spania

3) Pimpla în Pieria, loc rezervat Muzelor.

4) Aceste izvoare neîncepute sunt vestitele fântâni Aganippe, Castalia, Hippocrene, consacrate Muzelor și inspiratoare ale poezilor.

5) Asupra acestui Lamia sunt controverse. Unii susțin că este Lucius ; alții ca e fratele său mai mare Quintus.

6) În repetate rânduri Horațiu își exprimă convingerea că e deschizător de drumuri noi în poezia lirică latină.

Conmesenilor

Dată necunoscută.

Numai Tracii se luptă cu cupele sortite veseliei; părăsiți acest obicei barbar; beți cumpătat și feriți-vă de certuri sângeroase. Cât e de nepotrivit pumnalul Medului în mijlocul paharelor de vin și al făclilor! Prieteni, potoliți-vă strigătele nelegiuite și răzimați-vă în cot. Voiți să gust și eu din Falernul tare? Fratele Megillei din Opus¹⁾ să-mi spună atunci de unde-i vine săgeata și rana, de care e fericit să moară? Șovăe? Cu nici un preț nu voi bea altfel. Oricine ți-ar fi drag, nu poți roși; dragostele ți-au fost în totdeauna spre cinste. Hai încredințează-ți taina urechei mele sigure.. Vrednic de o dragoste mai bună, vai nefericitele, în ce prăpastie te-ai scufundat! Ce vrăjitoare, ce vraciu cu otrăvuri tesalice sau ce zeu te-ar mai putea scăpa? Numai Pegasul²⁾ ar fi în stare să te scoată din ghiarele acestei Chimere cu trei corpuri.

1) Opus, oraș din Locrida.

2) Bellerofon era călare pe Pegas, când a ucis pe Chimera.

XXVIII

Archytas

Dată necunoscută.

Neînsemnatul dar al unui pumn de pământ te ține aici o Archytas ¹⁾, pe țărmlul Matinului ²⁾, tu care măsurai pământul și marea și numărai firele fără număr ale nisipului. La ce ți-a folosit că ai pătruns în locuințele zeilor, că ai străbătut cu gândul bolta universului, dacă a fost să mori? ... A murit și tatăl lui Pelops ³⁾, conmeseanul zeilor, și Tithon ⁴⁾ ridicat în slavă, și Minos, primit la sfaturile lui Jupiter. În infern e și Pitagora, fiul lui Panthous ⁵⁾, scoborît pentru a doua oară acolo, oricât ar fi dovedit prin scutul desprins din templu că mai trăise în epoca războiului troian și că nu-și dăduse morții decât trupul; a murit filozoful, pe care l-ai privit ca pe un iscusit tălmăciu al naturii și al adevărului. Pe toți ne așteaptă aceeași moarte; cu toți vom apuca odată drumul ei. Pe unii Furiile îi dau pradă crudului Marte; pe corăbieri îi

1) Archytas din Tarent, om de stat, general și filozof (460-365 a. Chr.) Prieten al lui Platon.

2) Promontoriu în Apulia.

3) Tantal.

4) Fratele lui Priam, luat în cer de Aurora, care și l'a ales de soț.

5) Pitagora pretindea că într'o viață anterioară fusese Euphorb, fiul lui Panthous. El recunoscuse ca al său scutul lui Euphorb, suspendat în templul Herei din Argos, înainte de a fi fost scoborît și a i se fi citit numele lui Euphorb.

înghite lacoma mare; îngropăciunile tinerilor și ale bătrânilor se amestecă deavalmă; nimeni nu scapă nemiloasei Proserpine. Și pe mine m'a înecat în valurile Adriaticei, vântul Notus, ce se ivește când apune Orionul. Corăbierule, nu fii atât de crud de a nu da acestor oase și acestei țeste neîngropate un pumn din nisipul rătăcitor. Indrepte-și și atunci Eurusul ¹⁾, amenințările de la valurile Hesperiei spre pădurile Venusiei ²⁾ ca să-ți scape viața! Verse-și asupra-ți belșugul, prielnicul Jupiter și Neptun, păzitorul orașului sfânt al Tarentului ³⁾. Ai fi tu în stare să săvârșești o crimă ce ar cădea asupra nevinovaților tăi copii? S'ar putea să suferi și tu o pedeapsă meritată și să înduri aceeași nepăsare trufașă. De mă părăsești, rugăciunile mele nu vor rămâne zadarnice; nici o jertfă nu te va scăpa. Ori cât ai fi de grăbit, zăbava nu-i mare; aruncă asupra mea de trei ori țărâna și apoi du-te încotro voești ⁴⁾.

1) Vânt S. E.

2) Patria lui Horațiu.

3) Tarentul era fundat de Taras, fiul lui Neptun.

4) Această odă a trezit multe comentarii și ipoteze. Unii văd în ea un dialog între filozoful Archytas din Tarent. mort, și un corăbier. In acest caz primele versuri ar aparține corăbierului, iar Archytas ar începe să vorbească de la rândul al șaselea: „...A murit și tatăl lui Pelops etc“.

XXIX

Lui Iccius

Data 27.

Răvnind comorile Arabilor, pregătești, așa dar, o Iccius, un crâncen războiu regilor Sabeii¹⁾, neînvinși până acum, și făurești lanțuri groaznicului Med²⁾. După uciderea soțului, ce femeie barbară îți va fi roabă? Ce tânăr de neam, dibaciu aruncător al săgeților Serice din arcul părintesc, îți va servi, cu părul parfumat, cupa? Cine ar mai fi în stare să spună că pâraele nu se pot urca în vârfurile munților, din care s'au scoborît sau că Tibrul nu se poate întoarce la izvor, când tu ți-ai putut părăsi cărțile nobilei Panaetius³⁾ și ale școlii socratice, strânse de pretutindenii, pentru a-ți îmbrăca platoșa iberică?⁴⁾ Ne pusesem mai multe speranțe în tine!

1) Sabea e partea S.-O, a Arabiei fericite.

2) Mezii — Parții.

3) Panaetius, filozof stoic din Rodos, venit la Roma la 156 și mort la Atena la 111. Prieten al lui Laelius și Scipion.

4) De fer din Spania

XXX

Venerei

Data probablă 25-24.

Stăpână a Cnidului ¹⁾ și a Pafosului ²⁾, o Venus, părăsește-ți Ciprul iubit și vino în casa împodobită a Glycerei, ce te cheamă cu multă tămâie. Vie cu tine și arzătorul Cupidon și Grațiile cu cingătorile slobode și Nimfele și Mercur și Tinerețea, lipsită de farmec fără tine.

1) Oraș din Caria.

2) Oraș din Cipru. Aici s'a născut Afrodita.

Lui Apolon

Scrisă cu ocazia inaugurării templului lui Apolon, ridicat în amintirea luptei dela Actium. Data 28 a. Chr.

Ce-i va cere poetul lui Apolon, în ziua sfințirii noului Templu? Vărsându-i din cupă vinul nou, ce-l va ruga? Nici sămănăturile bogate ale rodnicei Sardinii, nici cirezile frumoase ale caldei Calabriei, nici aurul, nici fildeșul Indiei, nici câmpiile, pe care tăcutul Liris ¹⁾ le roade cu apa-i potolită. Cui i-a dat soarta o vie la Cales ²⁾, curețe-o cu cosorul; bogatul neguțător golească din cupe de aur vinul schimbat pe nardurile Siriei: atât e de iubit de zei, încât colindă fără primejdie de trei sau patru ori pe an apele Atlanticului!... Eu mă mulțumesc însă cu măslina, cu ciccoare și cu nalba ușoară. Fiu al Latonei ³⁾, fă ca, sănătos și întreg la minte, să mă bucur de cele agonisite și să trăiesc o bătrânețe cinstită fără a-mi fi părăsit lira.

1) Azi Garigliano, desparte Lațiul de Campania.

2) Cales în Campania.

3) Apolon.

L i r e i

Data probabilă 28-24

Suntem poftiți, o liră! Dacă, la umbră, am cântat vreodată, pe'ndelete, pe strunele tale vreun cântec vrednic să trăiască un an și mulți alții, inspiră-mi acum un cântec latin, o liră, ce-ai fost instrunată mai întâi de Alceu din Lesbos¹⁾: — aprig la război, în toiul luptei sau după ce-și priponia la țărml ud corabia bătută de vânturi, el cânta totuș pe Bacus, pe Muze, pe Venus cu copilașul ce pururi o întovărășește²⁾ și pe frumosul Lycus³⁾ cu ochii și cu părul negru... Po-doabă a lui Apolon, desfătare a ospețelor atotputer-nicului Jupiter, dulce mângâiere a necazurilor, o liră, fii gata de ori de câte ori te voi invoca după datină⁴⁾.

1) Alceu, poet din Lesbos, cam pe la 600 a. Chr.

2) Cupidon.

3) Un prieten al lui Alceu.

4) E de presupus că prietenii îl invitau pe Horațiu să-și consacre talentul unor subiecte mai înalte și de interes național. Horațiu consimte dar amintește că și războinicul Alceu se în-deletnicia cu versuri ușoare.

Reîntoarcerea la cultul zeilor

Data necunoscută.

Ne mai închinându-mă zeilor, mă lăsasem furat de o filozofie nebună ¹⁾; sunt silit însă acum să-mi întorc pânzele îndărăt și să apuc din nou drumul părăsit.

Jupiter, care despică de obicei nouri cu fulgerul lui strălucitor, și-a primblat prin cerul senin caii tunetului și carul înaripat; la sgomotul lui, pământul greoi, fluviile călătoare, Stixul și cumplitul adăpost al urgisitului Tenar ²⁾ și Atlasul, marginea lumii, s'au cutremurat. Jupiter poate schimba totul: pe cel mic îl face mare, doboară pe cel puternic și înalță pe cel din întuneric. Cu fășiit de aripe, prădalnicul noroc smulge coroana de pe creștetul unuia și, voios, o pune pe cel al altuia ³⁾.

1) Filozofia epicuriană.

2) Tenarul e un promontoriu al Laconiei (azi Matapan). Acolo era o peșteră ce se credea că duce în infern.

3) Zeița Fortuna e reprezentată cu aripi; din zbor, ea își face un joc din a schimba situația muritorilor, întervertind rolurile.

Fortunei

E scrisă în timpul pregătirilor expediției lui August în Britania și când se gândia la o expediție în Arabia. Data 27.

O Zeiță, stăpânitoarea plăcutului Anțiu¹⁾, tu care poți înălța pe orice muritor din locul cel mai de jos sau să prefaci în alaiu de îngropăciune triumfurile tru-fașe, pe tine te roagă cu îngrijorata-i rugăciune și bietul muncitor și corăbierul care spintecă marea caspică²⁾ pe vasul bitinic³⁾. De tine se tem și sălbatecul Dac și Sciții nomazi, orașele, popoarele, și războinicul Lațiu și mamele regilor barbari și tiranii în haine de purpură, ca să nu le răstorni cu piciorul disprețuitor coloana sau ca nu cumva, răsvrătindu-se, poporul să nu cheme la arme pe cetățenii pașnici și să nu le sdrobească puterea. Înainte îți pășește în totdeauna, neînduplecată, Nevoia, ducând în mâna-i de aramă niște cuie mari; nu-i lipsesc nici piroanele, nici groaznicul cârlig și plumbul topit⁴⁾. Speranța te urmează; și Credința, cea rară printre noi, te întovărășește, în vâl alb, de câte ori, schimbându-ți veștmântul⁵⁾, pă-răsești, dușmănoasă, casa celor puternici; nevrednicul

1) La Antium era un templu al Fortunei.

2) Marea carpatică e între Rodos și Creta, pe lângă insula Carpathos.

3) De lemn din Bitinia.

4) Sunt simbolurile cu care era reprezentată Fortuna.

5) Adică luând haine de dolii și devenind dușmană.

om de rând și curtezana sperjură fug și ei ; după ce ți-au golit buțile până la drojdie, prietenii vicleni se împrăștie ca să nu împărțească jugul sărăciei. — Ia sub paza ta, Zeiță, pe Cezar ce se va lupta cu Britanii dela capătul lumii ; ia sub paza ta roiul nou de războinici ce vor înspăimânta în curând Răsăritul și țărmurile Mării Roșii. Ne e rușine de rănile abia închise, de crimele și de sângele fraților noștri. Năpraznică generație, dela ce ne-am dat la o parte ? Ce fără de lege n'am săvârșit ? Dela ce și-a ferit mâna tinerimea noastră de frica zeilor ? Ce altare a cruțat ? Călește-ne, zeițo, sabia tocită pe o nouă nicovală și întoarce-o împotriva Arabilor și a Massageților ¹⁾.

1) Massageții, popor războinic dela marea Caspică.

Lui Plotius Numida

Data probabilă 25-24.

Cu tămâie, cu cântece și cu sângele făgăduit al unui vițel îmi place să împac zeii ocrotitori ai lui Numida; întors sănătos din fundul Hesperiei ¹⁾, el își sărută pe toți prietenii scumpi ; pe nimeni însă mai mult decât pe iubitul său Lamia ²⁾, deoarece 'și aduce aminte că și-au petrecut copilăria la acelaș dascăl și au pus în acelaș timp toga virilă ³⁾. Să însemnăm cu o dungă albă această zi fericită ; să golim amforele una după alta ; să dansăm fără odihnă dansurile saliare; nesățioasa Damalis să nu întrecă pe Bassus în golirea cupelor trace ; și nici să nu ne lipsească dela ospăț trandafirii, pururi verdele merișor și crinul ce se scutură repede.

1) Aici Spania.

2) Aelius Lamia, căruia îi e închinată oda XXVI.

3) Toga virilă se lua la 16 ani.

Prietenilor săi

Data, sfârșitul lui 31 sau începutul lui 30, după victoria dela Actium.

Acum e timpul, prieteni, să bem și să lovim pământul cu piciorul slobod ; acum e timpul să împodobim perinile zeilor cu mâncăruri vrednice de preoții Saliari. Înainte ar fi fost o nelegiuire să scoatem Cecubul din pivnițele străbune ; în fruntea unei hoarde de oameni înjosiți, plină de speranțe și beată de biruință, o regină¹⁾ se pregătește nebunește să dărîme Capitoliul și să ne sugrume imperiul. Cum i-a scăpat din flăcări numai un vas, i s'a potolit însă nebunia ! Gonind-o de aproape în fuga-i din Italia, ca uliul pe blândeșii porumbițe sau ca vânătorul un iepure în câmpiile acoperite cu zăpadă ale Hemoniei²⁾, — gonind-o pe vasul lui ca s'o pună în lanțuri ca pe o fiară, Cezar a vârit spaima în sufletu-i tulburat de vinul mareotic³⁾. Cum își doria o moarte mai glorioasă, n'a tremurat, totuș, femeeste, în fața săbiei ; nici n'a încercat să fugă cu flota-i ușoară spre țări necunoscute. Senină, ea a avut tăria să-și vadă palatul dărâmat și, vitează, să umble cu șerpi groaznici pentru a-și strecura în sânge negrul lor venin ; mai trufașe, după ce s'a hotărit

1) E vorba de Cleopatra.

2) Numele vechiu al Tesaliei.

3) Vin de Marea, oraș lângă Alexandria.

să moară, spre a răpi vaselor liburnice¹⁾ cinstea de a o duce la Roma, în triumf umilitor, ca pe o femeie de rând — pe dânsa, o regină!...

1) Vase ușoare ca cele ale Liburnilor, pirații Iliriei.

XXXVII

Sclavului său

Dată necunoscută ; poate la 30, după Actium.

Băete, nu-mi place fastul persan ; nu-mi plac coroanele împletite pe curmeie de tei. Nu mai căuta în grădină trandafiri de toamnă ; nu te osteni de cât cu mirtul de rând. El ți se potrivește și ție, ce mă slujești și mie, ce beau la umbra deasă a vieții.

CARTEA II

Lui Asinius Pollio

C. Asinius Pollio, cunoscut om politic și poet, protector al lui Virgiliu. Ca general a triumfat în Iliria în 29 a. Chr. Odă scrisă între 29-25 a. Chr.

Te-ai pus să povestești istoria războaielor civile începute sub consulatul lui Metellus ¹⁾; pricinile, fărâdelegile și prefacerile lor, nestatornicia norocului, triumviratul vătămător al căpeteniilor, armele noastre pângărite de un sânge nerăsbunat încă : operă plină de primejdii, în care calci pe focul acoperit sub cenușa vicleană. Muza severii tragedii poate amuți puțin : după ce vei fi povestit istoria acestor fapte, îți vei relua marea ta operă teatrală, o Pollio, slăvit sprijin al tuturor pârîților desnădăjduiți și al desbaterilor senatului, încărcat de gloria nemuritoare a laurului cucerit în triumful dalmatic ²⁾. Ai și început să-mi lovești urechile cu sgomotul amenințător al goarnelor : trâmbițele răsună ; strălucirea armelor înspăimântă caii ce o iau la goană și pe călăreți. Și văd pe marii căpitani murdăriți de o pulbere glorioasă ; pământul întreg e supus ; a mai rămas doar semețul suflet al lui Caton ³⁾ ! Junona ⁴⁾ și toți zeii prieteni Africei i-au

1) Q. Caecilius Metellus Celer a fost consul la 60 a Chr. în acest an s'au pus bazele triumviratului întâiu, originea războaielor civile.

2) După înfrângerea popoarelor din Iliria.

3) Caton din Utica.

4) E protectoarea Catarginei.

părăsit pământul fără a-l fi putut răsbuna; au adus însă pe nepoții cuceritorilor ¹⁾ ca jertfe lui Jugurtha. Ce câmpie n'a fost îngrășată de sângele roman? Mormintele întregului pământ povestesc de luptele noastre nelegiuite și de prăbușirea Hesperiei: sgomotul ei a ajuns până la Mezi. Ce vultori și ce fluvii n'au fost martorele cumplitelor noastre răsboaie? Ce mare n'a fost înroșită de măcelul daunic ²⁾? pe ce țărături nu ne-am vărsat sângele? Nu-ți părăsi însă jocurile, o Muză îndrăsneață, pentru a te încerca în jalnicele imnuri ale lui Simonide ³⁾; vino să întonăm în peștera Dionei ⁴⁾ cântece mai ușoare.

1) Invingătorilor în războiul cu Jugurtha. Aluzie aici la lupta dela Thapsus.

2) Adică ale Italiei. Daunia e Apulia.

3) Poetul Simonide născut la Ceos (556 a Chr.).

4) Adică a Venerei

II

Lui Crispus Sallustius

Sallustius Crispus e nepotul istoricului Sallustiu.

Dată aproximativă 24.

Argintul ascuns în pământul avar nu prețuește nimic, o Sallustius Crispus, dușman al banului neîntrebuițat cu folos. Prin dragostea lui de tată față de frații săi, Proculeius ¹⁾ va trăi în veacurile viitoare; supraviețuind omului, faima îl va purta pe aripa-i neostenită. Cine-și înfrână lăcomia câștigă o mai mare împărăție decât de-ar uni Libia cu țărmlul îndepărtat al Gadesului ²⁾ și decât de ar asculta de dânsul amândouă Cartagenile ³⁾. Ingăduitoare cu sine, dropica crește și nu-și potolește setea decât odată cu alungarea din vine a pricinii boalei: limfa ce îngălbinește trupul. Nefiind de părerea mulțimii, virtutea scoate din rândurile fericiților pe Phraates, cuceritorul tronului lui Cirus ⁴⁾; ea învață pe popor să nu se ia după cuvinte mincinoase și nu hărăzește sceptrul, diadema sigură și slava nepieritoare de cât celui ce poate privi cu nepăsare o grămadă de aur.

1) C. Proculeius Varro Murena, un prieten al lui August, care și-a împărțit averea cu frații săi.

2) Cadix de azi.

3) Cartagina din Africa și cea din Spania.

4) Confuzie între Mezi și Parți.

Lui Dellius

Q. Dellius, personagiu nestatornic din timpul războaielor civile, acum prieten al lui August. Dată probabilă a odei 24.

Adu-ți aminte de-ți păstrează cumpătul în răstriște ca și în fericire; ori vei trăi mâhnit, ori te vei întinde în zilele de sărbătoare, pe iarbă, găsindu-ți mulțumirea în Falernul din fundul pivniții, tot trebuie să mori o Dellius! Pentru ce bradul uriaș și albul plop își unesc umbra prielnică a ramurilor lor? pentru ce-și saltă isvorul apa în drumu-i șerpuitor? Poruncește deci să ți-se aducă vinuri, miresme și vremelnicele flori ale plăcutului trandafir, cât ți-o mai îngăduie împrejurările, vârsta și firul negru al celor trei ursitoare, Căci va trebui să-ți părăsești parcul cumpărat și palatul și conacul udat de apa galbenului Tibru; avuțiile agonisite vor cădea pe mâna moștenitorului. Bogat și din neamul străvechiului Inachus¹⁾ sau sărac și de rând, fără alt acoperiș decât bolta cerului, nu-i nici o deosebire: ești prada nemilosului Pluton. Cu toți suntem mânați spre aceiaș genună; sorțul tuturor va ieși din urnă pentru a ne urca mai de vreme sau mai târziu pe barca¹⁾ surghiunului veșnic.

1) Primul rege mitic al Argosului.

2) Barca lui Charon.

VI

Lui Septimius

Data probabilă 27 — 26.

Tu care ești în stare să mă întovărășești până la Gades ¹⁾ și până la Cantabrii cei nedepriși cu jugul ²⁾ și până la Sirtele barbare ³⁾, în care fierb pururi apele Mauritaniei, o Septimiu, facă zeii ca Tiburul, întemeiat de colonii Argosului, să-mi fie adăpostul bătrâneții, — să-mi fie la capătul ostenelilor pe mare, pe drumuri, și la oaste. De nu'mi vor îngădui-o ursitoarele dușmane, mă voi duce pe malurile Galesului ⁴⁾, scump oilor mițoase; mă voi duce în ogoarele stăpânite odinioară de Spartanul Phalanthus ⁵⁾. Nu-i loc pe pământ să-mi surădă ca acel colțișor cu mierea dulce ca mierea Himetului ⁶⁾ și a cărui măslină se ia la întrecere cu cea a verdelui Venafru ⁷⁾; Jupiter aduce acolo o lungă primăvară după o iarnă călduță și Aulonul ⁸⁾, iubit de Bacus, nu are nimic de râvnit strugurilor dela Falern. Iată locul, iată colinele vesele ce te chiamă cu mine; aici vei stropi cu o lacrimă meritată cenușa caldă a poetului ce ți-a fost prieten.

1) Cadix, adică la capătul pământului.

2) Popor războinic din nordul Spaniei.

3) Golfuri din nordul Africei.

4) Fluviu din sudul Italiei.

5) Phalanthus a fondat Tarentul la 708 a Chr.

6) Munte în Atica.

7) Munte în Campania nordică, celebru prin măslini.

8) Munte de lângă Tarent.

Lui Pompeius Varus

Pompeius Varus, unul din războinicii luptelor civile.

După Philippi a urmat pe Sextus Pompeius și poate pe Antoniu în Egipt. Data probabilă a odei e 30.

Pompei, cel mai vechiu dintre prietenii mei, cu care am văzut de atâtea ori moartea, în armata lui Brutus, cine te-a dăruit din nou zeilor patriei și cerului italic¹⁾?

Incununându-ne părul, luciu de parfumurile Siriei, cu tine am scurtat adesea încetineala zilei cu un pahar de vin. Lângă tine eram la Philippi²⁾, când, aruncându-mi scutul, am luat-o rușinos la goană, în clipa în care virtutea a fost strivită și, amenințatori încă, soldații noștri și-au prăbușit fața în noroi. Pe mine Mercur³⁾ m'a ridicat atunci, sperându-mă, într'un nour des, din mijlocul dușmanilor; pe tine te-au luat valurile în vârtejul lor și te-au împins spre noi războaie. Adu-i deci lui Jupiter sacrificiul făgăduit; vino de te odihnește la umbra dafinului meu de ostenele lungilor războaie; nu cruța butoaele ce ți-au fost sorocite. Uplete-ți cupa bine cu Massicul⁴⁾ plin de uitare; împăraștie parfumul din scoicile mari. Cine ne va pregăti în grabă coroanele de merișor și de mirt? pe cine-l

1) August prin amnistia dată după Actium.

2) Faimoasa bătălie a lui Octavian cu asasinii lui Cezar.

3) Protectorul poezilor.

4) Vin din Campania.

va face Venera regele ospățului? Azi mă voi lua la întrecere în beție cu Edonii ¹⁾; e bine să aiurezi la sosirea unui prieten.

1) Popor trac.

XI

Lui Valgius

*C. Valgius Rufus consul la 12 a Chr., poet și gramatic
Data probabilă 24.*

Norii nu-și revarsă mereu ploile peste ogoarele pustiite; nestatornicele furtuni nu răscolesc mereu marea Caspică; gheața nu acopere tot anul câmpiile Armeniei; crivățul nu frământă mereu stejarii Garganului¹⁾ și nu goleşte de frunze ulmii; numai tu, scumpe Valgius, chemi neconținut în jalnice cântece pe pierdutul tău Mystes; nu-ți uiți iubirea nici când se ridică Lucaefărul de seară, nici când fuge în fața iutelui car al Soarelui. Trăind trei generații de om. Nestor n'a plâns totuși întreaga-i viață pe scumpu-i Antiloch²⁾ și nici pe tânărul Troilus³⁾ nu l'au plâns mereu părinții și surorile lui frigiene. Pune, deci, capăt bocetelor muerești; să cântăm mai vârtos noile biruințe ale lui Cezar August, Nifatul⁴⁾ înghețat și Eufratul care, adăogat cuceririlor noastre, nu mai rostogolește valuri trufașe; să cântăm pe Gelonii⁵⁾ siliți să-și înfrâne cail în strâmtele hotare sorocite de noi.

1) Promontoriu al Apuliei.

2) Fiul celebrului rege din Pylos; a fost ucis la Troia de Memnon.

3) Fiul lui Priam, ucis de Achile.

4) Muntele din Armenia.

5) Popor scitic.

X

Lui Licinius

Acest Licinius e, poate, Licinius Murena, fiul lui Murena, fraatele lui Proculeius și, deci, cumnatul lui Mecena. În acest caz oda e scrisă înainte de 22 a Chr.

Ca să fii fericit, o Licinius, nu înfrunța largul mării dar nici, de frica furtunilor, nu te ține prea strâns de țărmul stâncos. Cel ce se mulțumește cu o viață modestă, prețioasă ca aurul, nu-și caută liniștea într'o colibă murdară; cumpătat, fuge însă și de palatele pismuite. Falnicul brad e mai des bătut de vânturi; turnurile înalte se prăbușesc mai sguduitor; vârfurile munților sunt mai des lovite de trăsnete. Omul chibzuit nădăjduște în nenorocire și se teme în fericire de schimbarea soartei. Jupiter aduce iernile cumplite; tot el însă le și alungă. Nenorociți acum, nu vom fi tot așa și mâine. Apolon deșteaptă uneori cu lira-i muza tăcută; nu-și întinde mereu arcul¹⁾. Fii inimos și hotărît în nenorocire; strânge-ți însă pânzele umflate de un vânt prea prielnic.

1) Când vrea să arunce nenorocul asupra pământului.

XI

Lui Quinctius Hirpinus

Data probabilă 26 — 25.

Nu iscodi, o Hirpinus Quinctius, planurile războinicilor Cantabri¹⁾ și ale Sciților, despărțiți de noi de marea Adriatică; nu te neliniști cu nevoile unei vieți, care cere atât de puțin. Strălucirea și farmecele tinereții ne părăsesc; părul alb alungă dragostea nebunatică și somnul ușor. Florile primăverii nu-și păstrează mereu frăgezimea; și nici luna nu lucește în totdeauna cu aceeași înfățișare. Pentru ce-ți chinuești sufletul cu planuri mari ce-l depășesc? Pentru ce să nu bem, cât mai e vreme, culcați sub acest platan înalt sau sub acest brad, cu o cunună de trandafiri pe părul alb²⁾ și parfumați cu miresme asiriene³⁾? Bacus alungă griile ce ne rod. Ce sclav ne va răcori repede cupele de Falern cald în pâraiașul ce curge pe lângă noi?

1) Popor din Spania.

2) Horațiu avea 40 de ani.

3) De fapt, siriene.

XII

Lui Mecena

Data probabilă 29 a. Chr.

Nu-mi cere să cânt în dulcele acorduri ale lirei mele lungile răsboaie ale aprigei Numanțe ¹⁾, nici pe nemilosul Anibal și Marea Siciliei înroșită de sângele cartaginez ²⁾, nici pe cruzii Lapiți ³⁾, nici beția lui Hyleu ⁴⁾, nici pe Giganții învinși de brațul lui Hercule, ei care au făcut să se cutremure de frică strălucitul palat al bătrânului Saturn. Tu ne vei zugrăvi mai bine în istoria ta, o Mecena, luptele lui Cezar și pe regii amenințatori duși în triumf pe ulițele Romei, cu gâtul în lanțuri. Mie, soarta mi-a îngăduit numai să cânt dulcele glas al iubitei tale Licymnia ⁵⁾, ochii strălucitori și inima-i credincioasă în dragostea voastră. O prinde atât de bine să danseze în coruri, să se ia la întrecere în glume sau, jucând, să dea brațul frumoaselor fecioare la serbările închinat Dianei! Ai da tu oare un singur fir de păr al Licymniei pe toate averile lui Achemene ⁶⁾, pentru toate bogățiile rodnicei Frigii sau pentru toate avuțiile palatelor Arabilor?

1) Răsboiul Numanței a durat opt ani (141—132 a. Chr.

2) Răsboaiele punice.

3) Lapiții, popor mitic în Tesalia.

4) Un centaur ce s'a luptat cu Lapiții.

5) Licymnia e probabil Terenția, nevasta lui Mecena.

6) Familia domnitoare a Persiei, ieșită din Cyrus.

XIII

Impotriva unui arbore

Compusă la 30 a. Chr.

Oricine te va fi sădit, o copacule, te-a sădit într'o zi blestemată și te-a îngrijit cu o mână nelegiuită spre peirea generațiilor viitoare și rușinea satului ¹⁾). Desigur, și-a gătit tatăl; și-a stropit, noaptea, căminul cu sângele oaspetelui; a umblat cu otrăvuri colchidice ²⁾) și cu tot ce poate născoci mintea omului ca nelegiuire—acel care te-a sădit în ogorul meu, lemn blestemat, ce ai căzut în capul nevinovatului tău stăpân.

Nimeni nu se poate feri de ce-l amenință; corăbierul fenician se teme de Bosfor, și nici nu bănuiește destinul ascuns ce-l pândește aiure; soldatul se teme de săgețile Partului și de iutea lui fugă; Partul de lanțurile și de temnița italică; ghiara nebănuită a morții a înșăfat înșă și va mai înșăfa pururi pe oameni. Cât pe ce era să văd ținuturile negrei Proserpine și pe Eac ³⁾), împărțind dreptatea, și lăcașurile hărăzite oamenilor neprihăniți și pe Safo ⁴⁾), plângându-se pe lira-i eolică de fecioarele din Lesbos și pe tine, o Alceu, cântând mai bărbătește din lira-ți de aur ostenelele mării, durerile exilului și nenorocirile războiului! Intr'o adâncă tăcere, umbrele îi ascultă, inlemnite,

1) Satul Mandela.

2) Colchida e patria vrăjitoarei Medea.

3) Judecătorul infernului.

4) Poetesă din Lesbos

pe amândoi ; gloata lor se strânge însă și mai mult ca să soarbă cu urechile luptele și isgonirea tiranilor. Ce-i de mirat ? Inmărmurit de aceste cântece, însuși Cerberul, cu o sută de capete, își pleacă urechile negre ; încolăciți în părul Furiilor, șerpilor înșiși se desfătă. Chiar și Prometeu ¹⁾ și Tantal își uită de suferinți ; și nici Orion ²⁾ nu se mai gândește să urmărească leii și lynxii sfioși.

1) Pedeapsa lui Prometeu e pusă aici în infern și nu pe muntele Caucaz.

2) Un gigant, cunoscut ca mare vânător beoțian.

XIV

Lui Postumus

Data probabilă 30 a. Chr.

Vai, Postume, Postume, ni se irosesc anii zoriți : nici o rugăciune nu ne-ar putea zăbovi sbârciturile, nici bătrânețea amenințătoare, nici moartea neînduplecată, nu, — chiar de ai aduce zilnic ca jertfă câte 300 de tauri neînduplecatului Pluton, ce a înlănțuit pe întreitul Geryon ¹⁾ și pe Tityos ¹⁾ în jalnica-undă, pe care o vor trece toate viețuitoarele pământului, regi sau bieți plugari. În zadar ne vom feri de războaiele crâncene și de valurile Adriaticei ce se frâng de țărnm cu sgomot surd, în zadar ne vom feri toamna corpul de austrul primejdios : va trebui să vedem negrul Cocit, tărându-și domol valurile și neamul nelegiuit al lui Danaus ³⁾ și pe Sisif ⁴⁾, fiul lui Eol, pedepsit la o muncă veșnică ; îți vei părăsi pământul, casa și nevasta iubită și dintre toți copacii, pe care-i

1) Geryon e uriașul ucis de Hercule.

2) Tityos, fiu al Pământului, ucis de Apolon și Artemis. În infern îl mâncau doi vulturi.

3) Danaus, fiul lui Belus, fundatorul Babilonului. A fugit din Libia, din cauza fratelui său Aegyptus, la Argos. Urmărit de cei 50 de nepoți, i-a însurat cu cele 50 de fete ale sale. El le ordonă să-șiucidă bărbații în noaptea nunții, ceiace au făcut toate afară de Hypermnestra. În infern Danaidele umpleau un butoi fără fund.

4) Era pedepsit să urce pe un deal o stâncă ce cădea mereu.

ingrijești, nu-și va însoți vremelnicul stăpân decât mo-
horitul chiparos. Un moștenitor mai vrednic va bea
din Cecubul păzit cu o sută de chei și-ți va stropi
iespedea cu un vin mai bun decât cel al bogatelor
ospete sacre.

Impotriva luxului timpului său

Dată nesigură între 30-24

În curând palatele regale vor lăsa plugului puține ogoare, în curând vom vedea, săpându-se pretutindeni iezere mai mari decât lacul Lucrin ¹⁾ și platanul singularic va înlocui ulmii; violetele, mirtul și toate florile își vor răspândi atunci mireasma în locurile, în care odinioară măslinii își îmbogățeau stăpânul; frunza deasă a laurului va răspândi atunci căldura fierbinte a soarelui. Nu astfel de pilde ne-au dat Romulus și netunsul Caton ²⁾ și felul de vieață a vechilor Romani. În vremile acelea averea cetățeanului era mică; cea a Statului era mare; nici un particular nu-și înălța portice spațioase pentru a primi răcoarea dinspre nord; legile nu-ți îngăduiau să disprețuești bordeele răspândite pretutindeni și porunceau să se înfrumusețeze orașele cu cheltuiala publică și templele zeilor cu marmoră nouă.

1) Lac din Campania, celebru prin stridiile sale.

2) Moda tunsului se introdusese pe timpul lui Caton (234—179) dar Caton nu vrea s'o urmeze.

Lui Grosphus

Pompeius Grosphus era un cavaler roman cu mari averi în Sicilia. Data probabilă 27.

Viață tihnită — cere dela zei corăbierul prins în largul Mării Egeie, de îndată ce norii negri au acoperit luna și stelele, călăuzele corăbierilor, nu mai strălucesc; viață tihnită — cere Tracul aprig la războiu; viață tihnită — cer Mezii împodobiți cu tolba de săgeți: — o tihnă, pe care, o Grosphus, n'o poți cumpăra nici cu pietre prețioase, nici cu purpură, nici cu aur. Căci nici avuțiile, nici lictorul consular nu pot alunga sbuciumările chinuitoare ale sufletului și grijile ce sboară în jurul mândrelor palate.

Trăește fericit cu puțin, cui îi strălucește solnița părintească pe masa-i modestă, cui nu-i tulbură somnul ușor frica sau mârșava lăcomie. Când viața-i atât de scurtă, pentru ce facem planuri atât de trufașe? Pentru ce căutăm ținuturi încălzite de alt soare? De se surghiunește din patrie, cine a putut să fugă și de sine însuși? Grija ce ne roade se urcă pe corăbiile împodobite cu aramă; ea ne urmărește trupele de cavalerie mai repede decât cerbii și decât risipitorul de nouri Eurus.

Mulțumit cu prezentul, să nu ne mai îngrijim de viitor; să ne înfrânăm grijile cu un zâmbet ușor. Fericirea desăvârșită nu-i nicăeri; o moarte timpurie a

răpit pe Achile din mijlocul slavei; o lungă bătrânețe a slăbit pe Tithon¹⁾: ursita îmi va da poate mie ceea-ce-ți va tăgădui ție. În jurul tău mugesc o sută de turme, o sută de vaci siciliene; în jurul tău nechează caii buni de quadrigă; pe tine te îmbracă lâna vopsită de două ori în purpura africană; — mie mi-a dat ursita un mic ogor, inspirația subtilă a poeziei grecești și puterea de a disprețui hula norodului.

1) Aurora îl făcuse pe Tithon nemuritor dar nu-l împiedicase de a îmbătrâni. Ea l'a prefăcut atunci în greer.

Lui Mecena

Data probabilă 30 a. Chr.

Pentru ce-mi sfâșii inima cu plângerile tale? Nu vei muri înaintea mea, o Mecena, podoaba și sprijinul meu; nici eu, nici zeii n'ar îngădui-o ¹⁾). Dacă o moarte timpurie mi te-ar răpi pe tine, jumătatea sufletului meu, pentru ce ași mai trăi eu, cealaltă jumătate, când nu m'ași mai iubi deopotrivă și nu mi-ași mai supraviețui întreg? Ziua morții tale va fi și ziua morții mele; nu-mi voi călca jurământul: de îndată ce-mi vei arăta drumul, vom merge împreună în călătoria din urmă. Nici răsuflarea de foc a Chimerei și nici, de s'ar înălța Gyas ²⁾) cu cele o sută de mâini, nu m'ar putea despărți de tine; astfel a voit-o Dreptatea ³⁾) cea puternică, astfel au voit-o Ursitoarele. Fie că m'am născut în zodia Cumpenei ⁴⁾) sau a scorpionului ⁵⁾), semn rău al zilei de naștere, sau a Capricornului ⁶⁾), stăpânul Mării Hesperice, zodiile noastre se înfrățesc de necrezut. Luptându-se cu lumina nelegiuitului Saturn,

1) Poetul a murit scurtă vreme după Mecena.

2) Unul din Giganții aruncați în iad de Jupiter.

3) Aici luată ca zeiță.

4) În luna lui Septembrie.

5) În luna lui Octombrie.

6) În luna lui Decembrie, provoacă furtuni pe mare.

sprijinul lui Jupiter ¹⁾ te-a scăpat și a întârziat sborul grăbit al Soartei ²⁾.

Un public numeros te-a aplaudat atunci de trei ori la teatru: și tot atunci, căzându-mi în cap un copac ³⁾, m'ar fi ucis, de nu i-ar fi zădărnicit lovitura cu dreapta lui, Faunul, ocrotitorul celor iubiți de Mercur. Nu uita să aduci jertfele și să ridici templul făgăduit; eu voi jertfi un biet miel.

1) Semnul lui Jupiter e binefăcător; al lui Saturn e rău făcător.

2) Aluzie la boala grea din care scăpase Mecena.

3) Eveniment povestit în oda XIII.

XVIII

Impotriva lăcomiei bogaților

Data nesigură; poate 29 ori 28 a. Chr.

Nici fildeșul, nici pereții poleiți nu-mi strălucesc în casă; nici grinzile de marmoră de Himet nu se sprijină pe coloanele tăiate în fundul Africei¹⁾. Nu m'am strecurat ca moștenitor neștiut în palatul lui Attalus²⁾ și nici nobile clientele³⁾ nu-mi torc purpura Laconiei⁴⁾. Am însă o liră, vâna bogată a talentului și, sărac, sunt căutat totuși de bogați. Nu mai râvnesc nimic dela zei și nici nu-mi supăr prietenul puternic, cerându-i bunuri mai mari; sunt destul de fericit numai cu ogorul meu sabin. Zilele se alungă una pe alta; lunele noi apun și ele: în pragul morții, tu pui să și se taie marmora; uitând de mormânt, construiești palate; nemulțumit cu uscatul, împingi țărmlul în adâncul mării ce geme la Baiae⁵⁾. Mai mult: neîncetat smulgi stâlpii ogoarelor vecine; lacom, sari peste hotarele clienților tăi⁶⁾; alungi dela cămin pe bărbat și pe nevasta, ce-și duc în brațe zeii părinților lor și

1) Marmoră din Numidia.

2) Attalus, regele Pergamului, e luat ca tipul omului bogat.

3) Semn de bogăție de a avea în clientelă persoane de origine nobilă.

4) Purpura din Laconia era celebră ca și cea din Tyr.

5) Baiae e o localitate lângă Neapoli în fața orașelului Puzzoli. Bogații clădeau în mijlocul mării.

6) Samavolnicia cea mai mare săvârșită de un patron față de clientul său.

copiii despoiați. Nici un palat nu e, totuși, mai sigur pentru bogat decât palatul sorocit la urmă al hrăpărețului Pluton. Ce dorești mai mult? Pământul se deschide deopotrivă săracului și vlăstarelor de rege. Mărit cu bani, păzitorul infernului n'a adus îndărăt pe vicleanul Prometeu ¹⁾. La dânsul este și acum mândrul Tantal cu întregul lui neam ²⁾; chemat sau nechemat de sărac ca să-i ușurez mizeria, el îi ascultă dorința și-i pune un capăt necazurilor.

1) O legendă necunoscută, după care Prometeu ar fi voit să corupă pe Charon ca să-l treacă îndărăt cu barca.

2) Adică neamul Atrizilor (Agamemnon, Oreste, etc.).

XIX

Lui Bacus

Data necunoscută: poate 30 sau 29 a. Chr.

Am văzut pe Bacus, credeți-mă, urmași, l-am văzut pe o stâncă dosnică, învățând cântece¹⁾ pe nimfele ce-l ascultau și pe satirii cu picioarele de țap ce-și ciuleau urechile ascuțite. Evoe! mi se bate încă inima de spaimă; plină de Bacus, se bucură și se tulbură. Evoe! Cruță-mă, cruță-mă, o Bacus, tu care înspăimânti totul cu amenințatoru-ți tirs.

Voi cânta pe neînfrânatele Bacante, fântânile de vin și isvoarele pline de lapte și mierea ce curge din scorburile copacilor: voi cânta cununa îndumnezeitei tale soții, prefăcută în constelație²⁾, și palatul ruinat al lui Penteu³⁾ și moartea tracului Licurg⁴⁾. Tu îmblânzești râurile și marea barbară⁵⁾; amețit de vin, colinzi munții singuratici pentru a strânge părul Bacantelor cu un nod de vipere neprimejdioase. Când

1) Imnuri ditirambice inspirate de Bacus.

2) Ariadna, fiica lui Minos și a Pasiphaei, pe care Bacus a găsit-o părăsită de Teseu în insula Naxos. A luat-o apoi de nevastă și a prefăcut în constelație coroana pe care i-a dat-o ca dar în ziua de nuntă.

3) Penteu, regele Tebei, a voit să se opună cultului lui Bacus. Palatul lui a fost distrus de trăsnet, iar mama și însoțitorii lui, în delir bachic, l'au sfâșiat, luându-l drept un leu.

4) Lycurg, regele Edonilor. Fiind împotriva culturii viței, a inebunit, omorându-și nevasta și fiul.

5) Oceanul indian.

gloata nelegiuită a gigantilor s'a avântat în slavă spre ținuturile tatălui tău, cu unghiile-ți de leu și cu năprasnica-ți gură, tu ai respins pe Rhoetus ¹⁾). Se spunea că nu te pricepi decât la dansuri, la jocuri și la plăceri; nimeni nu te credea potrivit la luptă. Tu erai însă destoinic și în pace și în război. Când te-a văzut venind în infern cu cornul de aur ²⁾), fără să te vatăme și gudurându-se, Cerberul ți-a mângâiat picioarele și genunchii cu întreita lui limbă.

1) Rhoetus e unul din giganti; a fost ucis de Bacus.

2) Probabil un corn plin cu vin din care a gustat și Cerberul.

Lui Mecena

Data necunoscută ; poate 30 a. Chr.

Impins de o aripă puternică și necunoscută muritorilor, sub îndoita mea înfățișare de om și de lebădă, voi străbate noianul străveziu al văzduhului: nu voi mai zăbovi mult pe pământ; biruitor al pismei, voi părăsi locașurile oamenilor. Vlăstar al unui neam sărac, eu, pe care tu m'ai chemat lângă tine, iubite Mecena, nu voi muri: nu voi fi oprit în infern de unda Stixului. O piele mai aspră mi se întinde pe picioare; capul mi se preface în capul unei păsări albe; pene lucii îmi cresc pe degete și pe umeri. Mai iute ca Icar, fiul lui Dedal¹⁾, pasăre melodioasă, voi colinda țărmurile sbuciumatului Bosfor, Sirtele Getuliei²⁾ și câmpiile hiperboreene³⁾. Locuitorul Colchidei, Dacul ce-și ascunde spaima de trupele Marsilor⁴⁾ și Gelonul⁵⁾ dela capătul lumii mă vor cumoaște. Când se vor ciopli, și Iberii⁶⁾ și Galii ce se adapă din apa Ronului vor afla

1) Dedal e arhitectul Labirintului din Creta. Inchis acolo cu fiul său Icar și-au fabricat amândoi aripi ca să scape. Dedal s'a coborât la Cumae și apoi în Sicilia, dar Icar s'a înecat în marea numită apoi icarică.

2) Getulia e în Africa.

3) Regiunile nordice.

4) Trupele Marșilor (din Italia) erau celebre prin vitejie.

5) Gelonii, popor scitic.

6) Spaniolii.

de mine. Cântecul de jale, doliul și bocetele rușinoase să nu-mi însoțească deșarta-mi înmormântare ; oprește-ți țipătul și cruță-mă de onorurile zadarnice ale mormântului.

CARTEA III

Cum poți face viața fericită

Mi-e silă de norodul de rând și mă feresc de dansul. Și acum tăceți! Preot al Muzelor, cânt fecioarelor și tinerilor versuri ne mai auzite până acum. Supuse ca niște turme, popoarele se tem de regi, dar și regi tremură înaintea lui Jupiter, falnicul biruitor al Giganților: la mișcarea sprincenei lui se cutremură universul întreg. E cu puțință ca unul să-și înșirue copăceii pe un ogor mai întins de cât altul; ca unul, mai de neam, să se înfățișeze la alegerile din câmpul lui Marte; ca unul să se bizue mai mult pe faimă și pe moravuri, iar altul să-l întrecă prin un mai mare număr de clienți; — puternici sau de rând, moartea îi supune pe toți legii ei obștești; încăpătorea-i urnă mișcă numele tuturor. Cel, căruia îi atârână o sabie deasupra capului vinovat, nu simte gustul plăcut al mâncărilor siciliene; nici cântecul păsărilor, nici armonia lirei nu-i ar putea da somnul, — dulcele somn, care nu disprețuește bordeile țăranilor, nici malul umbrit, nici valea răcorită de zefiri. Celui ce se mulțumește cu cât îi-e de ajuns, nu-i pasă nici de marea involburată, nici de furtunile năprasnice ce însoțesc apusul Acturului ¹⁾ sau răsăritul Capricornului, nici dacă viile au fost bătute de grindină; nu-i pasă nici de ogorul înșelător, ai cărui copaci se plâng când de prea multă

1) Răsăritul (13 Februarie și 5 Sept) și apusul (22 Mai și 29 Octombrie: ale Arcturului erau însoțite de furtuni.

ploaie, când de arșița dogoritoare a verii, când de asprimea iernii.

Peștii sunt tot mai strâmtorați de digurile aruncate în fundul mării; cu numeroșii lui sclavi, constructorul scoboară mereu blocurile de piatră sub ochii stăpânului, pe care nu-l mai încape pământul. Teama și remușcările îl urmăresc însă ori unde se duce; grija nu se scoboară de pe trirema de aramă; călărețului se pune în șea, la spate. Dacă marmura frigiană, dacă purpura mai strălucitoare ca stelele, dacă vinul de Falern și parfumurile lui Achemene ¹⁾ nu ne potolesc durerile, pentru ce ași înfrunta pisma, clădind un palat măreț după un plan nou? pentru ce mi-ași da valea sabină pe bogății pline de îngrijorare?

1) Familia regală a Achemenizilor din Persia.

II

Romanilor

Se remarcă digresiunea asupra discreției, care trebuie pusă în legătură cu vreun eveniment contemporan. După unii oda n'ar putea fi scrisă înainte de 26 a. Chr.

Călit în miliția grea, tânărul să învețe să rabde asprimea sărăciei ; cu lancea-i temută să urmărească pe trufașii Parți ; să trăiască în mijlocul primejdiilor, sub cerul liber. Zărindu-l pe zidurile cetății, soția regelui dușman sau fata lui să suspine : „Nepriceput încă în lupte, soțul meu să nu întărate pe acest leu năprasnic, pe care setea de sânge îl împinge în mijlocul măcelului.“

E dulce și frumos să mori pentru țară : moartea urmărește pe nemernicul ce fuge și ea nu cruță spatele și pulpele unei tinerimi lașe. Nepăsătoare în fața înfrângerii, virtutea strălucește de o lumină neprihănită ; nu-și ia și nici nu-și părăsește fascele după popularitatea schimbăcioasă. Deschizând cerul eroilor vrednici de nemurire, ea își taie un drum neîncercat de alții și, în sboru-i grăbit, disprețuește norodul și tina pământului. Și tăcerea credincioasă își are răsplata : nici odată n'aș sta sub acelaș acoperiș sau nu m'ași imbarca pe aceiași barcă ușoară cu cel ce ar fi dat în vileag tainele cultului Cererei. Mânios, Jupiter amestecă adesea în aceiași răsbunare pe nevinovat și pe vinovat ; rar însă Pedeapsa cea schioapă n'a ajuns pe vinovatul ce i-a luat-o înainte.

III

Lui August

Nimic nu-l smulge din hotărârea sa pe omul drept și statornic în gândurile sale: nici zelul mulțimii ce-i poruncește răul, nici privirea amenințătoare a tiranului, nici Austrul, stăpânul năvalnic al furtunoasei Adriatice, nici puternica mână a lui Jupiter aruncând trăsnetele; dacă, sfărâmîndu-se, s'ar prăbuși cerul, ruinile l'ar lovi fără să-l cintească. Prin bărbăție, Pollux și rătăcitorul Hercule au ajuns în lăcașurile cerești, în care, întins lângă ei, August²⁾ va bea nectarul cu buzele purpurii: prin bărbăție, ai meritat și tu, Bacus, să fii tras de tigri cu gâtul nedepins la jug³⁾; prin bărbăție, purtat de caii lui Marte, Quirinus⁴⁾ a scăpat de Acheron, după ce Junona cuvântase astfel, pe placul tuturor, în adunarea zeilor:

«Un judecător⁵⁾ adulter și nenorocos țării sale și o femeie de neam strein⁶⁾ au prefăcut în cenușă Ilionul,— Ilionul, pe care eu și neprihănita Minerva l'am hărăzit pieirii cu neamul și vicleanu-i rege, din clipa când Laomedon a lipsit pe zei de răsplata făgăduită⁷⁾!

1) Pollux, unul din Dioscuri (celalt e Castor). Amândoi sunt fii lui Tyndar.

2) Titlul de August s'a dat lui Octav la 27 a Chr

3) Carul cu tigri e simbolul puterii civilizatoare.

4) Romulus.

5) Paris care a dat mărul frumuseții Venerei.

6) Elena.

7) Regele Laomedon a refuzat răsplata convenită lui Apolon și Neptun după ce i-au înălțat Troia.

Nelegiuitul oaspe al Spartanei adultere¹⁾ nu mai strălucește și nici neamul sperjur al lui Priam nu mai respinge prin brațul lui Hector pe Grecii războinici ; prelungit prin neînțelegerile noastre, războiul s'a potolit, în sfârșit. De acum înainte îi sacrific lui Marte și apriga-mi mânie și pe urātu-mi strănepot ieșit dintr'o preoteasă troiană²⁾ ; îi îngădui deci să vină în luminoasele noastre lăcașuri, să bea nectar și să fie primit în rândurile liniștite ale zeilor. Cât timp nesfârșita mare se deslănțue între Ilion și Roma, stăpânească Troenii fericiți ori unde le-ar plăcea ; cât timp turmele sburdă pe mormintele lui Paris și Priam și fiarele își ascund în tihnă puii, înalță-se Capitoliul strălucitor și trufașa Romă impună-și legile Mezilor³⁾ învinși : temută până'n depărtări, întindă-și numele până la capătul pământului, din Mediterana, ce desparte Europa de Africa, până în ținuturile stropite de apele revărsate ale Nilului ; mai mare prin disprețuirea aurului ascuns în pământ, unde ar fi mai bine să rămână întotdeauna, decât de l'ar aduna, despoină altarele cu o mână hrăpăreață pentru nevoile lor. Ajungă-i armele biruitoare până la capătul lumii și prin ținuturile arse de focul soarelui și prin meleagurile pustiite de cețe și de ploi. Vestind această ursită războinicilor Romani, le hotărâsc și o lege : din prea mare cucernicie sau din încredere în norocul lor, să nu ridice zidurile Troei străbune. De ar renaște sub auspicii neprielnice, ar avea acelaș destin : eu, soția și sora lui Jupiter, m'aș pune în fruntea oștilor biruitoare. De ar înconjura-o Apolon de trei ori cu un zid

1) Paris.

2) Romulus născut din Rhea Silvia.

3) Parții.

de aramă, — de trei ori zidul s'ar prăbuși sub loviturile Grecilor mei; de trei ori soția robită și-ar jăli bărbatul și copiii“.

Astfel de lucruri nu sunt însă pe măsura șagalnicei mele lire: încotro pornești, Muză? Nu îndrăzni să destăinuiești cuvintele zeilor, micșorând subiectele mari în cântece mici.

IV

Calliopei

E cea mai lungă odă a lui Horațiu : e în genul deslănat al imnurilor pindarice.

Pogoară din cer, o Calliope, regina Muzelor, de-mi cântă din flaut un cântec mai lung sau, de vrei, întovărășește-ți frumosul glas pe strunele lirei lui Apolon. L'auziți ? sau sunt jucăria unei dulci năluciri ? Il aud, mi se pare, și rătăcesc prin dumbrăvi sfinte ¹⁾, în care aleargă izvoarele și vânturile plăcute. Pe când eram copil, adormisem odată, obosit de joc, pe Voltur, dincolo de Apulia natală ; două tainice porumbițe m'au acoperit cu frunze verzi. Faptul a înminunat pe toți cei ce locuiesc cuibul Acheronției ²⁾ prăpăstioase și pădurile Bantie ³⁾ și rodnicele ogoare al Forentului ⁴⁾ ; cum am putut, copil îndrăzneț și ocrotit de zei, să dorm nevătămat de viperele negre și de urși, neacoperit decât cu frunze de laur sfânt și de mirt ? Muze, voi mă ocrotiți fie că mă urc pe potecile Sabinilor, fie că mă desfăt în răcorosul Preneste ⁵⁾ sau în povârnitul Tibur ⁶⁾ sau la Baiae ⁷⁾, cu aerul atât de curat. Prieten

1) Ale Muzelor.

2) Pe Voltur, Azi Acerenza.

3) Banzi, în munți.

4) Azi Forenza.

5) Azi Palestrina, oraș în Lațiu.

6) Unde era vila lui Horațiu.

7) La golful Neapolului.

al fântânilor și corurilor voastre nu m'a putut răpune nici înfrângerea armatei de la Philippi ¹⁾, nici căderea unui copac blestemat ²⁾, nici stânca Palinurului ³⁾ din marea Siciliei. Cât timp veți fi cu mine, voi înfrunta cu îndrăzneală Bosforul înfuriat; voi cutreera harnic nisipurile uscate ale țarmului asirian ⁴⁾, voi colinda pe la Bretonii cei cruzi cu oaspeții și la Concanii ⁵⁾ ce beau sânge de cal, voi merge neatins pe la Gelonii ⁶⁾ înarmați cu tolbe și la fluviul Sciției ⁷⁾. Tot voi, o Muze, desfățați în peștera Pieridelor ⁸⁾ pe marele Cezar, de câte ori vrea să pună un capăt ostelnelilor, după ce și-a adus prin orașe trupele sleite de lupte; voi îl îndemnați să fie blând, și vă bucurați de sfatul ce i-l dați. Știm cum stăpânitorul pământului nemișcat și al mării frământate de vânturi, care singur cârmuește cu dreptate peste cetăți, peste tristul ținut al umbrelor, peste zei și peste gloatele oamenilor, — știm cum a răpus pe nelegiuții Titani cu repedele lui trăsnet. Bizuindu-se în brațele lor, cumpliții fii ai pământului ⁹⁾ îl înspăimântase amarnic pe Jupiter, prin hotărîrea lor de a clădi Pelionul peste Olimpul întunecos.

1) Lupta dintre Octav și republicani în Macedonia, la care a luat parte și Horațiu. Cf. II, 7.

2) Cf. Oda II, 13 și III, 8.

3) Promontoriu din Lucania.

4) Pentru: sirian.

5) Popor cantabru din Spania.

6) Popor scitic.

7) Tanais, azi Don.

8) Muntele Pierus, consacrat Muzelor, era la hotarul Tesaliei cu Macedonia.

9) Aloizii Otos și Ephialte. Erau acum în infern legați cot la cot prin șerpi.

Ce putea însă năpustirea lui Typhoeu¹⁾ și a puternicului Mimas²⁾ împotriva pavăzei răsunătoare a Minervei? sau ce puteau Porphyrion³⁾, cu trupul lui amenințător sau Rhoetus⁴⁾ sau Enceladus⁵⁾, îndrăznețul aruncător de trunchiuri smulse? De partea Minervei lupta aprigul Vulcan, de partea ei erau și Junona și Apolon, zeul Delosului și al Patarei⁶⁾, care, cu arcul pururi pe umăr, își spală pletele desfăcute în undele curate ale Castaliei⁷⁾, stăpânitor al codrilor Licie și al pădurii natale⁸⁾. Forța, neînfrănată de chibzuință, se prăbușește sub propria-i greutate; înfrănată, zeei înșiși o ajută să crească; tot ei o urăsc însă când nu uneltește decât crime. Martori îmi sunt Gyas⁹⁾ cu o sută de mâini și Orion¹⁰⁾, siluitorul neprihănit Diane, ucis de săgeata fecioarei. Gemând, pământul își acopere monștrii născuți din sânul lui și își plânge copiii trimiși de trăsnetul lui Jupiter în lumea palidelor umbre; focul vărsat de Titani n'a distrus încă Etna, ce-i strivește, și nici vulturul, veșnicul călău al fără-

1) Typhoeus, fiu al Infernului și al Pământului, monstru cu o sută de capete, îngropat sub Etna.

2) A aruncat împotriva lui Jupiter insula Lemnos.

3) A aruncat împotriva lui Jupiter insula Delos.

4) Unul din Giganți ucis de Bacus.

5) Enceladus, ucis de Minerva și îngropat sub Etna.

6) Șase luni pe an, iarna, Apolon da oracole la Patara, în Licia; alte șase luni, la Delos.

7) Castalia, fântână de pe Parnas, închinată lui Apolon.

8) Pădurea Cyntului din Delos.

9) Fiu al Cerului și al Pământului.

10) Orion, gigant beoțian, mare vânător.

delegii, n'a părăsit ficatul nerușinatului Tityos¹⁾; trei sute de lanțuri de aramă încātușează și acum pe răpitorul Pirithous²⁾.

1) Tityos, fiu al Pământului, ucis de Apolon și de Diana era sfâșiat în infern de doi vulturi.

2) Pirithous, fiul lui Ixion, regele Lapișilor, a încercat împreună cu Teseu să răpească pe Proserpina din infern.

Regulus

Odă scrisă la 27 a. Chr., când August prepara expediția împotriva Bretonilor și a Parților.

Tunetul ne arată că Jupiter domnește în cer; după ce a adus sub sceptrul său pe Britani și pe temuții Parți, fie privit și August ca un zeu pe pământ! Cum a putut soldatul lui Crassus ¹⁾ să ajungă soțul nemernic al unei neveste barbare, și — o senat! o decădere a moravurilor! — cum au putut Marsul și Apulul ²⁾ îmbătrâni în ogoarele dușmanilor, cu ale căror fete s'au însurat! Sub un rege med ei au uitat de scuturile sfinte ³⁾, de numele și toga romană, de veșnica Vestă, deși Jupiter și Roma mai trăiau încă! Iată rușinea, de care s'a ferit prevederea lui Regulus ⁴⁾, când s'a împotrivit condițiilor unei păci rușinoase, isvor de primejdii viitoare, de nu va fi lăsată să piară în robie o tinerime nevrednică de milă.

1) E vorba de dezastrul din anul 53 a. Chr., când Crassus a pierit cu 20000 de soldați, iar alți 20.000 Romani, devenind prizonieri, s'au însurat și înrolat în armata Parților, cu riscul de a se lupta împotriva fraților lor.

2) Populații războinice din Italia.

3) Cele 12 scuturi sacre.

4) M. Atilius Regulus, consul la 250 a. Chr., bătut și prins de Cartaginezii comandați de Spartanul Xantip. După cinci ani de captivitate, trimis la Roma să negocieze pacea, cu condiția să se întoarcă îndărăt de nu va izbuti, el a sfătuit Senatul să nu facă pace și, întorcându-se la Cartagina, a murit în torturi.

„Am văzut, spunea el, steagurile noastre atârinate în templele Cartaginei și armele smulse fără luptă soldaților noștri; am văzut cu mânele legate la spate, cetățeni odinioară liberi; am văzut porțile orașului deschise și cultivate ogoarele odinioară pustiite de armatele noastre. Răscumpărat cu aur, ajunge-va soldatul oare mai viteaz? Rușinii i se va adăuga și o pagubă ¹⁾). Lâna vopsită nu-și mai dobândește culoarea pierdută și, odată pierdută, bărbăția nu se mai întoarce în sufletele înjosite. Cum se luptă o căprioară după ce a scăpat din lațuri, tot atât de inimos va deveni cel ce s'a predat viclenilor săi dușmani și va zdrobi într'un alt război pe Cartaginezi, nemernicul care a răbdat, tăcând, cureaua peste brațele-i încătușate și a tremurat în fața morții și, neștiind cum să-și scape viața, a cerut pacea în toiul războiului. O rușine! O Cartagine ce te înalți pe ruinile nemernice ale Italiei!“

Și, ca și cum și-ar fi pierdut drepturile cetățenești ²⁾), se spune că n'a voit să-și sărute neprihănită-i soție și copilașii micuți, ci, trufaș, și-a pironit în pământ bărbăteasca-i privire, până ce, lucru nemai pomenit, a înduplecat senatul șovăitor încă; atunci, mândru surghiunit, s'a smuls dintre prietenii mâhniți. Și, deși știa ce chinuri îi pregăteau călăii barbari, cu toate astea și-a dat înlături rudele ce voiau să-l oprească și poporul ce se împotrivia la întoarcerea lui la Cartagina ca și

1) Bani plătiti ca răscumpărare.

2) Se considera ca sclav.

cum, după ce ar fi judecat lungile procese ale clienților săi, s'ar fi dus în ogoarele Venafrului¹⁾ sau la Tarentul lacedemonian²⁾.

1) Venafru, munte din nordul Campaniei.

2) Tarentul a fost fondat de Lacedemonianul Phallant la anul 708 a. Chr.

Romanilor

*Ultima odă din ciclul odelor de caracter moral. E scrisă probabil la 28 a. Chr. când August, investit cu o nouă magistratură: **magisterium morum**, purifica senatul și restaura templele.*

Nevinovat, vei ispăși totuși, Romane, fărădelegile părinților tăi, de nu vei restatornici templele și locașurile zeilor ce cad în ruină și statuetele lor pângărite de fum negru ¹⁾). Supunerea față de zei ți-a dat domnia lumii; de la zei pornește și la dâșii se sfârșește totul. Uitați de noi, ei au pricinuit multe rele nefericitei Italii.

De două ori Monaese ²⁾ și soldații lui Pacorus ³⁾ ne au respins atacurile neîncuviințate de zei și se bucură de a-și fi aninat la modestele lor coliere prada luată dela noi. Șfâșiată de certuri, Roma era să fie nimicită de Daci și de Etiopeni. unii temuți prin flotă, ceilalți din pricina săgeților dibace.

Rodnic în fărădelegi, veacul nostru a pângărit căsătoria, familia, neamul; de aci apoi a pornit apoi pierirea patriei și a poporului. Abia crescută, fecioarei romane îi plac dansurile Ioniei; prin astfel de arte se

1) Dela sacrificii.

2) Poate că Partul Monaeses a luat parte la dezastrul lui Crassus.

3) Pacorus, fiul regelui Orod, a avut un rol în înfrângerea lui Decidius Saxa.

formează și, de copilă, se gândește la dragostea nelegiuită.

Curând, apoi, la masa bărbatului, ea își caută iubiți mai tineri. Nu din astfel de părinți ieșise tinerimea ce a înroșit marea cu sângele cartaginez, ce a zdrobit pe Pyrrhus ¹⁾ și pe marele Antiochus ²⁾ și pe fiorosul Anibal; viguroasă odraslă a unor soldați dela țară, ei au învățat să taie brazda cu sapa sabină și, supuși mamelor severe, aduceau acasă lemne tăiate din pădure, când, lungind umbra munților și aducând în caru-i ceasul odihnei, soarele scutia de jug boii oboșiți. Ce nu se macină însă în scurgerea vremii? Părinții noștri erau mai prejos de bunici; noi prețuim mai puțin decât dâșii și vom lăsa niște urmași și mai ticăloși decât noi.

1) Regele Epirului, zdrobit de M. Curius Dentatus la 275 a. Chr.

2) Regele Siriei (223—187 a. Chr.) a dat adăpost lui Anibal a fost bătut apoi de L. Scipio la muntele Siphus lângă Magnesia.

VIII

Lui Mecena

Data 29 a Chr. Oda e scrisă pe ziua de 1 Martie.

Deși cunoști literatura greacă și latină, te miri totuși, o Mecena, ce fac eu, burlacul, la calendele lui Marte¹⁾, cu aceste flori, cu aceste cățui pline de tămâie și cu acești cărbuni puși pe un altar de brazde de iarbă? În ziua când eram să fiu ucis de căderea unui copac, i-am făgăduit lui Bacus un ospăț bogat și un țap ²⁾ alb. Implinindu-se anul, această zi de sărbătoare va arunca dopul prins cu smoală al unei amfore încă din timpul consulului Tullus. Golește, o Mecena, o sută de cupe în cinstea scăpării prietenului tău și nu stinge lămpile până'n ziuă: departe de noi strigătele și cer-turile! Fii fără grije de soarta Romei; oastea dacului Cotison ³⁾ a pierit. Parții se sbat în grozăvia luptelor civile ⁴⁾; pe țarmul spaniol, încătușat în lanțuri târzii. Cantabrul, vechiul nostru dușman, e însfârșit supus; cu arcul neîncordat și Sciții plănuesc să ni se retragă dela hotare. Incetează o clipă de a te îngrijora de nevoile poporului și, ca orice muritor de rând, primește bucuros darurile ceasului ce trece, lăsând pe altă dată treburile obștești.

1) Când se serba „Matronalia“, cu care nu putea avea nimic un celibatar.

2) Țapul roade via; este deci jertfit lui Bacus.

3) Regele Dacilor bătut de M. Crassus la 29 a. Chr.

4) Luptele între Phraate și Tiridat.

XI

Lui Mercur

Data probabilă la 28 a Chr. anul inaugurării templului lui Mercur, în care statuele Danaidelor se aflau între coloanele porticului.

O Mercur, (căci tu l'ai învățat pe Amfion ¹⁾) să miște pietrele cu cântecu-i), și tu liră, ce zici din șapte coarde ¹⁾), mută și disprețuită odinioară, însă acum nelipsită dela ospețele bogaților și din temple, inspiră-mi cântece, la care să-și plece și Lyde nepăsătoarea-și ureche. După tine se iau tigrii și pădurile și tu oprești din drum apele repezi : glasul tău a îmblânzit și pe Cerber, năprasnicul păzitor al iadului, căruia, ca la Furii, o sută de vipere îi străjuesc capul și o duhoare ciumată și o spumă însângerată i se răspândesc din gura-i cu trei limbi : fără voe, Ixion ²⁾) și Tityos ³⁾) au zâmbit și dâșii și, pe când desfătai cu plăcutele-ți cântece pe Danaide ⁴⁾), urna le-a rămas o clipă

1) Amfion, fiul lui Zeus și al Antiopiei, soțul Niobei, primise dela Mercur o liră cu care cânta așa de frumos încât pietrele s'au rânduie la cadența ei pentru a se ridica zidurile Tebei.

2) Ixion, regele Lapiților, pus pe o roată în infern pentru că voise să pângărească pe Junona.

3) Fiul pământului ucis de Apolon pentru că voise să pângărească pe Diana ; în infern era mâncat de doi vulturi.

4) Danaidele erau fiicele lui Danaus, fiul lui Belus, fondatorul Babiloniei. Pentru a scăpa de fratele său Aegyptus, a fugit la Argos, unde a fost urmărit de cei 50 de băieți ai lui Aegyptus, care îi cereau în căsătorie pe cele 50 de fete ale lui. Danaus le po-

goală¹⁾). Ascultă, Lyde, povestea fărădelegii și a pedepsei acestor fecioare : butoiul gol de apa ce se scurge prin fund și răsplata ce așteaptă pe vinovat chiar după moarte. Căci ce crimă mai groaznică puteau săvârși aceste crude fecioare ce și-au înjunghiat soții?

Vrednică de torța nupțială, mințindu-și pe nelegiuiturată, una singură și-a dobândit și o glorie veșnică :

„Scoală-te, i-a spus ea tânărului ei soț, scoală-te, să nu te ajungă somnul morții de unde nici nu te aștepți. Inșală-ți socrul și surorile-mi ucigașe; ca niște leoaice asupra unor viței, ele s’au năpustit asupra bărbaților lor să-i sfâșie : mai omenoasă decât dânsule, eu nu te voi lovi, nici nu te voi opri în acest locaș. Arunce-mă tata în lanțuri grele, pentru că m’am milostivit de nefericitu-mi soț; trimeată-mă pe o corabie până la deșerturile îndepărtate ale Numidiei²⁾); tu, îndreaptă-te unde te vor duce picioarele și vânturile, sub paza nopții și a Venerei; du-te cu bine și sapă-mi cândva pe mormânt, ca aducere aminte, câteva cuvinte de părere de rău“.

runci să-șiucidă soții în noaptea nunții, ceea ce au făcut toate afară de Hypermnestra, care l’a cruțat pe Lynceu.

1) E vorba de urna cu care cărau apa ca să umple butoiul.

2) La răsărit de Cartagina.

XIII

Fântânii Bandusia

Probabil o fântână de lângă Venusia, pe al cărei nume Horațiu îl dă acum fântânii sabine Data probabilă 30 a Chr.

O fântână a Bandusiei, mai limpede ca cristalul, vrednică de prinosul vinului dulce, încununat cu flori ¹⁾, mâne îți voi dăruia un ied, pe care fruntea umflată de cornițele abia încolțite în zadar îl hărăzesc dragostei și luptelor: odrasla sburdalnicei turme va stropi, totuș, cu sângele-i roșu recele-ți ape. Arșița lunii lui Cuptor nu te ajunge; tu îmbii la o răcoare plăcută boii osteniți de jug și turmele obosite de somn.

Și tu vei ajunge printre fântânile slăvite ²⁾, de oare ce-ți voi cânta stejarul ce umbrește peștera, din care-ți țâșnesc apele gâlgâitoare ³⁾.

1) La sărbătoarea „Fontanalia“ (31 Octombrie) se aruncau ghirlande de flori în fântâni. Jertfele se aduceau nimfelor fântânilor.

2) Ca fântânile Castalia, Aganippa. Hippocrena, Arethusa etc

3) La noi această fântână a fost immortalizată prin cunoscuta piesă de teatru a lui Vasile Alecsandri.

XIV

Romanilor

Data ; sfârșitul lui 25 sau începutul lui 24 a. Cr.

Romani, căpitanul despre care se spunea că s'a dus ca Hercule ¹⁾ să-și culeagă laurul pe prețul vieții, Cezar se întoarce biruitor acasă dela țărnul Spaniei. Soția-i, ce și-a pus fericirea numai într'însul să aducă sacrificiile cuvenite ; încinse pe frunte cu panglica rugătoarelor, însoțeasc-o și sora ²⁾ slăvitului căpitan și mamele fecioarelor romane și ale tinerilor scăpați din acest război. Voi, tineri și femei măritate, feriți-vă de cuvinte cobitoare. Această zi de adevărată sărbătoare îmi risipește norul de griji ; cât va stăpâni Cezar pă-mântul, nu mă voi teme de războaie civile, nici de o moarte silnică. Du-te, băete, de caută miresme și cununi și vinul din timpul războiului cu Marsii ³⁾, de-a mai scăpat vre-o amforă de bandele lui Spartacus ⁴⁾. Spune-i cântăreței Neera să se grăbească să-și înoade numai cu un nod părul parfumat cu mirt ; de te oprește uriciosul portar, întoarce-te. Părul alb domolește pornirea inimii spre ceartă ; sub consulatul lui Plancus ⁵⁾, în timpul tinereții mele svăpăiate, n'ași li îngăduit-o însă.

1) Și Hercule a fost în Spania până la coloanele lui Heracle.

2) Octavia, sora lui August, văduva lui Antoniu, căsătorită întâi cu C. Marcellus, cu care avusese pe tânărul Marcellus cântat de Virgiliu.

3) Războiul social din 91—89 a. Chr.

4) Conducătorul războiului cu sclavii 73—71 a. Chr. Bandele lui au devastat toată Italia, din Campania până la Alpi.

5) L. Munatius Plancus, consul la 42 a. Chr.

Lui Mecena

Se crede că oda răspunde propunerii ce i s'a făcut poetului de a deveni secretarul Impăratului. Data probabilă 24 a. Chr

Un turn de aramă, niște uși puternice, supravegherea strașnică a unor câini neadormiți ar fi păziti-o îndeajuns peste noapte pe Danae ¹⁾ de cei îndrăgiți de dânsa, dacă Jupiter și Venus nu și-ar fi bătut joc de Acrisius, temnicerul speriat al fecioarei închise: ei știau că drumul va fi ușor unui zeu prefăcut în aur. Aurul pătrunde lesne prin mijlocul paznicilor; mai sfredelitor ca trăsnetul, străbate stâncile. Setea de aur a prăbușit casa profetului din Argos ²⁾; darurile regelui Macedoniei ³⁾ au frânt porțile cetăților și au răsturnat pe regii rivali ⁴⁾; darurile momesc și pe cei mai feroși pirați ⁵⁾. Grija și lăcomia cresc însă odată cu averea.

1) Danae, fiica lui Acrisius, regele Argosului. Acesta știind după oracole că va fi ucis de nepotul său a închis-o pe Danae într'un turn, în care Jupiter a pătruns sub forma unei ploii de aur. Danae a devenit mama lui Perseu

2) Amphiarus se ascundea pentru a nu însoți pe Adrast în expediția contra Tebei. Polynice a corupt cu colierul Hermionei pe soția lui, Eryphila, ca să-i descopere locul în care se ascundea. După dezastrul expediției, Amphiarus a fost înghițit de pământ, Eryphila a fost ucisă de fiul ei Alcmeon, iar acesta de cumnații săi.

3) Filip, tatăl lui Alexandru, care a cucerit prin corupție Olympia, Amphipolis, Pydna.

4) Pausanias și Argeu, rivalii săi la tron

5) Aluzie la Menas, comandantul flotei lui Sextus Pompeius

O Mecena, podoaba ordinului cavalerilor, totdeauna m'am temut să-mi înalț creștetul ca să fie văzut de departe. Cu cât te lipsești de mai multe, cu atât îți dau zeii mai multe. Fugind din rândul bogaților, mă duc gol, în tabăra celor ce nu doresc nimic, mai mândru de o avere neînsemnată decât dacă, sărac în mijlocul bogățiilor mele, s'ar spune că am strâns în hambarele mele tot ceiace adună harnicul Apul. Un isvor cu apă curată, o pădurice de câte-va jugere, o recoltă totdeauna sigură, fac din mine un om mai fericit de cât stăpânitorul rodniciei Africe. Nu pentru mine își adună mierea albinele Calabriei, nu pentru mine se învechește vinul în amfora lestrigonă ¹⁾ și nici nu mă se prepară mie lâna în pășunile Galiei ²⁾; nu cunosc totuși grijile sărăciei și, de-ași dori mai multe, n'ai pregeta să mi le dai, o Mecena. Prin înfrângerea pof-telor îmi măresc însă mica-mi avere mai vârtos decât de-ași contopi regatul lui Alyatte ³⁾ cu ogoarele mig-donice ⁴⁾. Multe lipsesc celor ce doresc multe; ferice de omul căruia, cu o mână cumpătată, zeii i-au dat atât cât îi e de ajuns.

(39—36 a Chr.) pe care-l trădă pentru a trece la Octav, apoi pe acesta pentru Pompei, și, în fine, pentru a-i trăda încă odată în folosul lui Octav.

1) Adică dela Formiae (Mola di Gaeta) ce avea ca fondator mitic pe Lamus, regele Lestrigonilor,

2) Galia cisalpină; oile din valea Padului.

3) Regele Lidiei 617—580 a Chr. tatăl lui Cressus.

4) Frigiene.

XVII

Lui Aelius Lamia

Nu se știe bine dacă oda e adresată lui Lucius sau fratelui său Quintus Aelius Lamia. Data probabilă 24 a Chr.

Aelius ¹⁾, odraslă a străvechiului Lamus, de oarece de la dânsul se spune că-și trag numele cel dintâi Lamia și toți urmașii lui, iar fastele noastre îți duc obârșia până la întemeietorul zidurilor Formiei ²⁾ și stăpânitorul pământurilor până la Lirisul ³⁾ ce udă câmpiile Maricei ⁴⁾ — Aelius, dacă bătrâna cioară prevestitoare de ploaie nu m'a înșelat, mâine o furtună deslănțuită de Eurus va așterne pădurea cu frunzele căzute și va acoperi țărmlul cu alge nefolositoare. Cât mai e vreme pune-ți în vatră lemne uscate. Mâine vei aduce ca dar zeului căminului vin curat și un purcel de două luni, — în mijlocul sclavilor scutiți de muncă.

1) De Aelius Lamia se vorbește și în oda 26 din Cartea I.

2) Formiae, azi Mola di Gaeta, avea ca întemeietor mitic pe Lamus, regele Lestrigonilor.

3) Azi Garigliano.

4) O veche divinitate italică, ce avea o dumbravă sacră pe malul Lirisului.

XVII

Faunului

Data nesigură.

Faune, îndrăgostit al Nimfelor sprintăre, de-ți aduc ca jertfă un ied fraged la sfârșitul fie-cărui an, de-ți curge din plin vinul din cupa scumpă Venerei, de ți se împrăștie din belșug parfumul pe vechiu-ți altar, vino, prielnic, în însoritele-mi ogoare, și du-te apoi după ce mi-ai ocrotit odrasla din staule.

Când nonele lui Decembrie ¹⁾ aduc ziua ce ți-e închinată, întreaga turmă sburdă în ierburile câmpului; în sărbătoare, satul ²⁾ se răspândește pe pajiște alături de boii ce se odihnesc: pădurea își scutură frunzișul câmpenesc; plugarul lovește de trei ori ³⁾ pământul de atâtea ori blestemat ⁴⁾.

1) La 5 Decembre era, probabil, încă o sărbătoare a zeului Faun, în afară de sărbătoarea dela 13 Februar.

2) Satul Mandela, azi Bandela.

3) Adică în ritmul dactilic sau anapestic.

4) Plugarul blestemă adesea munca grea a pământului.

XIX

Lui Telephus

Dacă Murena e cumnatul lui Mecena, oda este anterioară anului 22 ; probabil este scrisă la 25 sau 24 a. Chr.

Ne povestești de veacurile ce-l despart de Inachus¹⁾ pe Codrus²⁾, ce nu s'a ferit de a muri pentru patrie și de copiii lui Eac³⁾ și de luptele date sub zidurile sfinte ale Ilionului: cu ce preț vom avea însă vinul de Chios? cine ne va încălzi apa din bae? la ce ceas și la cine vom găsi un adăpost împotriva vânturilor munților Peligni⁴⁾? Nu ne-o spui. Băete, dă-mi o cupă să beau în cinstea Lunei noi; dă-mi una și în cinstea Miezului nopții; mai dă-mi una și în cinstea Augurului Murena; să mi se umple cupele de trei ori sau de nouă ori. Indrăgostit al Muzelor neperechi, poetul amețit va cere de trei ori câte trei cupe; goale și ținându-se de mâini, Grațiile ne opresc însă, de frica certurilor, să bem mai mult de trei.

Vreau să mă amețesc: pentru ce au încetat sunetele flautului Berecintiei⁵⁾? pentru ce cobuzul stă atârnat

1) Primul rege mitic al Argosului.

2) Codrus, ultimul rege al Atenei.

3) Peleus și Telamon, fiii lui Eac, și posteritatea lor: Achile, Ajax, Teucer.

4) Munți în Sabina.

5) Berecintul e un munte din Frigia, unde se serba cultul zeiței Cibela.

lângă lira tăcută ? Nu-mi plac mâile leneșe ; împrăștiați trandafiri ; sgomotul nebuniei noastre să ajungă până la zuliarul Lycus și până la vecina noastră atât de nepotrivită bătrânului ei soț.

A m f o r e i

D. Valerius Messala Corvinus, (născut la 64 a. Chr.) fusese tovarășul de studii al lui Horațiu la Atena și tovarășul de arme dela Philippi. Trecând de partea lui Octav, a devenit proconsul al Aquitaniei. Retrăgându-se din viața publică, s'a ocupat cu literatura. Data necunoscută.

O tu, născută ca și mine sub consulatul lui Manlius¹⁾, de ai purta în tine mâhnirea sau jocurile, certurile și dragostea svăpăiată sau somnul ușor, o amforă dragă, cu ori-ce scop ți-ai păstra Massicul prețios, meriți să fii scoasă din pivniță în această zi de sărbătoare: vino! Corvinus te îmbie să-i verși un vin mai vechiu. Deși-i plin de învățăturile lui Socrate, să nu-ți închipui că te disprețuește: se spune că și virtutea bătrânului Caton²⁾ se încălzia uneori cu vin. Cu o blândă silnicie tu mlădii și firile cele mai aspre; tu desvelești îngrijorările și gândurile ascunse ale înțelepților; tu readuci siguranța în inimile abătute; tu dai bărbăție și putere săracului, ce nu se mai teme de trufia zădărită a regilor, nici de sabia soldaților. Bacus și Venus, de-i bucuroasă printre noi, și nedespărțitele Grații facă să nu te isprăvești, la lumina faclelor, până ce, întorcându-se, Febus va alunga stelele.

1) L. Manlius Torquatus, consul în 65 a. Chr.

2) Caton censorul.

D i a n e i

E o epigramă votivă. Dată necunoscută.

Păzitoare a munților și a pădurilor, Fecioară, care, invocată de trei ori ¹⁾, ajuți femeile în durerile facerii ²⁾, scăpându-le de moarte, zeiță cu trei chipuri ³⁾, îți închin bradul de lângă conacul meu ⁴⁾; în fiecare an, voios îți voi dărui sângele unui mistreț ⁵⁾, care caută de pe acum să dea o lovitură piezișă ⁶⁾.

1) Trei era numărul ritual.

2) Adevărata protectoare a nașterii era Junona, dar și Diana era invocată uneori în această calitate sub numele de Lucina.

3) Cele trei forme sunt: în cer, e luna; pe pământ, Diana zeița pădurilor; în infern, Hecate.

4) Din câmpia Sabină.

5) Lovitura mistrețului e totdeauna piezișe.

6) Nu se știe dacă aceste versuri au servit, în adevăr, ca inscripție la dedicația unui brad sau sunt numai o încercare literară.

Phidylei

Data neconoscută.

De-ți vei ridica la cer mânele rugătoare, rustică Phidyle ¹⁾, la fiecare lună nouă, de-ți vei îmblânzi Larii cu tămâie, cu grâu nou și cu o scroafă lacomă, rodnică-ți vie nu va mai simți suflarea năprasnică a vântului african, nici holdele nu vor cunoaște rugina, nici mieii timpul rău al toamnei încărcate de roade. Victima hărăzită altarului, care paște pe Algidul ²⁾ acoperit de zăpadă, printre stejari sau crește în pășunile albane, va înroși securea pontifilor; tu n'ai însă nevoie să câștigi ocrotirea bieților tăi zei ³⁾, cu sacrificiul multor oi; ajunge să-i încununi cu rosmarin și cu gingașul mirt. Dacă mâna ce atinge altarul e curată, ea împacă Larii supărați cu grâul sfânt și cu sarea strălucitoare, ca și când le-ar aduce o jertfă scumpă.

1) Se bănuiește că Phidyle este îngrijitoarea moșioarei lui Horațiu din câmpia Sabină.

2) Algidul e un șir de munți din Lațiu. Aici erau pășunile în care creșteau turmele destinate sacrificiilor publice.

3) Zeii Lari aveau statui de lemn sau de metal după belșugul casei fiecăruia.

Impotriva vițiilor veacului

Odă civică, asemenea primelor 6 ode. Dată probabilă 28 a Chr.

De-ai avea avuții mai mari decât comorile neatinse ale Arabiei și ale Indiei bogate și de ai acoperi cu clădirile tale întreaga mare tireniană și apulică, în clipa în care cruda Nevoie îți va înfige cuele ei de oțel până'n adânc, tu nu-ți vei putea scutura sufletul de frică, nici capul de lațurile morții. E mai fericit Scitul ce-și duce în caru-i casa rătăcitoare; mai fericiți sunt asprii Geți¹⁾, ce-și strâng deavalma recolta din ogoarele neîmpărțite; după ce le-au cultivat un an, alții le iau locul, dându-le răgaz să se odihnească. La dânșii, mama vitregă se îngrijește de copiii orfani și o femeie cu stare nu-și ține sub jug bărbatul, luându-și un ibovnic... Cea mai bună zestre e virtutea părinților, curățenia întemeiată pe o legătură ce nu vrea să fie pângărită de alt bărbat: a păcătui e o vină pedepsită cu moartea.

Oricine ar voi să ne înăbușe fărădelegile și luptele civile și să i se sape pe statui titlul de Tată al orașelor²⁾, îndrăsnească să încătușeze desfrâul deslănțuit: astfel va dobândi slavă la urmași, deoarece, vai! urim

1) Geții, nomazi la gura Dunării, Romanii îi confundau cu Dacii.

2) Reformatorul e August, căruia orașele îi vor ridica statui cu această inscripție.

virtutea cât trăește și o preamărim numai când n'o mai vedem. La ce bun plângerile amare, dacă pedeapsa nu stârpește răul din rădăcină? La ce slujesc legile zadarnice ce nu se bizue pe moravuri, dacă nici ținutul căldurilor dogoritoare, nici meleagurile vecine cu Borea, ale zăpezilor înghețate, nu sperie pe neguțător¹⁾; dacă iscusința corăbierilor învinge oceanele deslănțuite; dacă, privită ca o mare nenorocire, sărăcia te îndeamnă să faci orice, să înduri orice, să părăsești anevoioasa cale a virtuții? Să le urcăm pe Capitoliu²⁾, unde ne chiamă strigătele și aplauzele mulțimii; sau, de ne căim de fărădelegile noastre, să aruncăm în marea apropiată pietrele prețioase, perlele și aurul nefolositor, începutul tuturor relelor. Să smulgem din rădăcină sămânța patimilor rușinoase și să ne întărim sufletele plăpânde prin îndeletniciri mai bărbătești. Tânărul nobil nu știe să se țină pe cal și se teme de vânătoare; se pricepe mai bine să se joace cu cercul grec sau cu zarurile oprite de lege și, totuși, sperjurul lui tată își înșală tovarășul, oaspetele, pentru a strânge avere unui moștenitor atât de nevrednic. Și, negreșit, nelegiuita-i avere îi crește mereu: îi lipsește însă parcă ceva!

1) Horațiu se ridică mereu împotriva acestei biruințe a omului asupra mării.

2) Să aducem avuțiile ca ofrande zeilor.

Lui Bacus

Data probabilă 30 a. Chr.

Incotro mă duce suflarea-ți ce mă stăpânește, o Bacus? În ce păduri sau în ce peșteră mă mână o inspirație necunoscută încă? ce peșteri mă vor auzi slăvind până la cer gloria veșnică a marelui Cezar și trecându-l în soborul zeilor ¹⁾? Voi intona un cântec minunat, nou și nerostit de nici o gură. După cum nedormita Bacantă înmărmurește privind Hebrul ²⁾ și Tracia albă de zăpadă și Rodopul ³⁾, călcat de picioarele barbarilor, tot astfel și eu voi contempla țărmurile și pădurea pustie, prin care voi rătăci. Zeu al Naiadelor și al Bacantelor, ce pot răsturna cu mânele lor frasinii înalți ⁴⁾, nu voi rosti nimic neînsemnat, nimic ușuratic, nici pieritor! E o dulce primejdie, o Leneu ⁵⁾, să urmezi pe zeul încins pe tâmple cu verdea viță de vie.

1) Poetul amețit de vin vrea să-l cânte pe August, probabil sub impresia luptei dela Actium.

2) Hebrul azi Marița; pe malurile lui a fost sfâșiat Orfeu de Bacante.

3) Despoto-Dagh.

4) În orgiile lor.

5) Bacus

Galatea

Data necunoscută

Aibe nelegiuții ca semn la plecare cântecul pițigoiului o cățea plină de pui sau o lupoaică roșcată scoborită din ogoarele Lanuviului ¹⁾ și o vulpe fătățată; un șarpe să le taie drumul, trecând deacurmezișul ca o săgeată pe dinaintea cailor speriați. Prietenilor, mă voi ruga să li se arate dinspre răsărit un corb, înainte ca această pasăre prezicătoare de ploi apropiate să se îndrepte spre mlaștinile stătătoare. Fii fericită, Galatee, ori unde te-ai afla; adu-ți aminte de mine; nici ciocănitorea, nici cioara hoinară să nu te împiedice să pleci. Privește, însă, cu ce furtună ne amenință apusul Orionului ²⁾ Cunosc valurile negre ale Adriaticei și cât rău face lapixul ³⁾ aducător de senin. Numai soțiile și copiii dușmanilor noștri încerce oarba ciocnire a Austrului ce se ridică și mugetele mării deslănțuite ce sgudue până departe țărmurile.

Tot ca și tine Europa ⁴⁾ și-a încredințat corpul de zăpadă taurului viclean; văzând însă marea plină de monștri și primejdiile ce o înconjurau, deși inimoasă, ea a pălit.

1) Vechiu oraș din Lațiu, situat pe o colină.

2) În prima jumătate a lui Noembrie; era însoțit de furtuni,

3) Vânt din nord-vest.

4) Europa, fiica lui Agenor, a fost răpită de Jupiter, care luase forma unui taur; a devenit mama lui Minos, Radamante și Sarpedon

Odinioară culegea flori pe pajiști pentru cununa făgăduită Nimfelor; acum, la lumina îndoelnică a nopții, nu mai vedea decât stelele și valurile. Ajungând în Creta, cu o sută de orașe, zise: „O tată, nume scump călcat în picioare de fiica ta, o dragoste fiiască, pângărită nebunește! De unde vin? și unde mă aflu? O singură moarte e prea puțin pentru greșelile fecioarelor. Sunt oare trează, acum când îmi plâng rușinea sau, nevinovată încă, sunt jucăria amăgirii unui vis scăpat pe poarta de fildeș¹⁾? Era mai bine să străbat aceste valuri nesfârșite, decât să culeg florile proaspete? O, de mi-ar cădea în mâini taurul nelegiuit, l'aș sfâșia cu ferul și i-ași rupe coarnele monstrului, pe care l'am iubit atât! Fără rușine mi-am părăsit căminul părintesc; fără rușine, mai trăesc încă! O zei, de m'ascultă vreunul, de ce nu umblu goală printre lei? Înainte ca bătrânețea să-mi usuce frumusețea obrazilor și să sece prada fragedă a trupului meu, frumoasă încă, ași voi să fiu hrana tigrilor. Nenorocită Europă! Icoana tatălui tău te urmărește, strigându-ți: „De ce pregeți să mori? Cu cingătoarea ce, din fericire, nu te-a părăsit, te poți spânzura de acest frasin sau, de te ispitesc stâncile ascuțite, prielnice morții, vino, aruncă-te în furtuna deslănțuită; sau, poate, deși din viță de rege, voești să torci ca o sclavă lâna și, ibovnică a soțului ei, ții să slujești unei stăpâne străine?“.

Cu zâmbet viclean, Venus și Cupidon, cu arcu-i neîncordat, îi ascultau tânguiriile. După ce a râs îndeajuns,

1) Visurile mincinoase veneau pe poarta de fildeș, cel adevărate pe poarta de corn.

Venus i-a spus apoi : „Potolește-ți mânia și pofta de luptă inflăcărată, când nesuferitul taur îți va aduce coarnele ca să i-le sfășii. Nu știi că ești soția neînvinșului Jupiter? Domolește-ți plânsul; învață să-ți rabzi cu vrednicie norocul; o parte a lumii îți va purta numele...”

XXVIII

L y d e i

Bilet de invitație la masă. Dată necunoscută.

Ce ași putea face mai potrivit în această zi de sărbătoare închinată lui Neptun ¹⁾? Hai, harnico Lyde, scoate Cecubul din fundul pivniții și pune stăvilare înțelepciunii. Vezi soarele cum scapătă; și, cași cum fugara zi ar sta neclintită, tu întârzii de a scoate din pivniță o amforă ce mucezește de pe timpul consulului Bibulus ²⁾.

Vom cânta, rând pe rând, pe Neptun și pletele verzi ale Nereidelor, iar tu pe lira-ți încovoită, pe Latona și repezile săgeți ale Diane și, în cântecul din urmă, pe zeița Cnidului ³⁾ și a strălucitoarelor Ciclade, ce se duce la Pafos ⁴⁾ în caru-i tras de lebede. Și noaptea își va avea partea cuvenită în cântecele noastre.

1) Invitația e pentru sărbătoarea „Neptunalia“, la 23 Iulie.

2) M. Calpurnius Bibulus, consul la 59 a Chr. coleg al lui Iuliu Cezar.

3) Venus e adorată la Cnidos.

4) La Pafos era templul ei favorit.

Lui Mecena

Data probabilă 26 sau 25 a Chr.

O Mecena, urmaş al regilor etrusci ¹⁾, de mult te aşteaptă la mine un vas neîntors de vin dulce, flori de trandafir şi miresme pentru părul tău. Nu mai întârzia ; nu privi mereu umedul Tibur, costişele Aefulei ²⁾, şi munţii paricidului Telagon ³⁾. Părăseşte silnica-ţi bogăţie şi palatu-ţi ⁴⁾ înălţat până la nouri ; nu mai admira fumul, avuţiile şi sgomotul fericitei Rome. Schimbările sunt adese binevenite bogăţilor şi, la bietul cămin al săracilor, o masă simplă fără covoare şi fără purpură, descreţeşte fruntea îngrijorată. Tatăl Andromedei ⁵⁾ îşi şi arată luminile ascunse până acum ; Procyon ⁶⁾ şi steaua Leului năprasnic îşi deslănţue mânia ; soarele aduce zilele secetoase ; obosit, ciobanul caută cu turma-i ostenită umbra, pârâul şi păduricile sălba-

1) E cunoscută pretenţia lui Mecena de a se trage din vechii regii etrusci.

2) Aefula, vechiu oraş din Laţiu, între Preneste şi Tibur.

3) Tusculum, fundat de Telagonos, fiul lui Ulise şi al Circei-Trimes de Circe să-l caute pe Ulise, a fost aruncat de furtună pe coastele Itacei. Trăind din jefuirea locuitorilor, el ucise, fără să ştie, pe Ulise, care sărise în ajutorul locuitorilor.

4) Palatul lui Mecena de pe muntele Esquilin.

5) Cefeu, constelaţie ce se arată la 9 Iulie.

6) Procyon răsare la 15 Iulie.

tecului Silvan: țărmlul tăcut nu mai e tulburat de vânturi hoinare.

Tu te gândești la ceia ce se cuvine țării și, îngrijorat de starea Romei, te temi de planurile Serilor, ale Bactrelor, stăpânite odată de Cyrus, și de popoarele Tanaisului ¹⁾ ce se ceartă între dânsese. Înțelepciunea zeilor învăluie viitorul într'o noapte întunecoasă și își bate joc de cel ce se îngrijorează mai mult de cât îi e îngăduit. Rânduiește-ți prezentul cu înțelepciune; ceelealte curg de la sine ca un fluviu ²⁾, care, acum se scurge liniștit prin mijlocul câmpiei spre marea etruscă, acum, când șuvoaele năprasnice i-au zădărit apele liniștite, rostogolește pietre roase, trunchiuri smulse, turme și case, trezând ecoul munților și al pădurilor vecine. Numai acela e fericit și stăpân pe sine, care poate spune în fiecare zi: „Am trăit; poate, mâine, Jupiter să acopere cerul cu nouri negri sau să-l lumineze cu soare curat, — nu va putea, totuș, zădărnici trecutul și nici nu va schimba sau nimici ceia ce a dus cu ea clipa fugară.“

Vesel de cruda lui sarcină și încăpățânat în ciudatu-i joc, Norocul primblă de la unul la altul nestatornicele-i daruri, — prielnic acum unuia, acum altuia. De se oprește la mine, îi binecuvântează; de-și ia sborul repede îl dau îndărăt ce mi-a dat, și, învăluindu-mă în virtutea mea, mă mulțumesc cu o cinstită sărăcie, fără zestre. Când catargurile corăbiei trosnesc de vânturile Africei, nu eu mă voi pogori la rușinoase rugăciuni,

1) Tanaisul e Donul,

2) E vorba de Tibru.

spre a-i îndupleca cu făgăduinți pe zei ca să nu sporească avuțiile lacomii mări cu mărfurile Ciprului și ale Tirului. Sigur pe barca-mi biremă, un vânt prielnic și ocrotirea lui Castor și Pollux mă vor îndruma prin furtunile mării egeice.

Epilog

Am înălțat acest monument mai trainic ca bronzul, mai înalt ca piramidele regale, pe care nu-l va putea nimici nici rozătoarea ploaie, nici năprasnicul crivăț, nici șirul nesfârșit al anilor, nici scurgeră vremeii. Nu voi muri întreg ; partea cea mai bună îmi va scăpa de moarte ; voi crește mereu, pururi tânăr, prin slava urmașilor, cât timp pontiful se va ridica pe Capitoliu cu vestală tăcută. Pe unde vuește năvalnicul Aufidus¹⁾, și prin ținuturile secetoase, în care a domnit Daunus²⁾ peste noroade câmpenești ; ajuns puternic din om de jos³⁾, se va spune că eu, cel dintâi, am înmlădiat în poezia latină armonia eolică. Mândrește-te după cuviința meritelor, o Melpomene și, voioasă, încununează-mi, pletele cu laurul lui Apolon⁴⁾.

1) Azi Orfanto, fluviu din Apulia.

2) Daunus, fiu al lui Pylumus și tată al lui Turnus.

3) Unii comentatori raportează aceste cuvinte la Horațiu, alții la Daunus.

4) Această odă a fost imitată de Ovidiu și apoi de mulți alți poeți din toate literaturile lumii.

CARTEA IV

II

Lui Iullus Antonius

Iulius Antonius, fiul triumvirului Marc-Antoniu și al Fulviei, crescut de Octavia, sora lui August, s'a însurat cu Marcella, nepoata împăratului. Consul la 10 a. Chr ; a fost ucis la 2 a. Chr. de August. Data odei 14-13 a. Chr.

A încerca să ajungi pe Pindar, o Iulle, înseamnă a te înălța pe aripi de ceară, ca odinioară fiul lui Dedal¹⁾, pentru a da apoi numele unei mări de cristal. Ca un șuvoi rostogolit din munți și revărsat de ploii peste maluri, geniul lui Pindar fierbe și se prăvăle vajnic din isvoru-i adânc. El merită laurul lui Apolon, fie că desfășoară cuvinte noi în îndrăsnețe ditirambe și se aruncă în ritmuri neînfrânate de legi, fie că slăvește pe zei și pe regi, fiii zeilor, ce au pedepsit pe Centauri cu o moarte meritată și au înăbușit flăcările năprasnicei Chimere ; fie că laudă pe atletul și calul, pe care laurul olimpic i-a întors nemuritori acasă și cărora le hărăzește un dar mai prețios decât o sută de statui ; fie că plânge pe tânărul răpit soției desnădăjduite, și, premărindu-i puterea, vitejia și apucăturile vrednice de vârsta de aur, îi smulge uitării. Un puternic suflu, o Antoniu, însuflețește pe lebăda dela Dirce²⁾, de câte ori se ridică în sferile înalte ale nouriilor.

1) Icar și marea Icarică.

2) Dirce, fântâna de lângă Teba.

Ca albina din Matinum¹⁾), care adună în jurul pădurilor și malurilor Tiburului cimbrul plăcut, eu îmi alcătuesc însă cu trudă modestele-mi versuri. Poet, tu vei cânta pe Cezar²⁾ într'un ton mai înalt, când, încununat cu laur, va târi pe Capitoliu pe cruzii Sicambri³⁾ — pe Cezar, decât care soarta și zeii n'au hărăzit pământului nimic mai mare sau mai bun și nici nu vor hărăzi de s'ar întoarce vârsta de aur. Tu vei cânta și zilele de sărbătoare și jocurile publice ale Romei și forul lipsit de pricini, cu prilejul întoarcerii atât de dorite a viteazului August. De voi merita să fiu ascultat, eu însumi atunci îmi voi uni glasul cu cel al mulțimii și, fericit de sosirea Impăratului, voi cânta: „O zi fericită, o zi vrednică de laudă!“, Și în timp ce el va înainta, noi vom repeta cu toții: „Triumf! Triumf!“⁴⁾ și vom dărui tămâie zeilor binevoitori. Tu le datorești zece tauri și tot atâtea vaci; mie îmi ajunge un vițeluș; părăsindu-și mama, el crește în pășunile bogate, pentru a-mi împlini făgăduința. Semănând cu cornurile de lumină ale lunii la al treilea pătrar, el are pe frunte o pată albă ca zăpada, — deși încolo e roșcat.

1) Țărîmul unui promontoriu din Apulia.

2) Pe August.

3) Sicambrii, popor germanic, care, după ce învinseseră pe M. Lqllius, la 16 a Chr., se supusese lui August.

4) „Io triumphe“ era strigătul mulțimii la trecerea cortegiului.

III

Melpomenei

Data nesigură: poate 13—12 a. Chr.

Pe cine îl privești tu la naștere, cu un ochi prietenos, o Melpomene, nu va străluci ca luptător la jocurile Istmice¹⁾; caii iuți nu-l vor duce învingător în caru-i olimpic; faptele rășboinice nu-l vor ridica pe Capitoliu, încununat cu laur, pentrucă a spulberat amenințările trufașe ale regilor; apele ce stropesc rodnicul Tibur și coama deasă a pădurilor îl vor înnemuri, inspirându-i poezii. Roma, doamna cetăților, mă învrednicește de a mă pune în rândurile plăcute ale poezilor: — și mă simt mai puțin mușcat de dintele pismei. O Muză, tu, care mlădii dulcele sunete ale lirei de aur, tu, care, de ai vrea, ai putea da cântecul lebedei și mușilor pești, ție îți datoresc cinstea de a fi arătat de trecători cu degetul ca un cântăreț al poeziei romane; prin tine trăesc și plac, — de plac.

1) În onoarea lui Neptun, în istmul Corintului.

IV

Elogiul lui Drusus

Nero Claudius Drusus, fiul Liviei, născut la 38 a. Chr., fratele lui Tiberiu. General vestit în luptele cu Germanii. A murit la 9 a. Chr., în urma unei căderi de pe cal. Data probabilă a odei 14 a. Chr.

Ca vulturul, purtătorul trăsnetului, căruia Jupiter, regele zeilor, încercându-i credința, cu prilejul răpirii bălanului Ganymed¹⁾, i-a dăruit domnia peste lumea păsărilor; ca el care, împins de tinerețe și de vigoarea-i străbună, fără să cunoască primejdiile, își părăsește cuibul și după ce, pe cerul fără nori, vânturile primăverii l'au învățat să sboare, se aruncă deodată navalnic spre turmele de oi și, lacom de pradă și de luptă, se repede asupra șerpilor zădăriți; sau ca puil de leu, înțarcat dela țâța mamei sale, ce se arată caprei în pășunile grase, spre a o sfâșia cu dinții lui noi: purtând răsboiul la poalele Alpilor Rhetici, tot așa s'a arătat și Drusus Vindelicilor²⁾, ce și-au înarmat întotdeauna dreapta cu securea Amazoanelor³⁾, obicei, pe a cărui origină am uitat s'o caut, dar nici nu-i cu putință să știi tot. Invinse, în sfârșit, de destoi-

1) Ganymede, tânăr principe troian, a fost răpit de vulturul trimis de Jupiter.

2) Vindelicia corespundea unor părți din Elveția, Tirol, Bavaria și Württembergul de azi.

3) După o tradiție, alungați din Tracia de Amazoane, Vindelicii ar fi adoptat arma adversarelor lor.

nicia acestui tânăr, hoardele lor, mult timp și până departe biruitoare, au văzut ce poate un suflet, un caracter făurit într'o casă iubită de zeii; ce poate dragostea părintească a lui August asupra tinerilor Neroni. Eroii se nasc din eroi; în tauri, în cai, trăește vлага părinților; din acvilele războinice nu se zămislește pașnica porumbiță; creșterea dă sbor apoi vitejiei înăscute și o cultură chibzuită întărește sufletul; când lipsesc, vițiul necinstește curând însușirile firești.

Ce nu datorești tu, Romă, Neronilor? Martor e râul Metaur ¹⁾, martor e Hasdrubal învins și acea frumoasă zi în care, risipindu-se întunericul din Lațiu, victoria ne-a zâmbit pentru întâiași dată, de când năprasnicul African ²⁾ își mîna călăreții prin orașele Italiei, ca un foc într'o pădure de brazi sau ca Eurusul ³⁾ deslănțuit în valurile Siciliei. Din acea clipă tinerimea romană n'a încetat să crească în mijlocul luptelor, mereu biruitoare, și templele, pustiite de năvălirea nelegiuită a Cartaginezilor, și-au văzut ridicate statuile zeilor. Vicleanul Anibal a zis atunci:

„Cerbi, pradă a lupilor hrăpareți, noi urmărim pe cei de care, ca o mare biruință, ar trebui să ne ferim și să fugim. Renăscând din cenușa Ilionului, rătăcind pe marea tireniană, acest popor și-a transportat vitejește în orașele Ausoniei zeii, copiii și bătrânii lor părinți întocmai ca stejarul de pe Algidul ⁴⁾ acoperit cu

1) Râu din Umbria, celebru prin victoria lui C. Claudius Nero și M. Livius Salinator asupra lui Hasdrubal, care a fost ucis (207 a. Chr.).

2) Anibal.

3) Vânt de S.-E.

4) Munte din Lațiu.

negre păduri : ciopârțit de securea neîndurată, își căpătă puteri noi sub însăși lovitura ferului, din propriile lui pierderi și răni. Hidra n'a renăscut mai puternică din corpu-i tăiat, împotriva lui Hercule desperat de a se vedea învins¹⁾ ; nici Colcosul²⁾, nici Teba³⁾, orașul lui Echion⁴⁾, n'au zămislit monștri mai groasnici. Scufundat în fundul mării, el iese mai frumos ; zdrobit, își doboară la pământ învingătorul puternic și dă lupte, pe care le vor povesti soțiile. Nu ; nu voi mai trimete la Cartagina vestitori trufași. Cu moartea lui Hasdrubal, toate speranțele și toată slava numelui nostru au pierit, au pierit..."

Nimic nu e cu neputință brațelor Claudiilor : Jupiter îi acoperă sub ocrotirea lui și zelul lor chibzuit îi duce prin primejdiile războiului.

1) Hidra dela Lerna.

2) Un balaur, ce păzia lâna de aur din Colchida.

3) Un balaur, pe care l'a ucis Cadmus lângă Teba.

4) Cadmus a fundat Teba cu ajutorul lui Echion, ginerele său.

V

Lui August

August lipsia de 3 ani din Roma (16-13 a. Chr.), Data 14 sau începutul lui 13 a. Chr.

O, tu binefacere a zeilor, pavază a neamului lui Romulus, ne lipsești de prea multă vreme; ai făgăduit soborului sfânt al senatului o grabnică întoarcere; întoarce-te! Redă-i patriei tale lumina, bunule stăpâne. De îndată ce chipul tău strălucește poporului ca primăvara, zilele se scurg mai vesele, soarele lucește mai luminos. După cum, fără să-și ia ochii dela țărâm, prin danii și rugăciuni, mama își cheamă fiul reținut de suflarea pismașă a Notului¹⁾, mai mult de un an, departe de dulcele-i cămin, dincolo de valurile mării carpatice, — tot așa, chinuită de dor, patria tânjește după Cezar. Mulțumită ție, boul străbate în siguranță ogoarele. Ceres și Belșugul ne rodesc câmpul; corăbierii merg liniștiți pe mare; Buna credință nu e bănuită; căsnicia nu e pângărită de adultere; bunele moravuri și legile au înăbușit vițiile rușinoase; femeile sunt lăudate pentru copiii ce seamănă tatălui lor; pedeapsa e răsplata crimei. Cât timp Cezar trăește, cine s'ar mai teme de Parți sau de Sciții înghețați sau de noroadele, pe care le zămislește sălbatica Germanie²⁾? Cine s'ar îngrijora de războiul cu apriga

1) E acelaș cu Austrii.

2) Aluzie la înfrângerea Sicambrilor.

Spanie ¹⁾? Noi ne petrecem ziua pe dealuri, împreunând vița cu arborii singuratici ; seara, fiecare se întoarce bucuros la vinul lui, și, pe la sfârșitul mesei te slăvește ca pe un zeu ; ție ți se închină, aducându-ți prinoase din cupe de vin dulce, și punându-te printre zii Penați, ca Grecia recunoscătoare lui Castor sau marelui Hercule. Dă, bunule stăpâne, Italiei zile lungi de sărbătoare ! — iată ce ne rugăm din zori, pe nemâncate, și, amețiți de băutură, când soarele se scufundă în Ocean.

1) Aluzie la răscoala Cantabrilor, din 19 a. Chr.

VI

Lui Apolon și Dianei

Data 17, după compunerea cântecului secular.

Te invoc, o zeule, ce-ai pedepsit vorbele trufașe ale copiilor Niobei ¹⁾ și pe răpitorul Tytios ²⁾ și pe Achile din Ftia ³⁾, ce era să răstoarne zidurile trufașei Troe; mai mare decât toți vitejii, el era, totuș, mai prejos de tine; deși fiu al zeiței Thetis, în zadar a sguđuit turnurile zadarnice cu groasnica-i lance. Ca un brad lovit de securea ascuțită sau ca un chiparos doborât de Eurus ⁴⁾, s'a prăbușit, îndoindu-și grumazul în pulberea troiană. Inchis în pânțelele calului ⁵⁾, darul mincinos adus Minervei, nu el ar fi căzut peste Troeni în timpul nebuneștilor serbări și peste curtea lui Priam, în mijlocul veselor dansuri; — ci la lumina zilei, năprasnic cu învinșii, el ar fi trecut prin focul Grecilor pe copiii necuvântători încă și pe cei din sânul mamei lor, — dacă, înduplecat de rugăciunile tale și ale frumoasei Venere, tatăl zeilor nu i-ar fi hărăzit lui Enea să înalțe alte ziduri sub semne mai bune.

Tu, care ai învățat-o pe armănioasa Thalie să cânte

1) Apolon și Diana au ucis cu săgețile pe cei 14 copii (7 fete și 7 băeți) ai Niobei, care se lăudase că avea 14 copii, pe când Latona nu avea decât pe Apolon și pe Diana.

2) Răpitorul Latonei

3) Peleu, tatăl lui Achile, era regele Mirmidonilor din Ftia.

4) Vânt de S.-E.

5) Celebrul cal troian.

din liră, o Apolon, ce-ți speli pletele în apele Xantului ¹⁾, o strălucite Agyieu ²⁾, sprijinește fala Muzei latine. Apolon mi-a dat arta versului și numele de poet. Voi, frunțașele fecioarelor și, voi, tineri născuți din părinți de neam, voi toți ocrotiții Diane, care oprește cu săgeata lincșii și cerbii din fugă, — păzind ritmul lesbic și mișcarea degetului meu, cântați după datină pe fiul Latonei și pe stăpâna nopții, ce-și crește lumina, făcând să rodească recoltele și desfășurând lunile în repezile lor schimbări. Măritată, vei spune cândva : „In timpul serbărilor seculare, ascultând sfaturile poetului Horațiu, am cântat un imn plăcut zeilor“.

1) Fluviu din Licia.

2) Agyieu e zeu al ulițelor.

VII

Lui Torquatus

Data necunoscută.

Zăpezile s'au topit ; verdeața începe să încolțească pe câmp și frunzele pe arbori ; pământul își primește fața ; desumflate, fluviile curg în albiile lor. Cu Nimfele, Grațiile dănțuesc goale în coruri. Nu nădăjdui să fii nemuritor ; astfel te povățuesc și anul și ceasul ce gonește ziua frumoasă. Zefirul a înmuiat frigul ; primăvara e alungată de vară, care va muri și ea de îndată ce rodnică toamnă își va răspândi roadele ; stearpa iarnă vine curând apoi...

În mersul lor grăbit, lunile își repară pierderile ; din clipa în care ne-am scoborît unde se află cucernicul Enea și bogatul Tullus și Ancus, noi însă nu mai suntem decât cenușe și umbră¹⁾. Cine știe de ne vor adăuga zeii zilei de azi și ziua de mâine? Ceiace ți-a îndestulat dorințele, va scăpa mâinei lacome a moștenitorului. Când nu vei mai fi însă și Minos²⁾ îți va fi rostit trufașa-i sentință, o Torquatus, nici neamul, nici elocința, nici cucernicia nu te vor dărui din nou vieții. Diana însăși nu poate scoate din întunericul infernului pe neprihănitul Ipolit³⁾, nici Teseu nu poate rupe lan-

1) Cenușe în urnă; umbre în infern.

2) Minos e judecătorul infernului.

3) Ipolit, fiul lui Teseu, rezistând propunerilor Fedrei, mama

țurile cu care prietenul său Pirithous¹⁾ e ținut pe mările Letei.

sa vitregă, a fost acuzat de aceasta lui Tezeu. De desperare Ipolit s'a sinucis.

1) Pirithous, fiu al lui Ixion și rege al Lapiților, a încercat cu Teseu să răpească pe Proserpina din Infern.

VIII

Lui Censorinus

C. Marcius Censorinus, consul la 8 a Chr. Data necunoscută.

Aș dărui bucuros, o Censorinus, prietenilor cupe și obiecte de bronz; le-ași dărui trepiede, — răsplata vitejiei la Greci; și n'ai primi daruri mai neînsemnate, de-aș avea capodopere de ale lui Parrhasius¹⁾ sau Scopas²⁾, în care au reprezentat, unul în marmură și celalt prin culori, oameni și zei. Nu e însă în puterile mele; gustul și averea te-au făcut, de altfel, să nu duci lipsă de astfel de minuni. Îți plac versurile; pot să-ți dau versuri și să-ți arăt prețul darului meu. Nici marmorele cu inscripții publice, în care respiră și trăesc după moarte marii căpitani: nici fuga grăbită a lui Anibal³⁾ și amenințările ce s'au întors asupra propriei lui țări; nici prăpădul nelegiuitei Cartagine⁴⁾ n'au preamărit mai mult decât muza lui Ennius⁵⁾ slava aceluia ce și-a câștigat numele dela cucerirea Africei;

1) Parrhasius, pictor, născut la Efes, trăit la Atena la 400 a Chr.

2) Scopas, sculptor (350 a Chr.) din Atena.

3) În timp ce Anibal pustia Italia, Scipion începu războiul în Africa, distruse pe Siphax, și 500 de vase cartagineze, obligând pe Anibal să se retragă din Italia.

4) Incendiul flotei și al lagărului lui Syphax de la 203 a Chr. de către primul Scipion Africanul; evocă însă și distrugerea Cartaginei de către Scipion Emilian la 146 a Chr.

5) Ennius, născut la Rudii, în Calabria, a cântat pe primul Scipion Africanul.

când cărțile sunt mute despre faptele bune, acestea nu-și iau răsplata. Ce ar fi azi fiul Iliei și al lui Marte ¹⁾, de i-ar fi ascuns meritele tăcerea pismașă? Geniul, dragostea și limba marilor poeți au smuls pe Eac ²⁾ din valurile Stixului și l'au așezat în insulele Fericite ³⁾. Muza împiedecă dela moarte, pe omul vrednic de laudă; ea-i deschide cerul. Mulțumită ei neostenitul Hercule s'a așezat la masa dorită a lui Jupiter; mulțumită ei strălucitoarea stea a fiilor lui Tindar ⁴⁾ scapă de înec corăbiile bătute de furtună și, împodobit pe frunte cu verdea viță de vie, Bacus împlinește dorințele oamenilor.

1) Romulus.

2) Eac e primul rege al Egeiei.

3) Legendă necunoscută.

4) Dioscurii Castor și Pollux.

IX

Lui Lollius

*M. Lollius, consul la 21 a. Chr.; om. vițios și puțin vrednic de laudele lui Horațiu. Moare la 2 a Chr. de moarte suspectă.
Data probabilă a odei la 16 a Chr.*

Să nu crezi că vor pieri versurile, ne auzite încă, pe care eu, poetul născut pe malurile sgomotosului Aufid ¹⁾, le-am rostit pentru a fi însoțite pe strunele lirei. Deși Meonicul ²⁾ Homer e cel dintâi printre poeți, nici Muza lui Pindar, a lui Simoniade ³⁾, nici Muza amenințătoare a lui Alceu ⁴⁾, nici Muza sublimă a lui Stesichor ⁵⁾ nu sunt uitate; timpul n'a distrus nici versurile, în care s'a jucat odinioară Anacreon ⁶⁾; dragostea poetesei Safo respiră și văpaia încredințată lirei trăește încă. Spartana Elena nu e cea dintâi femeie ce s'a îndrăgit de pletele frumos pieptănate ale unui bărbat, de hainele-i aurite, de fastul și de alaiul lui regal; Teucer ⁷⁾ nu-i cel dintâi ce și-a aruncat săgeata din arcu-i cidonian ⁸⁾; Ilionul n'a fost împresurat o singură

1) Azi Orfanto, în Apulia, pe care se află Venusia.

2) Meonia e numele vechiu al Lidiei, unde se afla Smirna, patria presupusă a lui Homer.

3) Simonide, născut la Ceos la 556 a Chr.

4) Poeziile războinice ale lui Alceu, poet din Lesbos, pe la 600 a. Chr.

5) Stesichor, poet din Sicilia, contemporan cu Alceu.

6) Anacreon, din Teos (540—47) a trăit la curtea regelui Policrat din Samos și a lui Hiparc din Atena.

7) Teucer, erou din Salamina.

8) Cydon, oraș din Creta, insulă reputată prin arcași.

dată; nu numai marele Idomeneu ¹⁾ și Sthenelus ²⁾ au dat lupte vrednice de a fi cântate de Muze; nu numai viteazul Hector și aprigul Deifob ³⁾ au fost greu răniți, apărându-și neprihănitele soții și copii; mulți viteji au trăit înaintea lui Agamemnon: lipsindu-le un poet inspirat, cu toții sunt învăluiți, neplânși și necunoscuți, în veșnica noapte a uitării; virtutea ascunsă se deosebește puțin de nemernicia uitată. Nu te voi lăsa necântat în versurile mele, o Lollius, și nu voi îngădui ca pismașa uitare să-ți roadă faptele strălucite. Minte luminată, suflet neșovăitor în bine ca și la grea cumpănă, răzbunător al înșelăciunii lacome, nepăsător față de banul ce smomește totul, consul nu numai în timpul unui an ⁴⁾, ci de oricâte ori, nepărtinitor, pui ca judecător cinstea înaintea interesului, respingi cu mândrie darurile vinovaților și, biruitor, pășești printre gloatele celor ce-i stau în cale. Nu socoti fericit pe omul bogat; numele acesta se cuvine mai de grabă celui ce știe să se folosească cuminte de darurile zeilor, ce știe să rabde apriga sărăcie, se teme mai mult de necinste de cât de moarte și care nu s'ar feri să piară pentru patrie și prietenii săi.

1) Idomeneu, regele Cretei; erou homeric.

2) Sthenelus, unul din cei 7 ce au murit în fața Tebei. La asediul Tebei a condus carul lui Diomedea.

3) Deifob, fiul lui Priam, s'a căsătorit cu Elena, după moartea lui Paris. A fost ucis de Menelaus.

4) M Lollius a fost consul la 21 a Chr., Horațiu vrea să spună că era consul perpetuu prin caracterul lui.

XI

Phyllidei

Data probabilă 17 a Chr.

Am, o Phyllis, un vas cu vin alban ¹⁾ de mai mult de nouă ani ; am în grădină merișor de împletit cununii și multă ederă, cu care ești mai frumoasă când îți legi părul ; casa îmi strălucește de argintărie ; înconjurat cu ghirlande de neprihănită ²⁾ verbină, altarul așteaptă să fie stropit cu sângele mielului jertfit ; toți sclavii se zoresc ; fete și băeți forfotesc ; flăcările pocnesc ridicând fum negru.

Ca să știi la ce petrecere ești poftită, află că serbăm idele ³⁾ ce tae în donă luna lui April, lună închinată Venerei marine ⁴⁾, zi solemnă pentru mine și aproape mai sfântă ca ziua de naștere : de la ea scumpul meu Mecena își numără anii îmbelșugați ⁵⁾.

1) De pe muntele Alban.

2) Neprihănit, în sens religios.

3) 13 Aprilie.

4) Venus, care s'a născut din spuma mării.

5) Mecena era bolnav și chinuit de groaza morții.

XII

Lui Virgiliu

Acest Virgiliu nu e poetul. Data probabilă 14 a. Chr.

Vânturile Traciei, tovarășele primăverii, au și început să potolească marea și să umfle pânzele corăbiilor; câmpurile s'au desghețat și nu se mai aud mugind apele umflute de zăpada iernii. Nefericita rândunică, ¹⁾ — veșnica rușine a neamului lui Cecrops ²⁾, pentrucă s'a răsbunat prea cumplit împotriva poftei desfrânate a regelui, — își clădește cuibul jeluind pe Itys. Culcați în iarba tânără, ciobanii oilor grase cântă din fluere și desfată pe zeul ³⁾ turmelor și colinelor negre ale Arcadieii ⁴⁾. Primăvara trezește setea, o Virgiliu; de dorești să bei cu noi vin de Cales, prietene al tinerilor de neam ⁵⁾, îți vei câștiga vinul în schimbul miresmelor. Pentru o sticlură de nard, îți voi scoate o amforă din

1) Procne, prefăcută în rândunică. E fiica regelui Pandion, regele Aticeii, măritată cu Tereu, regele Traciei, cu care avu un copil pe Itys Tereu îndrăgindu-se de cumnată-sa Philomela, o convinse că Procne murise și o luă de nevastă. Procne se răsbună omorând pe Itys și oferindu-i-l la masă lui Tereu care, aflând nenorocirea, se repezi după cele două surori. Tereu fu prefăcut în pupăză, Procne în rândunică, Philomela în privighetoare.

2) A familiei regale din Atena, urmașă a lui Cecrops.

3) Pan.

4) Lyceul, Erimanthul și Menalul.

5) Al lui Tiberiu și Drusus; dacă oda e adresată poetului Virgiliu, atunci „tinerii“ sunt Octav, Polion și Agrippa.

pivnițele lui Sulpicius ¹⁾: isvor de speranțe și leac al grijilor amare. De te ispitește o astfel de plăcere, vino repede cu darul tău, — eu nu pot, ca bogatul într'o casa îmbelșugată să-ți stâmpăr setea cu vinul meu fără nimic în schimb. Nu mai întârzia, deci, și pune frâu dorinții de câștig; adu-ți aminte de focul întunecat al rugului și, cât mai e timp, amestecă-ți un grăunte de nebunie în cumințenie; e dulce să uiți uneori de tine.

1) E vorba de antrepozitele lui Sulpicius Galba, care au devenit mai târziu proprietatea împăratului Galba.

XIV

Lui August

E un elogiu 'al lui Tiberiu, după cum oda 4 e elogiu al lui Drusus. Data odei, 14 sau 13 a Chr.

Cu ce onoruri vrednice de tine, dragostea senatului și poporului roman ar putea să-ți nemurească virtuțile în inscripții ori în fastele amintitoare, o August, cel mai mare dintre stăpânitorii din toate meleagurile lumii luminate de soare : tu, care ți-ai arătat de curând puterea armelor Vindelicilor ¹⁾, nesupuși până acum legii romane. În fruntea soldaților tăi, aprigul Drusus a zdrobit de atâtea ori pe neodihnitul neam al Genaunilor ²⁾ și pe năprasnicii Breuni ³⁾ și fortărețele ridicate deasupra grozavilor Alpi. Curând apoi, într'o sângeroasă luptă, cel mai mare dintre Neroni ⁴⁾ a bătut pe sălbaticii Rheți ⁵⁾; făcea să-l vezi cu ce lovituri isbia în toiul luptei pe barbarii hotărâți să moară liberi. După cum Austrul ridică neîmblânzitele valuri când corul Pleiadelor ⁶⁾ spintecă norii, tot așa și năprasnicul Tiberiu urmăria trupele dușmanilor, străbătând

1) Vindelicii, popor germanic dela Dunăre.

2) Genaunii locuiau într'o vale a Alpilor.

3) Breunii locuiau pe malurile Innului.

4) Tiberius Claudius Nero, viitorul împărat Tiberiu

5) Rheții locuiau la Sudul Vindelicieii.

6) Pleiadele fusese cele 7 fete ale lui Atlas și ale Pleionei; urmărite de Orion, au fost transformate în porumbițe și așezate între stele.

pe calu-i inspumat prin mijlocul focului; sau după cum Aufidul ¹⁾ mugește ca un taur, rostogolindu-și valurile prin ținuturile Apulului Daunus, când, furios, își pune în gând să se reverse peste ogoarele cultivate, tot așa și Tiberiu a prăvălit într'o ciocnire năvalnică gloatele înzeuate ale barbarilor și, secerând pe cel dintâi ca și pe cel din urmă, i-a culcat la pământ, — biruitor, fără pierderi, cu ajutorul legiunilor, al sfatului tău și al zeilor tăi ocrotitori. Credincios încă după 15 ani din ziua în care Alexandria ți-a deschis, implorându-te, porturile și palatele deșarte, norocul ți-a încununat cu izbândă și acest războiu, adăugând triumfurilor trecute și această slavă și laudă ²⁾).

Cantabru ³⁾, până acum nedomolit, Medul ⁴⁾, Indianul ⁵⁾ și rătăcitorul Scit te admiră, o pavază văzută a Italiei și a Romei, stăpâna lumii. De tine ascultă Nilul și Dunărea ce-și ascund isvorul, și repedele Tigru și Oceanul plin de monștri, ce mugește în jurul Britaniei îndepărtate; de tine ascultă pământul Galiei, ce nu crede în moarte și cel al asprei Iberii și Sicambrii ⁶⁾, ce se bucură de măcel, te slăvesc, depunându-și armele la picioarele tale.

1) Fluviul Orfanto din Apulia.

2) Victoria asupra Rheților a avut loc 15 ani după victoria de la Actium.

3) Popor din Spania.

4) Parți.

5) Indienii cu trimis solii lui August la 26 și 20 a Chr.

6) Sicambrii, popor germanic.

Laude lui August

Data probabilă 13 a. Chr.

Voiam să cânt luptele și cetățile învinse; Apolon mă îndeamnă însă cu lira-i să nu înfrunt marea tireniană cu bielele-mi pânze. Domnia ta, o Cezar, a redat ogoarelor recolte bogate, a restituit Capitoliului nostru steagurile smulse din templele trufașilor Parți¹⁾; odată cu pacea, a închis templul lui Janus²⁾ și a înfrânat desfrâul revărsat din dreapta rânduială, a alungat vițiile și a readus străvechile virtuți, prin care numele latin și puterile Italiei au crescut și au răspândit dela apus la răsărit gloria și măreția imperiului roman. Cât timp Cezar va veghia asupra noastră, nici războaiele civile, nici samavolnicia, nici nebunia războinică ce ascute săbiile și învrăjmășește bielele noroade, nu vor tulbura liniștea. Nici popoarele ce se adapă din Dunărea adâncă³⁾, nici Geții, nici Serii, nici necredincioșii Perși⁴⁾, nici cei născuți pe malurile Tanaisului⁵⁾ nu vor mai călca legile lui Cezar. Și noi, în zilele de sărbă-

1) Steagurile pe care le răpiseră odinioară Parții de la M. Crassus.

2) Templul lui Ianus nu fusese închis înainte de cât de două ori, sub Numa și după al doilea războiu pnnic. Sub August a fost închis de trei ori, la 29, 25 și poate la 8 a. Chr.

3) Vindelicii, Dacii, Panonii.

4) Parții.

5) Donul.

toare și în cele de lucru, în mijlocul veselelor daruri ale lui Bacus, cu femeile și copiii noștri, vom slăvi mai întâi pe zei, după dătină, apoi după obiceiul părinților noștri, unind glasul cu sunetul flatului lidian, vom cânta pe mării căpitani, Troia și pe Anchise și pe odraslele dalbei Venere ¹⁾).

1) Enea, Ascanius, Cezar și August.

CÂNTUL SECULAR

Cântul secular

La 17 a Cr. August a hotărît să serbeze *jocurile* seculare, stabilind în chip arbitrar durata *secolului* de 110 ani '(s'ar fi serbat deci aceste *jocuri* la 126, 236, 346, 456 a. Chr.). Serbarea religioasă a început în noaptea de 31 Maiu spre 1 Iunie și a ținut, fără întrerupere, trei nopți și trei zile. În prima noapte au fost sărbătorite Parcele: August și Agrippa aduseră fiecareia ca jertfă trei oi și trei capre; în a doua noapte se aduseră sacrificii Ilythiilor, prăjituri de brânză, miere și pătrunjel; în a treia pământului, *Terra magna*, o scroafă a fata. Prima zi fu consacrată lui Jupiter Capitolinul, căruia i se sacrifică un bou alb; a doua zi Junonei Capitoline, o juncă; a treia zi se serbă în templul lui Apolon, pe Palatin. August și Agrippa aduseră lui Apolon și Dianei 27 de prăjituri sacre. Ziua de 4 Iunie trecu în repaos; dela 5—11 Iunie avură loc jocuri, fie pe câmpul lui Marte, fie în teatrele lui Pompei și al lui Marcellus, urmate de curse. În tot, serbările au durat 18 zile. În ziua a treia, un cor de 27 de tineri și de 27 de fete au intonat *Cântul secular* în fața templului lui Apolon de pe Palatin, continuându-l în procesiune prin For și pe Clina sfântă a Capitolului și reîntorcându-se din nou pe Palatin.

Febus și tu Diană, stăpânitoare a pădurilor, strălucitoare podoabe ale cerului, pururi vrednici de adorat și pururi adorați, împliniți-ne ruga, în această zi de sărbătoare, în care versurile Sibilei poruncesc ca fecioare alese și tineri neprihăniți să cânte un imn în cinstea zeilor celor șapte coline.

Dalbe soare, tu, care, pe carul tău strălucitor, ne aduci și ne iai lumina, tu, care renaști în fiecare zi altul și pururi acelaș, să nu vezi nimic mai măreț de cât Roma!

Tu, care deschizi sânul mamelor la nașterea copilului, binefăcătoarea Ilithya ¹⁾, Lucina sau Genitalis, oricum ai voi să fii numită, ocrotește pe mame, fă să ne crească odraslele; fă să prospereze hotărârile senatului, în folosul căsătoriilor ²⁾ și al legii conjugale, zămislitoare de noi cetățeni: așa încât cercul sigur de 110 ani să readucă aceste cântece și aceste serbări ținute timp de trei zile și de trei vesele nopți.

Iar voi, Ursitoare fără greș, pe ale căror preziceri rostite odată le consfințește împlinirea neschimbată a lucrurilor, adăugați noi destine prielnice celor de până acum.

Fie ca pământul bogat în roade și în turme să încunune cu spice fruntea Cererei și ca apele și vânturile prielnice să hrănească semințele.

Lăsându-ți tolba de săgeți, ascultă Apolon, blând și binevoitor, rugăciunea tinerilor. Stăpână a stelelor, Lună cu două coarne, ascultă fecioarele:

Dacă Roma este opera voastră; dacă din porunca voastră, părăsindu-și căminul și orașul, după o călătorie fericită, o parte dintre Troeni au sosit pe țărmul etrusc, călăuziți de cucernicul Enea, care, supraviețuind patriei, le-a tăiat un drum prin prăpădul Troei și le-a dat mai mult decât pierduse: — atunci, zeilor, hărăziți tinerimii supuse obiceiuri cinstite; hărăziți

1) Ilithya, zeița nașterilor.

2) Senatus consulte întărind legea Iulia „de maritandis ordinibus“, de la 18 a. Chr. prin care se acorda privilegiu taților.

odihnă bătrâneții liniștite; hărăziți poporului roman bogăție, copii și slavă! Fie ca August, odrasla strălucită a lui Anchise și a Venerei, mai puternic ca dușmanul în luptă, și, blând față de dânsul după ce l'a zdrobit, fie ca să dobândească ceia ce vă cere cu jertfe de boi albi.

Mezii ¹⁾ au început să se teamă, pe mare și pe uscat, de brațele lui puternice și de fascele albane; atât de trufași odinioară, Sciții și Indienii au și început să-i aștepte poruncile. Buna credință, Pacea, Onoarea și străvechea Pudoare și Virtutea atât timp părăsită au și îndrăsnit să se întoarcă, și fericitul Belșug s'a și ivit cu cornu-i plin. Dacă prezicătorul Apolon, împodobit cu arcu-i strălucitor și iubit de cele 9 Muze, el, care prin arta-i mântuitoare dă viață trupurilor ostenite ²⁾, — dacă Apolon privește cu bunăvoință spre colinele Palatinului ³⁾, prelungească atunci imperiul roman și Lațiu încă un veac fericit și în timpuri tot mai bune.

Iar Diana, ce stăpânește peste Aventin ⁴⁾ și Algid ⁵⁾ împlinească rugăciunile celor 15 pontifi ⁶⁾ și asculte cu bunăvoință dorințele tinerilor.

1) In loc de Parți.

2) Apolon, tatăl lui Esculap, era inventatorul medicinei.

3) Pe care era templul ridicat de August cu 11 ani înainte.

4) Templul principal al Dianei era pe Aventin.

5) Șir de munți din Lațiu, pe care era cultul Dianei.

6) Quindecemvirii erau un colegiu însărcinat cu paza cărților Sibiline.

Invăţat să cânte laude lui Apolon şi Dianei, corul se întoarce acasă cu nădejde şi siguranţă că Jupiter şi zeii ne-au ascultat rugăciunile.

E P O D E

Lui Mecena

Crezându-se că Mecena îl va întovărăși pe Octav în campania ce avea să ducă la lupta dela Actium, Horațiu se hotărăște să-l însoțească și el. Nici unul, nici altul n'au plecat însă.

Data : primavara anului 31 a. Chr.

Vei merge, deci, scumpe Mecena, pe ușoarele noastre vase împotriva corăbiilor înarmate cu turnuri înalte ¹⁾, hotărît să înfrunți cu primejdia vieții orice primejdie a lui Cezar. Ce să mă fac însă eu? Fericirea mi-e în existența ta: de vei muri, viața îmi va deveni o povară. Să duc mai departe, cum îmi poruncești, un trai liniștit? Acest trai nu mi-e plăcut decât când suntem împreună. Să rabd ostenelele războiului așa cum se cuvine unor bărbați oțeliți? Le voi îndura și, bărbătește, te voi întovărăși pe creștetele Alpilor, pe nepri-mitorul Caucaz ²⁾ sau până în cele mai depărtate meleaguri ale apusului. Mă vei întreba: cu cât îți voi ușura ostenelele prin osteneala mea de om tihnit și nedeprins cu războaiele? Cu tine mă voi teme mai puțin decât de-ași fi aici; departe de puii golași, păsării îi e mai frică de șerpi, cu toate că nu le-ar fi de mai mare ajutor de ar fi de față. Voi merge bucuros în acest războiu și în oricare altul, în nădejdea de a-ți fi pe plac, și nu ca să-mi înjug mai mulți tauri la pluguri, nu pentruca, înainte de sosirea căldurilor, turmele să-mi treacă din pășunile Calabriei în cele

1) Vasele lui Antoniu erau uriașe și aveau turnuri pe ele.

2) Cei vechi își închipuiau Caucazul la capătul lumii, la răsărit.

ale Lucaniei¹⁾, nici pentruca alba-mi căsuță să se întindă până la zidurile înaltului Tusculum²⁾, ridicate de fiul Circei. Mărinimia ta m'a îmbogățit de ajuns; nu voi strânge bogății, pentru a le ascunde în pământ ca avarul Chremes³⁾ sau pentru a le irosi ca tânărul risipitor.

1) Cirezile petreceau iarna în Calabria și vara în pășunile din Lucania.

2) Tusculum, în Lațiu, unde azi e Frascati. Moșioara lui Horatiu era alături de Tusculum.

3) Nume generic de bătrân avar din comedia greacă și latină.

Lauda vieții de țară

Dată necunoscută ; probabil cam pe la 37 a. Chr.

Ferice de cel ce, după pilda oamenilor de odinioară, departe de treburi, slobod de orice cămătă ¹⁾, își cată cu boii săi de ogoarele părintești! Nu-i trezit, deodată, de sgomotul amenințător al goarnej, ca soldatul, și nici nu se teme de marea mânioasă ; ocolește forul și pragul trufaș al oamenilor cu trecere. Acum împletește puternicele lăstare de viță pe plopii înalți, acum privește cirezile boilor rătăcind în valea adăpostită ; tăind cu cosorul ramurile uscate, altoește altele mai bune ; închide în amfora curată mierea stoarsă sau își tunde plăpândeale oi. Când Toamna își ridică pe holde capul împodobit cu fructe coapte, cât de bucuros culege perele altoite de dânsul și strugurii purpurii, pe care ți-i dăruiește ție, o Priap ²⁾, și ție, taică Silvane ³⁾, păzitor al hotarelor.

Se întinde, când vrea, sub stejarul bătrân sau pe iarba deasă, în timp ce râurile curg în albiile lor adânci, păsările ciripesc în păduri, izvoarele șoptesc cu apele lor curgătoare, ademenindu-te la un somn ușor. Când anotimpul iernii al lui Jupiter tunătorul aduce ploile și zăpezile, ajutat de o haită de câini, el

1) Nici nu dă, nici nu ia bani cu împrumut. Reflecțiile, sunt ale unui cămătar.

2) Zeul vegetației și al grădinei.

3) Un zeu echivalent Faunului.

gonește în toate părțile mistreții năvalnici în plasele întinse sau răsfiră pe țărushi rețelele rare ca să cadă în ele lacomele prepelițe sau prinde în laț iepurle fricos, cocoara călătoare, — vânat plăcut. În mijlocul acestor îndeletniciri, cine n'ar uita de grijile dragostei? Când însă o soție neprihănită, cum sunt femeile sabbine sau ca soția harnicului Apul, prăjită de soare, se îngrijește de casă și de dulcii copilași; când pune lemne uscate pe foc înaintea sosirii bărbatului ostenit; când, închizându-și oile în staulul îngrădit cu lese, le mulge ugerile pline și, scoțând din vasul cel mai bun vin nou, pregătește ea singură felurile de mâncare gospodărești — atunci nici stridiile de Lucrin¹⁾, nici scarii, alungați de furtună din mările răsăritului în mările noastre, nu mi-ar plăcea mai mult, nici bibilica Africei, nici fazanii Ioniei nu mi-ar merge mai dulce în pântec decât măslina culeasă de pe copacul cel mai rodnic din grădina mea, decât măcrișul livezilor și nalba bună de leac, decât mioara tăiată la sărbătoarea zeului Terminus²⁾, sau iedul smuls din gura lupului. În mijlocul cinei, cât e de plăcut să vezi oile, întorcându-se acasă sătule, să vezi boii osteniți trăgând cu gâtul leneș plugul întors și pe sclavi, roiul casei bogate, strânși în jurul căminului strălucitor“.

După ce a cuvântat astfel, hotărît să ducă viața de țară, cămătarul Alfius și-a strâns toți banii împrumutați la ide și caută acum să-i dea din nou cu împrumut la Calende³⁾.

1) Lacul Lucrin, pe coasta Campaniei, era celebru prin cultura stridiilor.

2) La serbările Terminalia dela 23 Februarie.

3) Idele și calendele erau termenii de scadență a polițelor.

III

Lui Mecena

Data nestigură, anterioară însă anului 33.

De și-a gătuț cinea vreodată tatăl cu o mână nelegiuită, să mănânce usturoi, mai vătămător decât mătrăguna. O mațe de fer ale plugarilor! Ce otravă îți arde pânțele? Nu s'a fiert oare, fără să știu, cu aceste ierburi și sânge de viperă? ori poate Canidia ¹⁾ a pregătit acest groasnic fel de mâncare? Când dintre toți Argonauții, Medea a pus ochiul pe frumoasa lor călăuză, cu usturoi l'a uns pe Iason ²⁾ ca să poată pune taurii la jugul necunoscut încă; cu usturoi a uns și darurile răsbunătoare trimise rivalei sale ³⁾ înainte de a fugi pe Balaurul înaripat ⁴⁾. Nu, niciodată o astfel de căldură nu s'a lăsat peste însetata Apulie și nici cămașa Dejanirii ⁵⁾ nu s'a aprins mai năprasnic pe umerii neostenitului Hercule.

1) Vrăjitoarea de care va fi vorba în epoda 5.

2) Iason, conducătorul expediției Argonauților pentru cucerirea lânii de aur; s'a însurat cu Medea, care l'a învățat cum să adoarmă prin farmece taurii și balaurul ce păziau lâna.

3) Creusa, fiica lui Creon, regele Corintului, cu care Iason s'a însurat, deși mai era însurat și cu Medea.

4) După ce s'a răsbunat, Medea a fugit cu un car tras de balauri.

5) Cămașa muiată în sângele lui Nessus, pe care Dejanira o trimisese lui Hercule ca să-i înflăcăreze dragostea și care, în realitate, i-a pricinuit moartea.

IV

Împotriva lui Maenas, libertul lui Pompei

Data probabilă 38 a. Chr.

Toată ura ce e din fire între lupi și miei, o simt împotriva ta, pe ale cărui șale se văd urmele funiilor iberice, cu care ai fost bătut, și pe ale cărui pulpe se văd încă urmele obezilor. Oricât ai merge de trufaș de banii tăi, averea nu schimbă nașterea. De câte ori măsoari Calea sacră¹⁾ cu toga-ți de șase coți, nu vezi cum fețele trecătorilor se întorc în altă parte de indignare? „Cum, își zic ei, sfâșiat de bicile triumvirilor până ce se ostenia și pristavul, omul ăsta cultivă o mie de jugere la Falern³⁾, bate calea Appia⁴⁾ cu caii săi, și, ca un nobil cavaler, se așează, împotriva legii lui Roscius⁵⁾, în primele rânduri ale teatrului! La ce slujește să mai trimitem atâtea vase de război cu ciocul de aramă împotriva piraților⁶⁾ și a oardelor de sclavi, dacă un astfel de om e tribun al soldaților!“

1) Via Sacra, cea mai frumoasă din Roma.

2) E vorba de triumviri capitals, ofițeri de poliție.

3) În nordul Campaniei.

4) Via Appia ducea în Campania.

5) Lege votată la 67 a. Chr. după propunerea tribunului L. Roscius Otho, prin care se reserva cavalerilor cele 14 rânduri dintâi de trepte ale amfiteatrului în spatele senatorilor ce ocupau orchestra.

6) Flota lui Sextus Pompeius era compusă din pirați și din toate lepădăturile societății.

Impotriva Canidiei

Scenă de magie. Canidia, ajutată de alte vrăjitoare, omoară un copil. — Data nesigură, anterioară anului 34 a. Chr.

„Pe toți zeii ce domnesc din cer asupra pământului și a neamului omenesc, ce înseamnă sgomotul acesta? Ce înseamnă privirile fioroase ale tuturor îndreptate numai în spre mine? Și pe tine ¹⁾ te implor, pe copiii tăi, de te-a ajutat vreodată Lucina ²⁾ la o naștere adevărată ³⁾; te implor pe această zadarnică podoabă de purpură ⁴⁾, pe Jupiter ce nu poate să-ți dea dreptate, pentru ce mă privești cu ochi de mașteră sau ca o fiară rănită de armă?”

După ce s'a plâns astfel cu glasu-i tremurând, copilul fu desbrăcat de haine; fragedu-i corp ar fi putut înduioșa inima nemiloasă a unui Trac. Cu părul vulvoi și împletit de vipere, Canadia porunci să se arunce într'un foc fermecat niște smochini smulși de pe morminte, chiparoși funerari, ouă și pene de bufniță unse cu sânge de broască, ierburi aduse din Iolcos ⁵⁾ și

1) Pe Canidia.

2) Lucina e zeița nașterilor

3) Vrăjitoarele simulau adesea nașterile pentru a-și justifica copiii furați.

4) Banda de purpură dela toga praetextă, pe care o purtau copiii până la vârsta de 16 ani. E „zadarnică“, de oarece Canidia nu ține seamă de ea.

5) Vechiu oraș din Tesalia, țara vrăjitoarelor.

Hiberia ¹⁾ cea bogată în otrăvuri, și oase răpite din gura unei cățele flămânde. Suflecată și cu părul sbârilit ca la ariciul de mare sau ca la mistrețul în goană, Sagana ²⁾ stropi în acest timp toată casa cu apă din Avern ³⁾. Neclintită de nici o remușcare, Veia săpă, gemând de greutate, pământul cu o casma grea; scoțându-și din groapă numai capul, ca înotătorul ce-și ridică numai bărbia deasupra apei, copilul va trebui să moară, uitând-se la mâncărurile schimbate de două sau trei ori în cursul unei zile nesfârșite și când, pironiți spre hrana oprită, i se vor fi stins ochii, măduva și ficatul uscat îi vor sluji la prepararea unei băuturi de dragoste. Mai era de față și desfrânata Folia din Ariminium ⁴⁾, (astfel cel puțin au crezut leneșul Neapoli și toate orașele vecine), care cu glasul de vrăjitoare desprinde din cer astrele descântate.

Rozându-și cu dinții galbeni unghiile netăiate nicio dată, ce zice sau ce nu zice Canidia? „Credincioși martori ai faptelor mele, o Noapte și tu Diană ⁵⁾, ce împrăștii tăcere în clipa săvârșirii tainelor sfinte, veniți, veniți acum, întoarceți-vă împotriva caselor dușmane mânia și puterea; în timp ce, copleșite de somnul dulce, fiarele se ascund în păduri, latre-l câinii Suburei ⁶⁾, făcându-l de râsul tuturor, pe bătrânul

1) Nu Spania, ci o regiune la poalele munților Caucaz.

2) Sagana e numele tovarăsei Canidiei, alte două tovarăse sunt Veia și Folia.

3) Din lacul Avern din Campania.

4) Rimini de azi din Umbria.

5) Luna.

6) Cartier popular al Romei.

desfrânat ¹⁾, uns cu cea mai bună alifie, pe care au pregătit-o vreodată mâinile mele. Dar ce văd? Și-a pierdut oare puterea otrava ce a răsbunat pe cruda Medee când a fugit: în chiar ziua nunții, mândra ei rivală ²⁾, fiica marelui Creon ³⁾, a fost cuprinsă de flăcările rochiei unse de otravă, dăruită de Medea. Nu-i o iarbă, nu-i o rădăcină ascunsă în locuri pustii, pe care să n'o cunosc. Ah, farmecele unei vrăjitoare mai iscusite l-au scăpat! Prin băuturi necunoscute încă, o Varus, tu care ai să plângi atât, te vei întoarce la mine și nu-ți vei mai reveni în fire nici cu ajutorul farmecelor Marșilor ⁴⁾. Îți voi pregăti o băutură mai puternică și îți voi vărsa-o pentru că mă disprețuești: cerul se va prăbuși în fundul mării, pământul se va înălța deasupra cerului sau tu vei arde de dragoste pentru mine cum arde smoala în aceste negre flăcări.“

După aceste cuvinte, copilul nu mai caută ca mai înainte să îmblânzească prin rugăciuni pe vrăjitoare; neștiind cum să rupă tăcerea, ca și Tieste, le aruncă aceste blesteme ⁵⁾:

„Otrăvurile nu pot schimba legea dreptății și a nedreptății și nici nu pot schimba soarta omenească. Vă voi urmări cu blestemele mele: blestem crud, pe

1) Varus,

2) Otrava trimisă de Medea Creusei.

3) Cu care se însurase Iason, deși era însurat și cu Medea.

4) Marșii aveau în Italia, ca Tesalienii în Grecia, reputația de vrăjitori.

5) Blestemele lui Tieste împotriva fratelui său Atreu, care-i servise la masă carnea fiului său.

care nu-l vei zădărnici cu nici o jertfă. După ce voi muri vă voi apărea noaptea ca o furie; umbra mea vă va sfâșia fața cu unghiile ascuțite, căci așa-i puterea Manilor; răvășindu-vă piepturile sbuciumate, vă voi speria somnul. Bătrâne desfrânate, mulțimea vă va urmări cu pietre din uliță în uliță și vă va ucide; apoi lupii și paserile Esquilinului¹⁾ vă vor sfâșia mădularele neîngropate: părinții, ce vai! imi vor supraviețui, se vor bucura de această priveștițe.“

1) Sub republică, partea de răsărit a Esquilinului era în afară de Roma; acolo se aruncau cadavrele condamnaților.

Impotriva lui Cassius Severus

Data probabilă 34 a Chr.

Pentru ce te legi de trecători nevinovați, câne laș față de lupi? Pentru ce nu îndrăznești să-ți întorci încoace amenințările zadarnice, — și nu mă muști pe mine, care te pot mușca și eu la rândul meu? Ca și Molosul¹⁾ sau ca roșcatul câine ciobănesc din Sparta, urmăresc cu urechile ciulite pe zăpezile înalte orice fiară îmi iese în cale; după ce ai umplut pădurea de groasnice lătrături, tu adulmeci mâncarea ce ți-se aruncă. Ia seama, ia seama! crud cu cei răi, îmi ridic coarnele pururi gata, ca disprețuitul ginere al perfidului Lycambus²⁾ sau ca aprigul dușman al lui Bupalus³⁾ De mă va mușca cineva cu dinții haini, crezi tu că voi plânge ca un copil ce nu știe să se răsbune?

1) Moloșii, câni din Epir.

2) Lycambus refuzând de a-și da fata după Archiloc, poetul s'a răsbunat scriind împotriva lor iambi atât de injurioși, în cât tata și fata s'au spânzurat.

3) Sculptorul Bupalus reprezentând în caricatură pe poetul Hipponax din Efes, acesta l'a persecutat cu versuri până ce sculptorul s'a sinucis.

VII

Romanilor

Data probabilă primăvara anului 38, când s'au reluat luptele între Sextus și Octav.

Incotro alergați, nelegiuților? ce caută în mâinile voastre săbiile abia puse în teacă? A curs prea puțin sânge roman pe câmpurile de bătae sau pe mare? nu pentru a da foc zidurilor trufașe ale unei pismașe Cartagine¹⁾, nici pentru a sili pe Britanii nesupuși²⁾ să scoboare în lanțuri Calea Sacra, — ci pentru ca Roma să piară de propria-i mână, cum o doresc și Parții. Nici leii, nici lupii sălbateci n'au avut vreodată pornirea distrugerii decât împotriva altor fiare. Ce vă împinge astfel: o nebunie oarbă, o fatalitate sau crimele voastre? Răspundeți...

Ei tac: pălesc și spaima îi amuțește. Nu mai e nicio îndoială: o crudă soartă urmărește pe Romani. E ispășirea unei crime frățești³⁾, de când sângele nevinovat al lui Remus, nenorocos urmașilor, a stropit pământul.

1) Aluzie la incendiarea Cartaginei la 146.

2) Britanii fusese totuși învinși și de Iuliu Cezar.

3) Uciderea lui Remus de către Romulus.

IX

Lui Mecena

*Epodă la sosirea vestei victoriei dela Actium, sfârșitul lui
Septembrie 31 a Chr.*

Vesel de biruința lui Cezar, când vom putea bea cu tine, o fericite Mecena, în palatul tău (după placul lui Jupiter), Cecubul păstrat pentru ospetele de sărbătoare în cântecul lirei dorice și al flautelor frigiene? Așa am făcut și altă dată când, alungat de pe mare, pretinsul fiu al lui Neptun ¹⁾ a fugit pe vasele-i arse, după ce ameninșase Roma cu lanțurile, din care slobozise pe sclavii vicleni.

Vânzându-se unei femei ²⁾, urmași n'o veți crede, niște Romani și-au dus la ea, ca soldați, sculele și armele! s'au resemnat astfel să slujească unor eunuci sbârciți; printre steagurile noastre, soarele a zărit corul rușinos al Cleopatrei. Jigniți de această priveliște, două mii de Gali ³⁾ și-au întors spre noi cail, aclamând pe Cezar ⁴⁾ și, îndreptându-și pupele spre stânga, vasele dușmane s'au adăpostit în porturile noastre. *Io triumphe* ⁵⁾! pentru ce întârzii să-ți arăți carele de

1) Sextus Pompeius pretindea să fie numit fiul lui Neptun. A fost bătut la Nauloc, port din nordul Siciliei, la 36 a Chr., de flota lui Octav, condusă de Agrippa.

2) Cleopatra.

3) Galații regelui Dejotarus.

4) Octavian.

5) Exclamația poporului la trecerea cortegiului triumfal

aur și boii nepuși încă la jug? *Io triumphe!* Nici biruitorul lui Iugurtha ¹⁾, nici Scipion Africanul ²⁾, a cărui vitejie i-a ridicat un monument pe ruinele Cartaginei, n'au venit încărcăți de atâta slavă. Invins pe uscat și pe mare, dușmanul și-a schimbat haina-i de purpură cu una de jale. Impotriva vântului, el se îndreaptă spre nobila Cretă, cu o sută de cetăți sau spre Sirtele bătute de vânturile nordului sau e mânat spre mări la voia întâmplării.

Băete, adu-ne cupele cele mai încăpătoare și vin de Chio și de Lesbos ³⁾ sau varsă-ne din Cecubul ce împiedică greața. E bine să ne înecăm în vin grijile și teama, pe care ne-o trezia soarta lui Cezar.

1) Marius la 1 Ianuarie 104.

2) Scipion Emilian, al doilea African.

3) Vinuri ușoare.

Impotriva lui Maevius

Impotriva acestui Maevius a scris și Virgiliu Data epodei e necunoscută.

Corabia ce duce pe rău mirositorul Maevius a plecat cu semne rele. Austrule ¹⁾, nu uita să-i bați amândouă coastele cu valuri furioase ; răscolind marea, risipească-i negrul Eurus funiile și lopețile rupte ; ridice-se Crivățul, așa cum se deslănțue pe vârful munților sdrobind stejarii ce tremură ; în noaptea neagră, să nu i se arate nici o stea prietenoasă ²⁾ după apusul primejdiosului Orion ³⁾ ; să nu-i fie marea mai potolită decât le-a fost Grecilor învingători ⁴⁾, când Pallas și-a întors mânia dela Troia arsă la vasul nelegiuit al lui Ajax ⁵⁾. O ! câtă sudoare îi așteaptă pe văslașii tăi ! și cum vei îngălbeni ca pământul ; ce țipete de femei și ce rugăciuni mâniosului Jupiter — când, gemând sub bătaia ploiosului Notus, valul ionic îți va rupe corabia ! Aruncat pe țarm, de-ți va ajunge cadavrul prada păsărilor de mare, eu voi jertfi Furtunelor un țap poficios și o oae.

1) Vântul de sud.

2) Poate Castor și Poliux.

3) Pe la 15 Noembrie când erau și furtuni.

4) Rătăcirile pe mare ale Grecilor, după căderea Troei.

5) Ajax, fiul lui Oileu, a iritat pe zei, ofensând pe Cassandra. A pierit într'un naufragiu.

XIII

Prietinilor

Data necunoscută.

Groasnica iarnă ne-a micșorat lumina ; cerul se revarsă în ploi și în zăpezi ; venit din Tracia, Crivățul mugește când pe mare, când în păduri. Prieteni, să ne folosim de prilej, cât timp nu ne tremură încă genunchii și ne-o îngădue vârsta, să alungăm tristețea cu fruntea încruntată. Tu, scoate din pivniță vinul stors din timpul consului Torquatus, din anul nașterii mele ; nu-mi mai vorbi de altceva ; printr'o primenire fericită, bunavoința unui zeu va restabili toate treburile publice. Să nu ne gândim acum decât să ne parfumăm cu nard de Persia și să ne ușurăm inimile de griji în sunetele lirei, după cum sfătuiise Centarul¹⁾ pe marele lui școlar : „Copil neînvins, muritor născut din zeița Thetis, te așteaptă pământul lui Assaracus²⁾, pe care-l udă recele ape ale micului Scamandru și repedele Simois.

Ursitoarele ți-au tăiat însă întoarcerea pe nesimțitul lor fir și nici maică-ta cu părul de azur nu te va mai putea aduce în palatul ei. Ogoae-ți, cel puțin, durerea cu vin și cu cântece, — dulcile mângăeri ale urâtei obide³⁾.

1) Centaurul Chiron a fost educatorul lui Achile.

2) Troada. Assaracus a fost fiul lui Tros și bunicul lui Anchise.

3) Simoisul se vărsa în Scamandru.

XVI

Poporului roman

Data probabilă 41 a. Chr. la începutul războiului Perusel.

O nouă generație ¹⁾ se sfâșie în războaie civile și Roma însăși se prăbușește sub propriile ei forțe, Roma, pe care n'au putut-o distruge nici vecinii săi, nici Marsii, nici oștile etrusce ale amenințătorului Porsenna ²⁾, nici puterea rivală a Capuei ³⁾, nici aprigul Spartacus ⁴⁾, nici Allobrogul ⁵⁾ nevrednic în timp de răsmeriță; Roma, pe care n'a putut-o înfrânge nici bălaia tinerețe a năprasnicei Germanii, nici urâtul de părinții noștri Anibal, — o vom distruge noi, generație nelegiuită a unui sânge blestemat; fiarele sălbatice îi vor sălășlui din nou pământul. Un învingător barbar va călca, vai! în picioare cenușa părinților noștri și va lovi cu copita răsunătoare a calului său Roma și, obrasnic, va împrăștia — o grovăzie! — oasele lui Romulus, adăpostite de vânt și de soare ⁶⁾.

Toți, sau cei mai cuminți dintre voi, căutați mij-

1) Prima generație fusese generația lui Marius și a lui Sylla.

2) Porsenna a cucerit Roma la 508 a. Chr. fără a fi putut restabili pe Tarquinius Superbus.

3) După Cannae, Capua a trecut de partea lui Anibal.

4) Revoluția sclavilor sub Spartacus, la 73—71 a. Chr.

5) Allobrogii tratând cu Catilina au trecut apoi de partea lui Ciceron.

6) Mormântul lui Romulus se spune că era în For, după rostre.

loacele de a scăpa de aceste nenorociri. Nici o măsură nu e mai bună decât aceasta: după cum, blăstămându-și cetatea, Foccenii ¹⁾ și-au părăsit ogoarele, căminurile părintești, lăsându-și templele pe seama mistreților și a lupilor hrăpăreți, tot așa să ne ducem și noi încotro ne vor îndrepta picioarele, pretutindeni unde ne va împinge peste mări Notul sau năvalnicul vânt al Africei.

Primiți planul ori ne propune cineva altul mai bun? De ce zăbovim să ne urcăm pe corăbii sub semne prielnice? Să facem mai întâi un legământ: „Să nu ne fie îngăduit de a ne întoarce până ce, smulse din fundul mării, stâncile nu vor pluti pe deasupra valurilor. Numai atunci ne vom întinde pânzele spre casă, când Padul va scălda creștetele Matinului ²⁾; când turmele nu se vor mai teme de firoșii lei, și când, fără lână, țapul va trăi în apa sărată“.

După aceste blesteme și altele ce ar putea să ne împiedece dela o întoarcere fericită, să plecăm, să plecăm cu toții sau cei mai cumiți dintr'o gloată neascultătoare; nevolnici și fără speranțe, ceilalți rămână în lăcașurile lor blestemate. Voi, bărbați inimoși, nu plângeți muerește și sburați departe de țarmurile etrusce. Oceanul ce înconjură lumea vă așteaptă; să ne îndreptăm spre ținuturile, spre bogatele ținuturi și spre insulele fericite ³⁾, unde fără a fi cultivat, pă-

1) Asediați de Harpagos, generalul lui Cyrus, la 534 a Chr., Foccenii și-au părăsit orașul pe mare, fundând Marsilia.

2) Padul e în Galia cisalpină, Matinul e în Apulia.

3) „Insulele fortunale“ erau insulele Canarii din Atlantic. Unii puneau aci Câmpiile Elisee.

mântul dă roade în fiecare an; unde, netăiată, via înflorește deapururi și unde ramura măslinului rodește neînșelând speranțele; unde smochina împodobește totdeauna ramura copacului; unde mierea curge din scorbura stejarului și isvoarele iuși se repăd sgomotoase din vârful munților. Acolo vin caprele singure ca să fie mulse și oile își întind, bucuroase, ugerele pline; ursul nu mormăie seara în jurul stâniei și nici adâncul pământului nu-i scormonit de vipere Nicio molimă nu vatămă turma și căldura niciunei stele n'o istovește. Fericiți, ne vom înminuna și de multe altele: acolo ploiosul Eurus¹⁾ nu brăzdează niciodată ogoarele cu ploile lui îmbelșugate; semințele rodnice nu sunt arse niciodată de pământul uscat: stăpânul zeilor stămpără și soarele și ploile. Corabia Argonauților²⁾ n'a ajuns până la această insulă și nici nerușinata Medee nu și-a pus piciorul în ea; nici corăbierii fenicieni și nici pășiții tovarăși ai lui Ulise nu și-au întors spre ea corăbiile. Jupiter a păstrat aceste țărături unui popor virtuos, când a prefăcut în aramă veacul de aur și pe acesta apoi în veac de fer³⁾, din care nu vor scăpa decât oamenii buni ce-mi vor asculta glasul profetic.

1) Vânt de Est-sud est.

2) Adică nici cei mai îndrăsneți corăbieri n'au ajuns în aceste insule fericite.

3) Omite vârsta de argint.

XVII

Canidiei

Data probabilă 31 a. Chr.

„Iată, mă închin, în sfârșit, în fața științii tale a tot puternice; te implor pe lăcașul Proserpinei, pe divinitatea neprihănitei Diane ¹⁾, pe cărțile de farmece ce pot smulge din cer stelele nemișcate, o Canidia, cruță-mă de descântecele tale. întoarce îndărăt repedele fus²⁾. Telephus ³⁾ a îmblânzit pe Achile, împotriva căruia își rânduise, trufaș, trupele Misilor și își îndreptase săgețile ascuțite. Făgăduit paserilor de pradă și cânilor, cadavrul viteazului Hector a fost, totuși, îmbălsămat deļmamele troene după ce, părăsindu-și cetatea, Priam s'a aruncat la picioarele neînblânzitului Achile. Circe a îngăduit neosteniților vâslași ai lui Ulise să-și lepede plelea păroasă ce le acoperise trupul; și și-au recăpătat, astfel, judecata și glasul și frumusețea feței omenești. Te-ai răsbunat deajuns și prea deajuns; tinerețea-mi s'a dus și culorile ei mi-au părăsit pielea

1) Identificată cu Hecate.

2) Fusul de care se serviau vrăjitoarele în operațiile magice și pe care-l întorceau în sens contrariu ca să zădărnicească o vrajă.

3) Telephus, fiul lui Hercule, regele Misilor, rănit de lancea lui Achile, a aflat dela un oracol că numai lancea însăși îl va putea vindeca. Implorându-l pe Achile, își închise rana cu rugina lancei.

galbenă de pe oase; vrăjile tale mi-au înălbit părul; nu mai am nici un răgaz în durere; noaptea alungă ziua și ziua alungă noaptea și nimic nu-mi poate ușura greutatea din piept. Sunt biruit și, bietul de mine silit să cred ceiace am tăgăduit: că farmecele Sabinilor⁴⁾ tulbură inimile și cântecele funebre ale Marsilor amețesc capul. Ce mai dorești? O mare, o pământ, ard cum n'a ars nici Hercule uns cu sângele înveninat al lui Nessus¹⁾ și nici flacăra ce se frământă în involvurata Etnă; și tu, cuptor fierbinte, îmi pregătești otrăvuri colchidice, până când cenușa uscată îmi va fi pradă vânturilor. Ce capăt vei pune suferinții mele? Cu ce mă pot răscumpăra? Vorbește; hotărît să-mi ispășesc vina, voi îndura pedeapsa sorocită, fie că vei cere o hecatombă, fie că vei voi să te cânt într'un cânt mincinos: îți voi lăuda sfiiciunea, îți voi lăuda virtutea, și vei străbate printre astre ca o stea de aur. Mânioși de ocară adusă Elenei²⁾, puternicul Castor și fratele său au fost, totuși, înduplecați de rugăciuni și au redat poetului lumina pe care i-o luase. Fă și tu ca dânsii, căci poți: scapă-mă de nebunie, tu neprihănit-o din naștere, babă șireată, care nu dai târcoale mormintelor pentru a risipi cenușa de nouă zile a săracilor³⁾; tu a cărei inimă e atât de bună și mâinile atât de curate!

1) Și țara Sabină trecea drept o țară de vrăjitori.

2) Cămașa trimisă de Dejanira cu sângele lui Nessus, în loc să-i mărească dragostea, l'a ucis.

3) Elena fiind insultată de Stesichor, frații ei Castor și Pollux orbiră pe poet; el fu totuși iertat apoi, scriind o palinodie prin care își retrăgea insultele.

CANIDIA

Pentru ce te rogi unor urechi închise ? Stâncile bătute iarna de valurile răscolite ale iernii nu sunt mai surde rugăminților naufragiaților despoiați ! Ar fi cu putință oare să-ți fi bătut joc, nepedepsit, de misterele Cotytei¹⁾ date în vileag și de cultul amorului liber ? Cu ifose de pontifice²⁾ al vrăjilor Esquilinului, e cu putință să fi umplut, nepedepsit, Roma cu numele meu ? La ce-mi ar mai sluji că am îmbogățit vrăjitoarele peligne³⁾, că am alcătuit otrăvuri mai fulgerătoare ca alții ? Nu ; vei muri de o moarte mai târzie decât ai fi dorit-o ; vei duce o viață nemernică și silnică, pradă unor suferinți mereu improspătate. Infometat în mijlocul hranei îmbelșugate, Tantal, tatăl vicleanului Pelops, nu se gândește decât la odihnă ; sub ghiara vulturului, Prometeu râvnește să se odihnească ; Sisif dorește să-ți așeze stânca pe vârful muntelui. Voința lui Jupiter îl împedică însă. Mohorît de desgustul vieții, tu vei dori, când să te arunci din vârful unui turn înalt, când să-ți implânți un pumnal în piept, când să-ți vâri, zadarnic, gâtul în laț. Atunci, voi călări pe umerii tăi dușmani și pământul se va da înlături dinaintea trufiei mele.

Eu, care pot însufleți chipurile de ceară⁴⁾, după

1) Cotys sau Cotyto, zeiță tracă adorată și la Atena.

2) Horațiu se impusese ca un pontifex maximus al vrăjitoriilor ce se practicau pe Esquilin.

3) Pelignii erau de origine sabină, vecini cu Marși. Canidia a cheltuit mulți bani până ce a învățat meșteșugul magiei.

4) Figurile de ceară reprezentau persoanele asupra cărora se îndreptau vrăjile.

cum ai și văzut-o, eu, care pot smulge prin farmecele mele luna din cer și pot deștepta morții din cenușe, și pot drege băuturi de dragoste,— eu să mă plâng de neputința meșteșugului meu împotriva ta?

E R R A T A

Să se îndrepte :

Cartea I, oda XX, rândul 2, să se citească *sabin* în loc de *rabin*.

Cartea I, oda XXXVII, rândul 5, să se citească *vișei* în loc de *vieții*.

CUPRINSUL

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
I. Introducere	5

ODE ȘI EPODE

CARTEA I

Ode I. Lui Mecena	13
„ II. Lui Cezar August	15
„ III. Corăbiei ce ducea pe Virgiliu la Atena	17
„ IV. Lui Sestius	19
„ VI. Lui M. Vipsanius Agrippa	20
„ VII. Lui Munatius Plancus	21
„ VIII. Lydiei	23
„ XI. Taliarchului	24
„ X. Lui Mercur	25
„ XI. Leuconoei	26
„ XII. Lui August	27
„ XIV. Republicei	30
„ XV. Profetia lui Nereu	31
„ XVI. Palinodia	33
„ XVII. Tyndaridei	34
„ XVIII. Lui Varus	35
„ XX. Lui Mecena	36
„ XXI. Diane și lui Apolon	37
„ XXIII. Lui Aristius Fuscus	38
„ XXIV. Lui Virgiliu	39
„ XXVII. Lui Aelius Lamia	40
„ XXVII. Conmesenilor	41
„ XXVIII. Archytas	42
„ XXIX. Lui Iccius	44
„ XXX. Venerei	45
„ XXXI. Lui Apolon	46

	<u>Pag.</u>
„ XXXII. Lirei	47
„ XXXIV. Reîntoarcerea la cultul zeilor	48
„ XXXV. Fortunei	49
„ XXXVI. Lui Plotius Numida	51
„ XXXVII. Prietenilor săi	52
„ XXXXIII. Sclavului său	54

CARTEA II

Oda I. Lui Asinius Pollio	57
„ II. Lui Crispus Sallustius	59
„ III. Lui Dellius	60
„ VI. Lui Septimius	61
„ VII. Lui Pompeius Varus	62
„ IX. Lui Valgius	64
„ X. Lui Licinius	65
„ XI. Lui Quinctius Hirpinus	66
„ XII. Lui Mecena	67
„ XIII. Impotriva unui arbore	68
„ XIV. Lui Postumus	70
„ XV. Impotriva luxului timpului său	72
„ XVI. Lui Grosphus	73
„ XVII. Lui Mecena	75
„ XVIII. Impotriva lăcomiei bogaților	77
„ XIX. Lui Bacus	79
„ XX. Lui Mecena	81

CARTEA III

Oda I. Cum poți face viața fericită	85
„ II. Romanilor	87
„ III. Lui August	88
„ IV. Calliopei	91
„ V. Regulus	95
„ VI. Romanilor	98
„ VIII. Lui Mecena	100

	<u>Pag.</u>
Oda XI. Lui Mercur	101
„ XIII. Fântânei Bandusia	103
„ XIV. Romanilor	104
„ XVI. Lui Mecena	105
„ XVII Lui Aelius Lamia	107
„ XVIII. Faunului	108
„ XIX. Lui Telephus	109
„ XXI. Amforei	111
„ XXII. Dianeii	112
„ XXIII. Phidylei	113
„ XXIV. Impotriva vițiilor	114
„ XXV. Lui Bacus	116
„ XXVII. Galateei	117
„ XXVIII. Lidei	120
„ XXIX. Lui Mecena.	121

CARTEA IV

Oda II. Lui Iullus Antonius	
„ III. Melpomenei	129
„ IV. Elogiul lui Drusus	130
„ V. Lui August	133
„ VI. Lui Apolon și Dianeii	135
„ VII. Lui Torquatus	137
„ VIII. Lui Censorinus	139
„ IX. Lui Lollius	141
„ XI. Phyllidei	143
„ XII. Lui Virgiliu	144
„ XIV. Lui August	146
„ XV. Laude lui August	148

CANTUL SECULAR

Cântul secular	153
--------------------------	-----

EPODE

Epode I. Lui Mecena	159
„ II. Lauda vieții de țară	161
„ III. Lui Mecena	163
„ IV. Impotriva lui Maenas	164
„ V. Impotriva Canidiei	165
„ VI. Impotriva lui Cassius Severus	169
„ VII Romanilor	170
„ IX. Lui Mecena	171
„ X. Impotriva lui Maevius	173
„ XII. Prietenilor	174
„ XVI. Poporului roman	175
„ XVII. Canidiei	178
Errata	183

OPERA CRITICĂ

CRITICE

- VOL. I. — Istoria mișcării „Sămănătorului“, Ed. definitivă, Ancora **LEI 45.—**
VOL. II. — Critica impresionistă, Ediție definitivă, Editura Ancora **LEI 50.—**
VOL. III, IV, V **epuizate**
VOL. VI. — Ed „Ancora“ **LEI 40.—**
VOL VII. — „ „ **LEI 40.—**
VOL. VIII. — „ „ **LEI 40.—**
VOL. IX. — Poezia nouă, Ed. „Ancora“ **LEI 40.—**

Istoria civilizației române moderne, Ed. „Ancora“.

1. Forțele revoluționare (Critice vol. X). **LEI 50.—**
2. Forțele reacționare „ XI. **LEI 50.—**
3. Procesul formației civilizației române (XII) **LEI 50.—**

Monografiile critice.

1. Gr. Alexandrescu, viața și opera lui, ed. II, Editura Cartea Românească **LEI 40.—**
2. Costache Negruzzi, viața și opera lui, ed. II, Editura Cartea Românească **LEI 45.—**
3. Gh. Asachi, viața și opera lui, ediția II, Editura Cartea Românească **LEI 25.—**

Alte studii critice

1. J.-J. Weiss et son œuvre littéraire avec une préface par Emile Faguet, Paris ed. H. Champion.
2. Les Voyageurs français en Grèce au XIX-e siècle avec une préface par Gustave Fougères. Paris, Ed. H. Champion.
3. **Pași pe nisip**, studii critice, Vol. I.
4. „ „ „ „ „ Vol. II.

Istoria literaturii române contemporane

1. Evoluția ideologiei literare **LEI 75.—**
2. Evoluția criticii literare **LEI 90.—**
3. Evoluția poeziei lirice (sub tipar).